

SKOLBOK-BIBLIOTHEK

98.835-B

ALT-

19. 2. 3.

A'

született Magyarok' számára egészszen új, 's egyszerű-
smint a' tanulást különösen könnyebbitő mód szerént
ki-dolgozott

RÖVID NÉMET GRAMMATIKA,

vagy is

a' Némèt nyelvnek öt hólnapok alatt való meg-
értésére, azon való helyes beszéllésre, 's írásra
vezető útmutatás.

KÉSZITETTE

HUSZ JÁNOS SÁMUEL,

*ez előtt Gallitzitban a' Stadlói egyesült Augustai és
Helvétziai Vallást tartó Gyülekezetnek Lelki-Pász-
tora, most pedig Szepes Vármegyében a' Vágendrisz-
szelyi Királyi Bánya-Városban lévő Evangyeliku-
sok' Gyülekezetének Predikátora.*

Bóltbéli ára 1 forj 50 krajtz. Váltó tzedul.

LÖTSEN,

NYOMTATÓDOTT A' WERTHMÜLLER JÁNOS BETŰVEL
1818. Eszt.

98835-B.

Geneigter Leser!

Es sind bereits zwey Jahre verflossen, als meine praktische deutsche Sprachlehre, für geborne Ungarn, in zweyen ziemlich starken Bänden zum Drucke ausgefertigt worden ist. Große Verlagsunkösten und der Gedanke, ich könne, als ein unbekannter Schriftsteller, auf keine willige Aufnahme meiner Schriften mit Gewißheit rechnen, haben mich unentschlossen gemacht dieses Werk heraus zu geben. Die vorliegende kurze deutsche Sprachlehre kann als ein Entwurf jener Praktischen angesehen werden. Viele hundert Übungsstücke, Erzählungen, Briefe und deren Nachahmungen, welche in der praktischen deutschen Sprachlehre enthalten sind, entgehen zwar der Gegenwärtigen; demungeachtet können die Herrn Lehrer, die sich derselben als eines Leitfadens in deutschen Lehrstunden bedienen, durch mündliche Uebersetzungen jenen Mangel ergänzen.

Ich habe mit Zeitwörtern angefangen, um den Herrn Lehrern die bequemste Gelegenheit zu geben, an der deutschen Aussprache ihrer Zöglinge, mit erwünschtem Erfolge zu feilen. Wer nach dieser Sprachlehre die deutsche Sprache kennen lernt, der wird gewiß nicht aussprechen: ich bin auch in der Kirche nicht gewöhnt. Die deutsche Sprache ist ferner in ihren Kenn- und Fürwörtern weit leichter und viel wenigern Veränderungen unterworfen, als die Ungarische. Ubrigens man kann darin auch mit den Kenn- und Fürwörtern den Anfang machen. Ich bemerkte aber dabey nur den Umstand (welchen ich aus meiner eigenen Erfahrung in meinen Privatstunden kenne) daß man, besonders denen, welche keine Sprache aus der Kunst gelernt haben, ungleich mehrere Schwierigkeiten in ihrem Anfange lernen werde, als wenn man sie mit Zeitwörtern zu unterrichten würde.

K E G Y E S O L V A S Ó !

Már két Esztendőök folytak el, a' miolta az én gyakoroltató Német Grammatikám a' született Magyarok számára két meglehetősen nagy kötetben sajtó alá elkészültt. A' nagy nyomtató költség, és az a' gondolat, hogy én, mint esméretlen Író, írása-imnak semmi kedvező elfogadtatásaikra nem tarthatnék egész bizonyossággal számot, függőbe tartották ezen munkának kiadását. Az előttünk lévő rövid Német Grammatikát ugy lehet nézni, mint annak a' gyakoroltatónak rajzolattyát. Sok száz gyakorló darabok, történetek, levelek, és ezeknek követéseik, a' mellyek a' gyakoroltató Német Grammatikába befoglaltatnak, nintsenek ugyan meg e' jelenvalóban; mindazáltal a' Tanítók, a' kik az ő Német nyelvet tanító óráikban ezzel mint vezérfonallal élnek, ezt a' fagyatkozást szóval való fordítások által kipótóhattyák.

Én az Igéken kezdettem, hogy e' Tanítóknak leg jobb alkalmatosságot szolgáltatassak, Tanítványaik' Német kimondásokat kívánt haszonnal kipallérozni. A' ki a' Német nyelvel e' szerént a' Grammatika szerént esmérkedik meg, a' bizonyosan nem fog így beszélni: *ikh bin aukh in der Kirkhe nikht gewweh-sen.* A' Német nyelv továbbá az ő Neveire, és Név-mássaira nézve sokkal könnyebb, és sokkal kevesebb változásoknak van alá vetve, mint a' Magyar nyelv. Egyébaránt abba is lehet a' Neveket, és Név-mássain kezdeni. Hanem én az iránt tsak azt az egygyet jegyzem meg (a' mellyet magános óráimba tett tulajdon tapasztalásomból tudok) hogy kiváltképpen azoknak, a' kik még semmi nyelvet nem tanultak mesterségesen, sokkal több nehézséget rakna az ember mindjárt a' kezdetiben elejekbe, mintha őket az Igékkel kezdené tanítani.

Wenn nun der Herr Lehrer, bey der Abhandlung der Zeitwörter, seinen Lehrlingen, für jede Lehrstunde nur 2 Zeiten einer Abwandlung und 12 Wörter aus dem Anhange, zum Auswendiglernen aufgiebt: so hat er sie dann in mündlichen Uebersetzungen zu üben. Ich nehme zum Beyspiel die ersten sechs Wörter aus dem Anhange und die erste Zeit vom Vagyok, ich bin, an. Daraus entsteht folgendes Übungsstück: ich bin mit meinen Gedanken im Himmel, du bist schon neun Jahre auf der Welt; unsere Erde ist auch ein Himmelskörper; es ist auf Erden alles eitel; wir sind nahe bey der Hölle, wenn unser Herz eine Hölle ist; ihr seyd zur Wache am königlichen Pallaste; alle Mitglieder der kaiserlichen Familie sind heute in der Burg, zu Wien; Sie sind also schon drey Tage im Zipserschloß u. s. w. Verfährt nun der Herr Lehrer auf diese Art im Unterrichte wöchentlich binnen vier Stunden, so ist er in einer Zeit von fünf Monathen mit meiner kurzen deutschen Sprachlehre zu Ende.

Ich merke wohl, was man mir hier einwenden kann. Man kann nämlich sagen, daß ich den Herrn Lehrern das, obnehin mit vielen Beschwerden verbundene, Amt noch mehr erschwere; Aber auch dieser Beschwerde will ich abhelfen. Nächstens werden Übungen, unter diesem ungarischen Titel, der Presse unterbreitet werden: Zu Johann Samuel Hussens kurzen deutschen Sprachlehre, für geborne Ungarn, gehörige Übungsstücke. Diese werden den Schülern zur Vorbereitung und Wiederholung sehr wohl dienen, und den Herrn Lehrern eine Veranlassung zum weitem Nachdenken geben.

Die kurze deutsche Sprachlehre kann in höhern Schulen sowohl, als auch in niedern zum Leitfaden des Unterrichts in der deutschen Sprache dienen. Sogar Mädchen, welche keine Sprache aus der Kunst gelernt haben, können sich darnach, ohne sonderbare Schwierigkeiten, die deutsche Sprache bekannt machen. Sehr wohl würde man jener Schuljugend rathe, welche aus deutschen und ungarischen Mitgliedern besteht, wenn man sie nach diesem Lehrbuche unterrichten möchte; denn die Deutschen könnten auch — mit einiger Nachhülfe des Herrn Lehrers — sehr viel Nützliches aus der ungarischen Sprache lernen.

Ha már most a' Tanító az Igékkel való bánáskor Tanítványaival minden Letzkére tsak 2 Időt a' Hajtogatásból, és 12 Szót a' Tóldalékból könyv nélkül megtanúltatt: azután a' szóval való fordításba gyakorolta őket. Felveszem p. o. az' hat első szót a' Tóldalékból, és az első Időt a' Vagyok - ich bin -ből Abból e' következő gyakorló darab áll elő: én gondolatimmal az égbe vagyok; te már kilentz esztendeje hogy a' világon vagy; a' mi földünk is (van) egy égitest; minden a' mi a' földön van, mulandó. Közel vagyunk a' pokolhoz, ha a' mi szivünk pokol; ti vagytok a' strázsán a' Királyi palotánál; a' Császári Familiának minden tagjai a' Királyi palotába vannak ma Bétsbe; az Úr tehát már háromnaptól ólta van a' Szepesi várba 's a' t. Ha már most a' Tanító hetenként négy órán e' szerént vizitánítását; tehát úgy ezen én kisdud Német Grammatikámban öt hólnapi idő alatt véget ér.

Veszem észre az ellenvetést. Azt mondhattya ugyanis valaki, hogy én a' Tanítóknak különbben is terhes hivatalokat még inkább nehezitem, és a' megkívántató gyakorlásokat, tsupán tsak az ő szájjal való előadásaira bizom. De ezen a' nehézségen is segítetek. Nem sokára fogok a' sajtó alá adni némelly Gyakorlásokat ezen Magyar Czím alatt: A' Husz János Sámuel rövid Német Grammatikájához tartozó gyakorló darabok a' született Magyarok számára. Ezek a' Tanítványoknak az előre való elkészítésre, és ismét elővételre fognak szolgálni; a' Tanítóknak pedig okot adnak a' további gondolkozásra.

Ez a' rövid Német Grammatika mint a' nagyobb, mint a' kisebb Oskolákban vezérfonalúl szolgálhat a' Német nyelv tanításában. Még a' Leánykák is, a' kik semmi nyelvet nem tanúllak mesterségesen, különös nehézségek nélkül esmérkedhetnek meg e' szerént a' Német nyelvvel. Hasznosan bánnának azzal a' tanuló ifjúsággal a' melly Német és Magyar tagok.

Die Syntax wird hier vermist. Ich habe sie bloß dem zweyten Bande der praktischen deutschen Sprachlehre vorbehalten, worin diejenigen, welche deutsch wohl verstehen und fertig sprechen, mit dem Geiste der deutschen Sprache vertraut gemacht werden. Sie wird darin nach Adelung'schen Grundsätzen vorgetragen, durch Erzählungen, Briefe und deren Nachahmungen erläutert.

Zum Ueberflusse erwähne ich noch, daß die wenigen Regeln und Anmerkungen, welche ich aus Osterlamm, Märta und Adelung's deutscher Sprachlehre entlehnt habe, den Anfängern nicht zum Auswendiglernen aufgegeben, sondern bloß im Vorbengehen erklärt und gelegentlich erwähnt werden sollen.

Ich wünsche, daß dieses kleine Buch dazu beitragen möge, die Anzahl geschickter, ordnungsliebender und wohlgestitteter Menschen in unserm geliebten Vaterlande zu mehren; die Freude der Eltern an ihren Kindern zu erhöhen, und das frohe Bewußtseyn — diesen Segen des Himmels den Herrn Lehrern zu sichern, daß sie auch hiedurch manches Gute den zarten Gemüthern ihrer anvertrauten Zöglinge beygebracht haben, dessen sie sich einst in reifern Jahren und noch im spätern Alter dankbar erfreuen können.

Ich schliesse meine Vorrede mit der Bitte, daß man eine billige Rücksicht bey meinen ungarischen Fehlern habe um so mehr, da ich außer dem Umgange mit gebornen Ungarn lebe. Wagendrissel am 31. Jänner 1818.

Verfasser.

ból áll, ha azt esen könyv szerént tanítunák; mert a' Németek is tanulhatnának — a' Tanító segítségével — sok hasznos dolgot a' Magyar nyelvből.

Az Öszverakás Tudománya itt nints meg. Én azt a' gyakoroltató Német Grammatikának tsak a' második kötetjére hagytam, a' mellyben azok, a' kik németül jól értenek és készséggel beszélnek, a' Német nyelv Lelkével esmerkedtetnek meg. Az, abba az Adelong törvény regulái szerént fog ejő adattni, történetek, levelek és azoknak követéseik által megvilágosittatni.

Felesleg emlitem még, hogy azokat a' kevés Regulákat, és Jegyzéseket, a' mellyeket az Osterlamm, Márton és Adelong Német Grammatikájából kivettem, nem kell a' Tanítványokkal könyv nélkül tanulattatni, hanem tsak melleleg megmagyarázni, és az alkalmatossághoz képest megemlíteni.

Kivánnám hogy esen könyvetske az alkalmatos, rendszerető, és jó erköltsű embereknek számát szerett Hazánkba szaporítaná; a' szülék' gyermekeikben való örömet nevelné, és azt a' vidám belső meggyőződést — azt az égi ajándékot, a' Tanítóknak meg erősíténé; hogy ők ez által, rájuk bízott Tanítványaik' gyenge elméjekben olly hasznot tettek, a' mellyen azok egykor érettebb esztendejekben, és még vénkorokban is háládatosan örvendezhetnek.

Bérekesztem előbesszédemet azzal a' kéréssel, hogy a' K. O. a' magyarság ellen tett hibaim eránt illendő kedvezéssel légyen, annyival is inkább, minthogy én a' született Magyarokkal való társalkodáson kívül élek. Vagendrisszelben 51-dik Januárius. 1818.

A' szerző.

A' RÖVID NÉMET GRAMMATIKÁNAK FOGLALATJA.

	<i>lev.</i>
I. Rész. A' Betűkről és azoknak kimondásról	1
II. Rész. A' Beszédnek Részeiről	5
III. Rész. Az Igékről	5
I. A' Segítő Igékről	4
II. A' Tselekvő Igékről	61
III. A' Szenvedő Igékről	71
IV. A' visszáló Igékről	79
V. A' Közép- Igékről	78
VI. A' Rendetlen Igékről	80
VII. A' Tsonka Igékről	95
VIII. Az Öszveragasztott Igékről	97
IV. Rész. A' Névszavakról	99
V. Rész. A' Névmaisairól	115
VI. Rész. A' Határozókról	121
VII. Rész. Az Elölutóljárókról	122
VIII. Rész. Az Egybefoglalókról	125
IX. Rész. A' Közbevető Szavakról	124
X. Rész. A' Helyesírásról	125

Tóldalék.

A. Egynehány szavak, mellyekkel az Igéknek haj- togatásaiknál a' fordításban kell élni	—	127
B. Einige Regeln einer feinen Lebensart	—	156
C. Einige Erzählungen	—	140

RÖVID NÉMET GRAMMATIKÁNAK ELSŐ RÉSZÉ.

A' Betűkről és azoknak kimondásokról.

§ 1. A' Német nyelvnek nagy és apró betűi ezek:

A, a: olvasd	a.	D, o: olvasd	o.
B, b: „	b.	P, p: „	p.
C, c: „	cz, k.	Q, q: „	q.
D, d: „	d.	R, r: „	r.
E, e: „	e.	S, s: „	s, sz.
F, f: „	f.	T, t: „	t.
G, g: „	g.	U, u: „	u.
H, h: „	h.	V, v: „	f, v.
I, i: „	i, j.	W, w: „	v.
K, k: „	k.	X, x: „	x, ihez.
L, l: „	l.	Y, y: „	y.
M, m: „	m.	Z, z: „	tz.
N, n: „	n.		

Kettősök:

ch.	ck.	sch.	nsch.	ntsch.	tsch.	qu.
hh.	kk.	s.	nts.	nts.	tt.	kv.
st.	sp.	ph.	ff.	ß.	ß.	
st-szt.	sp.v.szp.	f.	szsz.	—sz.	ttz.	

Kéthangúak:

ä.	äe.	ä.	ö.	öe.	ö.	ü.	üe.	ü.
é, e.			ó, e, ö.			i, ü.		

§ 2. A' Mássalhangzók kimondásokról.

1. A' **ch**-át úgy kell olvasni mint a' **hh**-át inkább, mint pedig a' **kh**-át, soha sem mint a' **k**-át, hanem mindig mint a' **Tót ch**-át.
2. A' **sch**-szet úgy kell olvasni, mint a' **ksz**-szet: p. o. der **Dsch**, olv. oksz, az ökör; **schs**, olv. zeksz, hat; **wachsen**, olv. vakszen, nőni; kivéve **wahs** fam, olv. vahhszam, 's a' t.
3. Az **sp**- és **st** kimondásáról ezeket kell megjegyezni:
 - a. Ezeket a' szavak elején vastag **sp**- és **st**-nek kell olvasni, p. o. der **Sturm**, olv. Sturm, a' szélvész;

* Kivéve: **Richtschur** 's a' t.

2 I. Rész. A' Betűkötő és azokon kimondásokról.

der Sprung, olv. Sprung, az ugrás; der Stiefel, olv. Stifel, a' Stibli.

b. De még a' szavak közepén és végén-is vastag sp- és st-nek kell olvasni akkor, ha r betű áll előttök; p. o. die Wurst, olv. wurst, hurka; zuerst, olv. tzuerst, legelőször; bürfen, olv. büirsten, kefélni.

c. Egyébaránt mint a' szó közepén mint a' végén szp- és szt-nek kell olvasni az sp és st betűket; p. o. gestern, olv. gesztern, tegnap; die Knospe, olv. Knoszpe, bimbó; du bist, olv. du biszt, te vagy; wo ist? olv. vo iszt? hol van?

§ 3. A' Magokbanhangzók kimondásokról.

1. e-t a' szavak en, et, est, végtagjait, az Igékben igen röviden kell kimondani, mintha e se volna az n, t, és st előtt; p. o. geben, olv. geb'n, adni; du sagest, olv. zagszt, te mondasz; du gehest, olv. geszt, te megy.

2. Minden Magábanhangzó hosszu a' h előtt p. o. Lehre, olv. lére, tudomány; mehr, olv. mér. több; Ohr, olv. ór, fül.

3. Hosszak a' megkettőzött Magábanhangzók, p. o. das Meer, olv. mér, tenger; der Saal, olv. záf, az ebédlőház.

4. Hosszu a' Magábanhangzó, ha az i az e előtt áll, p. o. der Friede, olv. fríde, békesség; hier, olv. hir, itt; Wien, olv. vien, Béts.

5. Rövid a' Magábanhangzó, ha a' Magábanhangzó két Mássalhangzó előtt áll, p. o. wetten, olv. vetten, fogadni; bitter, olv. bitter, keserű.

§ 4. Némelly példák a' kimondásra.

a. aber. olvasd: aber, de.
 b. bitten. „ bitten, kérni.
 c. Cur. „ kúr, orvoslás.
 d. dumm. „ dumm, ostoba.
 e. eben. „ ében, éppen, sik.
 f. faul. „ faul, rest.
 g. Gefahr. „ gefár, veszedelem.
 h. Hals. „ halsz, nyak.
 i. immer. „ immer, mindig.

t. kommen, olv. kommen, jönni.

l. Laus. „ lausz, tetű.

m. Maus. „ mausz, egér.

n. Nuß. „ nusz, dió.

o. oben. „ oben, felül.

p. Polster. „ polszter, vánkös.

q. Quaal. „ kvál, gyötrelm.

r. rein. „ rajn, tiszta.
 f. sauber. „ zauber, tsinos.
 t. taub. „ taub, siket.
 u. unter. „ unter, alatt.
 v. Vater. „ fáter, atya.
 w. Wanze. „ vantze, pa-
 latzka.
 x. Xenophon. „ Ksenofon,
 Ksenofon.
 y. bey. „ baj, mellett.
 z. zart. „ tzárt, gyenge.
 ch. mich. „ mihh, engemet.
 c, k, Zweck. „ tzvekk, tzél.
 sch. schlafen. „ schláfen,
 aludni.
 nsch. Mensch. „ ments,
 ember.
 ntsch. Hentschel. „ Hentsel,
 Hentsel.

tsch. rutschen. „ rutsen,
 tsúszni.
 qu. Quelle. „ Kvelle, kútfő.
 st. Stein. „ Stajn, kő.
 st. Stab. „ Stab, bot.
 sp. Spielen. „ spilen, já-
 tzodni.
 st. Wanst. „ vanszt, has.
 ph. Philosoph „ filozof,
 filozofus.
 st. lassen. „ laszsen,
 hagyni.
 s. Hus. „ Husz, Husz.
 s. rissen. „ rittzen, kar-
 molni.
 á. Aehren. „ ére, kalász.
 ó. möglich. „ möglihh, le-
 hetséges.
 ü. über. „ über, felett.

MÁSODIK RÉSZ.

A' Beszédnek Részei-ről.

§ 5. A' Beszéd' részei ezek:

1. *Igék, Zeitwörter (Verba.)*
2. *Névszavak, Nennwörter (Nomina.)*
3. *Nevmások, Fürwörter (Pronomina.)*
4. *Határozók, Nebenwörter (Adverbia.)*
5. *Elölutóljárók, Vor- und Nachsetzwörter (Prae-
et Postpositiones.)*
6. *Egybefoglalók, Bindewörter (Coniunctiones.)*
7. *Közbevető szavak, Zwischenwörter (Interie-
ctiones.)*

HARMADIK RÉSZ.

Az Igékről (Von Zeitwörtern.)

§ 6. Az Igék olyan szavak, mellyek lételt, tselekedetet, szenvedést vagy valamelly állapotot jelentenek.

A' Mőd négy: Jelentő (Anzeigende Art), Parantsoló (Gebietende Art), Foglalo (Verbindende Art), Vég-hatetlen (Unendliche Art).

4 I. A' Segítő Igékről. Von Hülfszeitwörtekn.

Az Idő ött: *Jelenvaló* (Gegenwärtige Zeit), *Alig múlt* (Raumpersoffene), *Egészelmúlt* (Vollvergangenheit), *Régezmúlt* (Langstvergangenheit), *Jövenendő* (Zukunftige).

A' Szám kettő: *Egyes* (Einzahl) *Többes* (Mehrzahl).

A' Személy három: *Első*, en, ich: *mi* wir; *Második*, te, du: *ti*, ihr; *Harmadik*, ő, er, sie: *ők*, sie.

§ 7. Az Igék nyóltzfélek, úgymint:

I. *Segítő* (Hülfszeitwörter). II. *Tselekvő* (thätige). III. *Szenvedő* (leidende). IV. *Visszáló* (doppelpersonliche). V. *Közép* (mittlere). VI. *Rendetlen* (unregelmäßige). VII. *Tzonka* (unpersönliche) és VIII. *Ossvétett Igék* (zusammengesetzte Zeitwörter).

I. A' Segítő Igékről (Von Hülfszeitwörtekn).

§ 8. A' Segítő Igék ezek:

1. vagyok, ich bin.	7. nekem kell, ich muß.
2. nekem van, ich habe.	8. nekem szabad, ich darf.
• nekem nints, ich habe nicht.	9. hagyok, ich lasse.
3. lézsek, ich werde.	• Hozatok, ich lasse bringen.
4. akarok, ich will.	10. nekem lehet, ich kann.
5. akarok, ich mag.	• Hérlhetek, ich kann bitten.
6. nekem kell, ich soll.	

§ 9.

1. *Vagyok, ich bin, így hajtogatódik:*
Anzeigende Art. Jelentő Mód.
Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

• bejahnend, bizonyít-ván.	berneinend, tagad-ván.
E. én vagyok, ich bin.	én nem vagyok, ich bin nicht.
te vagy, du bist.	te nem vagy, du bist nicht.
ő vagyon v. van,	ő nintsen,
(a' dologról v. a' férjfiúnak távollétében) er ist.	er ist nicht.
(a' férjfiúnak jelenlétében)-Kend; Er ist.	ſie ist nicht.
(a' dologról v. fejer személynek távollétében) ſie ist.	Sie ist nicht.
(a' fejer személynek jelenlétében)-Kend; Sie ist.	es ist nicht.
	man ist nicht.

• Egyes, Einzahl, Singularis; Többes, Mehrzahl, Pluralis.

* *es* *ist*.
 ** *man* *ist*.

T. mi vagyunk, wir sind.	mi nem vagyunk, wir sind nicht.
ti vagytok, ihr seyd.	ti nem vagytok, ihr seyd nicht.
ők vagynak v. vannak,	ők nintsenek,
(a' dologról v. az embe-	ők sind. ők sind nicht.
rekpek távollétekben)	
(az Úr, az Aszszony,	Sie sind. Sie sind nicht.
Kigyelmed 's a' t.)	es sind. es sind nicht.

fragend. kérdés-vén.

bejábend, bizonyít-ván.	verneinend, tagad-ván.
II. <i>Vagyok-é? bin ich?</i>	Nem vagyok-é? bin ich nicht?
<i>vagy-é? bist du?</i>	nem vagy-é? bist du nicht?
<i>vágyon-é v. van-é? ist er?</i>	nintsen-é? ist er nicht?
<i>ist Er?</i>	<i>ist Er nicht?</i>
<i>ist sie?</i>	<i>ist sie nicht?</i>
<i>ist Sie?</i>	<i>ist Sie nicht?</i>
<i>ist es?</i>	<i>ist es nicht?</i>
<i>ist man?</i>	<i>ist man nicht?</i>
T. <i>vagyunk-é? sind wir?</i>	nem vagyunk-é? sind wir nicht?
<i>vagytok-é? seyd ihr?</i>	nem vagytok-é? seyd ihr nicht?
<i>vagynak-é? v. van-</i>	nintsenek-é? sind sie nicht?
<i>nak-é? sind sie?</i>	
<i>sind Sie?</i>	<i>sind Sie nicht?</i>
<i>sind es?</i>	<i>sind es nicht?</i>

Saumverflossene. Alig múlt.

bejábend, bizonyít-ván.	verneinend, tagad-ván.
én valék, ich war.	én nem valék, ich war nicht.
te valál, du warst.	fragend, Kérdezővén.
ő vala, er (Er, sie, Sie,	
es, man) war,	bejábend, bizonyít-ván.
mi valánk, wir waren.	Valék-é? war ich? 's a' t.
ti valátok, ihr waret.	verneinend, tagad-ván.
ők valának, sie (Sie,	Nem valék-é? war ich nicht?
es) waren,	's a' t.

* Az *es* — szel élnek a' Németek az Egyesben és a' Töb-
 besben a' harmadik személyben a' Nevező Ejtése
 helyett.
 ** A' *man* — nal élnek a' Németek, mikor a' mondásban
 ez a' szó (*man*) nem bizonyos meghatározott sze-
 mélyt tesz, hanem akárkit; mellynek helyében a'
 Magyarok a' többes számú harmadik személyről
 szólnak.

Willigvergangene, Egészenmúlt.

bejahend, bizonyítván.

én voltam, ich bin
te voltál, du bist
ő volt, er (Er, sie,
Sie, es, man) ist
mi voltunk, wir sind
ti voltatok, ihr seyd
ők voltak, sie (Sie es)
sind

gewesen.

oder, ich werde
du wirst
er (Er, sie,
Sie, es, man) wird
wir werden
ihr werdet
sie (Sie, es)
werden

gewesen seyn.

verneinend, tagadván.

én nem voltam, ich bin nicht gewesen, oder ich
werde nicht gewesen seyn. 's a' t.

fragend, kérdezvén.

bejahend, bizonyítván.

Voltam-é? bin ich gewesen, oder, werde ich gewesen seyn?

verneinend, tagadván.

Nem voltam-é? bin ich nicht gewesen? oder werde
ich nicht gewesen seyn? 's a' t.

Längstvergangene, Régenmúlt.

bejahend, bizonyítván.

én voltam vala, ich war
te voltál vala, du warst
ő volt vala, er war
mi voltunk vala, wir
waren
ti voltatok vala, ihr
waret
ők voltak vala, sie waren

gewesen.

verneinend, tagadván.

én nem voltam vala,
ich war nicht gewesen 's a' t.

fragend, kérdezvén.
voltam-é vala? war ich
gewesen? 's a' t.

verneinend, tagadván.
nem voltam-é vala? war
ich nicht gewesen? 's a' t.

Zufünftige, Jövendő.

bejahend, bizonyítván.

én fogok lenni, ich werde
te fogsz lenni, du wirst
ő fog lenni, er wird
mi fogunk lenni, wir
werden
ti fogtok lenni, ihr werdet
ők fognak lenni, sie
werden

seyn.

verneinend, tagadván.

én nem fogok lenni, ich
werde nicht seyn. 's a' t.

fragend, kérdezvén.
bejahend, bizonyítván.

Fogok-é lenni? werde ich
seyn? 's a' t.

verneinend, tagadván.
Nem fogok-é lenni? werde
ich nicht seyn? 's a' t.

Sejtetende Art. *Parantsoló Mód.*

bejāhend, bizonyit-vān.	verneinend, tagad-vān.
Legy! sey du!	Ne légy! sey du nicht!
legyen! sey Er! sey Sie!	ne legyen! sey Er! sey Sie nicht!
legyünk! lasset uns seyn?	ne legyünk! lasset uns nicht seyn!
legyetek! seyd!	ne legyetek! seyd nicht!
legyenek! seyen Sie!	ne legyenek! seyen Sie nicht!

Verbindende Art. *Foglaló Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelen való Idd.*

bejāhend, bizonyitvān.	verneinend, tagadvān.
én légyek, ich sey.	én ne légyek, ich sey nicht.
te légy, du seyst.	's a' t.
ő legyen, er sey.	bejāh. bizonyitu.
mi legyünk, wir seyen.	Légyek-é? ob ich sey? 's a' t.
ti legyetek, ihr seyd.	vernein. tagad-vān.
ők legyenek, sie seyen.	Ne legyek-é? ob ich nicht sey? 's a' t.

Raumverflossene, *Aligmült.*

bejāhend, bizonyit-vān.

én vólnék, ich wäre.	oder, ich würde seyn.
te vólnál, du wärest.	du würdest seyn.
ő vólna, er wäre.	er würde seyn.
mi vólnánk, wir wären.	wir würden seyn.
ti vólnátok, ihr wäret.	ihr würdet seyn.
ők vólnának, sie wären.	sie würden seyn.

verneinend, tagad-vān.

én nem vólnék, ich wäre nicht, oder, ich würde nicht seyn.
's a' t.

fragend, kérdezvén.

bejāhend, bizonyit-vān.

Vólnék-é? wäre ich? oder, würde ich seyn?

verneinend, tagad-vān.

Nem vólnék-é? wäre ich nicht? oder, würde ich nicht seyn?
's a' t.

Bölligvergangene, Egészrészű.
 bejában, bizonyít-ván.

én voltam légyen, ich sey	} gewesen seyn.	oder ich werde	} gewesen seyn.
te vóltal légyen, du seyft		du werdeft	
ő vólt légyen, er sey		er werde	
mi vóltunk légyen, wir seyen		wir werden	
ti vóltatok légyen, ihr seyd		ihr werdet	
ők vóltak légyen, ſie seyen	ſie werden		

verneinend, tagad-ván.

En nem vóltam légyen, ich sey nicht gewesen, oder, ich werde nicht gewesen seyn 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

bejában, bizonyít-ván.

Vóltam-é légyen? ob ich gewesen sey? oder, ob ich werde gewesen seyn?

verneinend, tagad-ván.

Nem vóltam-é légyen? ob ich nicht gewesen sey? oder, ob ich nicht werde gewesen seyn? 's a' t.

Längstvergangene, Régenmúlt.
 bejában, bizonyít-ván.

én vóltamvólna, ich wäre	} gewesen seyn.	oder, ich würde	} gewesen seyn.
te vóltal vólna, du wäreft		du würdeft	
ő vólt vólna, er wäre		er würde	
mi vóltunkvólna, wir wären		oder, wir würden	
ti vóltatok vólna, ihr wáret		ihr würdet	
ők vóltak vólna, ſie wären	ſie würden		

verneinend, tagad-ván.

én nem vóltam vólna, ich wäre nicht gewesen, oder, ich würde nicht gewesen seyn. 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

bejában, bizonyít-ván.

Vóltam-é vólna? wäre ich, oder, würde ich gewesen seyn? 's a' t.

verneinend, tagad-ván.

Nem voltam-é volna? wäre ich nicht gewesen? oder, würde ich nicht gewesen seyn? 's a' t.

Zukunftige, Jövendő.

bejāvend, <i>bizonyit-ván.</i>	} <i>gewesen.</i>	verneinend, <i>tagad-ván.</i>
én lejéndek, ich werde		én nem lejéndek, ich werde nicht seyn. 's a' t.
te lejéndesz, du werdest	} <i>gewesen.</i>	fragend, <i>kérdezvén.</i>
ő lejénd, er werde		bejāvend, <i>bizonyit-ván.</i>
mi lejéndünk, wir werden		Lejéndek-é? werde ich seyn?
ti lejéndetek, ihr werdet		verneinend, <i>tagad-ván.</i>
ők lejéndenek, sie werden		Nem lejéndek-é? werde ich nicht seyn? 's a' t.

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

Gegenwärtige. Jelenvaló.

bejāvend, *bizonyit-ván.* verneinend, *tagad-ván.*
 Lenni, seyn, oder, zu seyn, Nem lenni, nicht seyn, oder, nicht zu seyn, oder, um nicht zu seyn.

Mittelwörter, Multrés.

Vólt, Einer, der dagewesen ist. Nem vólt, Einer, der da nicht gewesen ist.
 Való, Einer, der da ist. Nem való, Einer, der da nicht ist.

§ 10. Wiederholung, Újra elmondás.

Jelentő Mód. Anzeigende Art.		Foglaló M. Verb. U.
Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló idő.	vagyok, ich bin.	légyek, ich seyn.
Raumverflossene, Aligmúlt.	valék, ich war.	vólnék, ich wäre, oder ich würde seyn.
Böligvergangene, Egészenmúlt.	vóltam, ich bin gewesen, oder, ich werde gewesen seyn.	vóltam légyen, ich seyn gewesen, oder, ich werde gem. seyn.
Längstvergangene, Régenmúlt.	vóltam vala, ich war gewesen.	vóltam vólna, ich wäre gewesen, oder, ich würde gem. seyn
Zukunftige, Jövendő.	fogok lenni, ich werde seyn.	lejéndek, ich werde seyn.

Parantsoló Mód.	Gebietende Art.	Véghetetlen Mód. Unend- liche Art.				
	légy, sey.	<table border="1"> <tr> <td>Segenm. Jelenv.</td> <td>lenni, seyn, zu seyn, um zu seyn.</td> </tr> <tr> <td>Mittelm. Múlta.</td> <td>vólt, Einer, der da gewesen ist. való Einer der daft.</td> </tr> </table>	Segenm. Jelenv.	lenni, seyn, zu seyn, um zu seyn.	Mittelm. Múlta.	vólt, Einer, der da gewesen ist. való Einer der daft.
Segenm. Jelenv.	lenni, seyn, zu seyn, um zu seyn.					
Mittelm. Múlta.	vólt, Einer, der da gewesen ist. való Einer der daft.					

§ 11. Anmerkungen. Jegyzések.

1. Ez a' Segítő Ige némelly *közép Igék* öszvetett Iddit segíti formálni. p. o. *ich bin gereist, útaztam; ich bin gefahren, kotsin mentem; ich bin gegangen, mentem.*

2. A' Magyarban a' *van* és *vannak* gyakran elhagyódik, a' Németben soha sem. p. o. a' bátyám beteg (*van,*) mein Bruder ist krank; most a' lovak igen drágák (*vannak,*) jetzt sind die Pferde sehr theuer.

3. Ha a' seyn, zu-val öszvetett Véghetetlen Mód előtt áll, magyarul többnyire így tétetik ki, *lehel, kell*: p. o. wo ist er zu finden? hol lehet megtalálni? Er ist zu bedauern, sajnálni lehet (ötet;) dieses ist noch abzuschreiben, még ezt le kell írni; wann ist er zu Hause anzutreffen? mikor lehet ide haza találni?

4. Az um zu abban különbözik a' zu-tól, hogy az, az elől álló igének okát adja, 's magyarul is így szoktuk többnyire kitenni: *azért hogy* p. o. *ich besuchte ihn, bloß um bey ihm zu seyn, tsak azért látogattam meg, hogy ő nála légyek.*

Übung. Gyakorlás.

Ich bin ein Student; du warst vorhin mager, und jetzt bist du auch nicht fett; Herzog Arpad ist kein Christ gewesen, sondern ein Heide; war Er, Michl, schon damals so groß gewesen, als jetzt? Wird sie um zehn Uhr vormittag zu Hause seyn? Seyen Sie willkommen! Man sagt: Sie, Suschen, sey nachlässig, untreu und zänkisch; das Buch sey noch nicht gebunden. Ja, man behauptet: wir wären heute sehr faul, und würden in der Schule nicht seyn, wenn Herr Lehrer nicht besonders auf uns aufmerksam wäre. Seyd ihr vorgestern in der Kirche gewesen? Ihr werdet vermuthlich im Wirthshause oder im Kaffeehause gewesen seyn. Wären Sie in unserer Gesellschaft gewesen, Sie würden gewiß nicht zornig gewesen seyn. Werden Sie so gütig seyn zu uns zu kommen, so sind wir bereitwillig auch mor-

gen bey Ihnen zu Mittag zu seyn. Es werden in diesem Briefe keine Befehle, sonderh nur Ermahnungen seyn. Ey! das schickt sich nicht, in der Schule schläfrig zu seyn:

ein Student, deák.	das Buch, könyv.	szaságunkban.
vorhin, ezelött.	nöch nicht, még nem	gewiß, bizonyára.
mager, hitvány.	gebunden, köttötve.	zornig seyn, hara-
und, és.	ja, igen-is.	gudni.
ich, most.	man behauptet, azt	so güts seyn, ilyen
auch, is.	állítják.	szivességgel lenni.
fett, kövér.	heute, ma.	zu uns, hozzánk.
Herzog Arpad, Ar-	sehr faul, nagyon	zu kommen, jönni.
pad Hertzeg.	restek.	bereitwillig, hajlan-
kein Christ, nem ke-	in der Schule, az	dó
resztény.	oskolában.	auch morgen, hól-
sondern, hanem.	Herr Lehrer, tanító	nap-is.
ein Heude, pogány.	Ur.	so, tehát.
Nicht, Miska.	besonders, különö-	bey Ihnen, Kegyel-
schon damals, már	sen.	mednél.
akkor.	wenn, ha.	zu Mittag zu seyn,
so groß, olyan nagy.	auf uns, réank.	ébredre lenni.
als, mint.	aufmerksam seyn, fi-	in diesem Briefe, eb-
um zehn Uhr, tíz ó-	gyelmezni.	ben a levélben.
rakor.	vorgestern, tegnáp-	keine Befehle, nem
vormittag, délelött.	elött.	parantsolatok.
zu Hause, otthon.	in der Kirche, a'	nur, tsak.
Sehen Sie willkom-	templomban.	die Ermahnungen,
men, Isten hosz-	vermuthlich, hihe-	ntések.
ta az Urat.	töképpen.	Ey! ejnye no!
man sagt, azt mond-	im Wirthshause, a'	das schickt sich nicht,
ják.	vendégfogadóban.	azt nem illik.
Gutschen, 'Zuzsi.	im Kaffeehause, ká-	schläfrig seyn, ál-
nachlässig, rest.	veházban.	mosnak lenni.
untreu, hitetlen.	in unserer Gesells-	
zänkisch, zivakodó.	schaft, a' mi tár-	

§ 12. A' 2-dik Segítő Ige.

A' Magyaroknak nintsen a' haben-hez hasonló e-gyes Igék; hanem e' helyett a' lenni Ige harmadik személyeivel élnek: t. i. *van, volt, vannak, voltak, lesz, lesznek*; a' mellyek mellett illyenkor a' Sze-mélyviselő nevek Adó Ejtésben (Dativusban) a' birt-dolog pedig *Ragasztékkal* áll; így: *nékem van jó ka-lapom, ich habe einen guten Hut.*

I. A' Segítő Igékről. Ben' Hülfzeitwörtern.

Nékem van, ich habe így hajtogatódik:
Anzeigende Art. Jelenző Mód.
Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

Einzahl. Egyes.

Nékem van egy könyvem, ich habe
néked van egy könyved, du hast
nélki van egy könyve, er (Er, sie,
Sie, es, man) hat
nékünk van egy könyvünk, wir haben
néktek van egy könyvetek, ihr habt
nékik van egy könyvök, sie (Sie, es)
haben

ein Buch.

Mebrzahl. Többs.

Nékem vannak könyveim, ich habe
néked vannak könyveid, du hast
nélki vannak könyvei, er (Er, sie, Sie,
es, man) hat
nékünk vannak könyveink, wir haben
néktek vannak könyveitek, ihr habt
nékik vannak könyveik, sie (Sie, es)
haben

Bücher.

fragend, kérdez-vén.

Einzahl. Egyes.

Van-e nékem könyvem? habe ich
van-e néked könyved? hast du
van-e nélki könyve? hat er (Er, sie, Sie,
es, man)
van-e nélkünk könyvünk? haben wir
van-e néktek könyvetek? habt ihr
van-e nélkik könyvök? haben sie (Sie)

ein Buch.

Mebrzahl. Többs.

Vannak-e nékem könyveim? habe ich
vannak-e néked könyveid? hast du
vannak-e nélki könyvei? hat er (Er, sie,
Sie, es, man)
vannak-e nélkünk könyveink? haben wir
vannak-e néktek könyveitek? habt ihr
vannak-e nélkik könyveik? haben sie
(Sie)

Bücher?

Saumverstoffent, Aligmuilt.

Einzahl. Egyes.

Nékem vala könyvem, ich hatte
 néked vala könyved, du hattest
 néki vala könyve, er hatte
 nekünk vala könyvünk, wir hatten
 néktek vala könyvetek, ihr hattet
 nekik vala könyvök, sie hatten

ein Buch.

Mehrzahl. Többs.

Nékem valának könyveim, ich hatte
 néked valának könyveid, du hattest
 néki valának könyvei, er hatte
 nekünk valának könyveink, wir hatten
 néktek valának könyveitek, ihr hattet
 nekik valának könyveik, sie hatten

Bücher.

fragend, kérdezvén.

Einzahl. Egyes.

Vala-e nékem könyvem? hatte ich ein Buch? 's a' t.

Mehrzahl. Többs.

Valának-e nékem könyveim? hatte ich Bücher? 's a' t.

Bölligvergangene, Egészszmült.

Einzahl. Egyes.

Nékem vólt könyvem, ich habe
 néked vólt könyved, du hast
 néki vólt könyve, er hat
 nekünk vólt könyvünk, wir
 haben
 néktek vólt könyvetek, ihr habt
 nekik vólt könyvök, sie haben

ein Buch gehabt.

oder, ich werde
 du wirst
 er wird
 wir werden
 ihr werdet
 sie werden

ein Buch gehabt haben.

Mehrzahl. Többs.

Nékem vóltak könyveim, ich habe
 néked vóltak könyveid, du hast
 néki vóltak könyvei, er hat
 nekünk vóltak könyveink, wir
 haben
 néktek vóltak könyveitek, ihr habt
 nekik vóltak könyveik, sie haben

Bücher gehabt.

oder, ich werde
 du wirst
 er wird
 wir werden
 ihr werdet
 sie werden

Bücher gehabt haben.

fragend, *kérdez-vén.*

Einzahl. *Egyes.*

Vólt-é nékem könyvem? habe ich ein Buch gehabt? oder, werde ich ein Buch gehabt haben? 's a' t.

Mehrzahl. *Többes.*

Vóltak-é nékem könyveim? habe ich Bücher gehabt? oder, werde ich Bücher gehabt haben? 's a' t.

Längstvergangene, *Régenmúlt.*

Einzahl. *Egyes.*

Nékem vólt vala könyvem, ich hatte néked vólt vala könyved, du hattest néki vólt vala könyve, er hatte nékünk vólt vala könyvünk, wir hatten néktek vólt vala könyvetek, ihr hattet nékik vólt vala könyvök, sie hatten

ein Buch gehabt.

Mehrzahl. *Többes.*

Nékem vóltak vala könyveim, ich hatte néked vóltak vala könyveid, du hattest néki vóltak vala könyvei, er hatte nékünk vóltak vala könyveink, wir hatten néktek vóltak vala könyveitek, ihr hattet nékik vóltak vala könyveik, sie hatten

Bücher gehabt.

fragend, *kérdez-vén.*

Einzahl. *Egyes.*

Vólt-é vala nékem könyvem? hatte ich ein Buch gehabt? 's a' t.

Mehrzahl. *Többes.*

Vóltak-é vala könyveim? hatte ich Bücher gehabt? 's a' t.

Zukünftige, *Jövendő.*

Einzahl. *Egyes.*

Nékem leszsz könyvem, ich werde néked leszsz könyved, du wirst néki leszsz könyve, er wird nékünk leszsz könyvünk, wir werden néktek leszsz könyvetek, ihr werdet nékik leszsz könyvök, sie werden

ein Buch haben.

Rekrazabl. Többes.

Nékem lesznek könyveim, ich werde
 néked leszenek könyveid, du wirst
 néki lesznek könyvei, er wird
 nekünk lesznek könyveink, wir werden
 nektek lesznek könyveitek, ihr werdet
 nekik lesznek könyveik, sie werden

Dichter haben.

fragend, kérdez-vén.

Einzahl. Egyes.

Leszsz-e nékem könyvem? werde ich ein Buch haben?
 's a' t.

Rekrazabl. Többes.

Lesznek-e nékem könyveim? werde ich Bücher haben?
 's a' t.

Sebietende Art, Parantsoló Mód.

Einzahl. Egyes.

Néked légyen könyved, habe du ein Buch.
 néki légyen könyve, habe Er (Sie) ein Buch.
 nekünk légyen könyvünk, lasset uns ein Buch haben.
 nektek légyen könyvetek, ihr habet ein Buch.
 nekik légyen könyvök, lasset sie ein Buch haben,
 und lassen Sie sie ein Buch haben.

Rekrazabl. Többes.

Néked legyenek könyveid, habe du Bücher.
 néki legyenek könyvei, habe Er (Sie) Bücher.
 nekünk legyenek könyveink, lasset uns Bücher haben.
 nektek legyenek könyveitek, ihr habet Bücher.
 nekik legyenek könyveik, lasset sie Bücher haben,
 und lassen Sie sie Bücher haben.

Verbindende Art, Foglaló Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

Einzahl. Egyes.

Hogy nekem légyen könyvem, daß ich ein Buch habe.
 hogy néked légyen könyved, daß du ein Buch habest.
 hogy néki légyen könyve, daß er ein Buch habe.
 hogy nekünk légyen könyvünk, daß wir ein Buch haben.
 hogy nektek légyen könyvetek, daß ihr ein Buch habet.
 hogy nekik légyen könyvök, daß Sie ein Buch haben.

Reh, zahl. Tobbes.

Hogy nékem légyenek könyveim, daß ich Bücher habe.
 hogy néked légyenek könyveid, daß du Bücher habest.
 hogy néki légyenek könyvei, daß er Bücher habe.
 hogy nekünk légyenek könyveink, daß wir Bücher haben.

hogy néktek légyenek könyveitek, daß ihr Bücher habet.

hogy nekik légyenek könyveik, daß Sie Bücher haben.

fragend, kërdes-vén.

Einzahl. Egyes.

Légyen-e nékem könyvem? ob ich ein Buch habe? 's a' t.

Mehrzahl. Tobbes.

Légyenek-e nékem könyveim? ob ich Bücher habe.

Raumverflossene, Aligmult.

Einzahl. Egyes.

Nékem lenne könyvem, ich hätte	} ein Buch.	oder, ich würde	} ein Buch haben.
néked lenne könyved, du hättest		du würdest	
néki lenne könyve, er hätte		er würde	
nekünk lenne könyvünk, wir hätten		wir würden	
néktek lenne könyvetek, ihr hättet		ihr würdet	
nekik lenne könyvök, sie hätten	sie würden		

Mehrzahl. Tobbes.

Nékem lennének könyveim, ich hätte	} Bücher.	oder, ich würde	} Bücher haben.
néked lennének könyveid, du hättest		du würdest	
néki lennének könyvei, er hätte		er würde	
nekünk lennének könyveink, wir hätten		wir würden	
néktek lennének könyveitek, ihr hättet		ihr würdet	
nekik lennének könyveik, sie hätten		sie würden	

fragend, kërdes-vén.

Einzahl. Egyes.

Lenne-e nékem könyvem? hätte ich ein Buch? oder, würde ich ein Buch haben? 's a' t.

Mehr-

Mehrzahl. Többes.

Lennének-é nekem könyveim? hätte ich Bücher? oder, würde ich Bücher haben? 's a' t.

Böllig vergangene, Egészenmúlt.

Einzahl. Egyes.

- Hogy nekem volt volna könyvem, daß ich ein Buch gehabt habe.
- hogy néked volt volna könyved, daß du ein Buch gehabt habest.
- hogy néki volt volna könyve, daß er ein Buch gehabt habe.
- hogy nekünk. volt volna könyvünk, daß wir ein Buch gehabt haben.
- Hogy néktek volt volna könyvetek, daß ihr ein Buch gehabt habet.
- hogy nekik volt volna könyvök, daß sie ein Buch gehabt haben.

Mehrzahl. Többes.

- Hogy nekem voltak volna könyveim, daß ich Bücher gehabt habe.
- hogy néked voltak volna könyveid, daß du Bücher gehabt habest.
- hogy néki voltak volna könyvei, daß er Bücher gehabt habe.
- hogy nekünk voltak volna könyveink, daß wir Bücher gehabt haben.
- hogy néktek voltak volna könyveitek, daß ihr Bücher gehabt habet.
- hogy nekik voltak volna könyveik, daß sie Bücher gehabt haben.

oder, vagy

Einzahl. Egyes.

- daß ich werde
- daß du werdest
- daß er werde
- daß wir werden
- daß ihr werdet
- daß sie werden

ein Buch
gehabt haben.

Mehrzahl. Többes.

- daß ich werde
- daß du werdest
- daß er werde
- daß wir werden
- daß ihr werdet
- daß sie werden

Bücher
gehabt haben.

fragend, kérdez-vén.

Einzahl. Egyes.

Volt volna-é nekem könyvem? ob ich ein Buch gehabt habe? 's a' t.

B

18 I. A' Segítő Igékről, Von Hálfszeitwörteek:

Mehrzahl. Többes.

Voltak volna-é nekem könyveim? ob ich Bücher gehabt habe? 's a' t.

oder, vagy

Einzahl. Egyes.

ob ich werde ein Buch gehabt haben? ob ich werde Bücher gehabt haben? 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

haben? 's a' t.

Längstvergangene, Régenmúlt.

Einzahl. Egyes.

- Hogy nekem lett volna könyvem, daß ich ein Buch gehabt hätte.
- hogy néked lett volna könyved, daß du ein Buch gehabt hättest.
- hogy néki lett volna könyve, daß er ein Buch gehabt hätte.
- hogy nekünk lett volna könyvünk, daß wir ein Buch gehabt hätten.
- hogy néktek lett volna könyvetek, daß ihr ein Buch gehabt hättet.
- hogy nekik lett volna könyvök, daß sie ein Buch gehabt hätten.

Mehrzahl. Többes.

- Hogy nekem lettek volna könyveim, daß ich Bücher gehabt hätte.
- hogy néked lettek volna könyveid, daß du Bücher gehabt hättest.
- hogy néki lettek volna könyvei, daß er Bücher gehabt hätte.
- hogy nekünk lettek volna könyveink, daß wir Bücher gehabt hätten.
- hogy néktek lettek volna könyveitek, daß ihr Bücher gehabt hättet.
- hogy nekik lettek volna könyveik, daß sie Bücher gehabt hätten.

oder, vagy

Einzahl. Egyes.

- daß ich würde
- daß du würdest
- daß er würde
- daß wir würden
- daß ihr würdet
- daß sie würden

ein Buch gehabt haben.

Mehrzahl. Többes.

- daß ich würde
- daß du würdest
- daß er würde
- daß wir würden
- daß ihr würdet
- daß sie würden

Bücher gehabt haben.

fragend, *kérdés-vén.*

Einzahl. *Egyes.*

Lejt volna-é nekem könyvem? hätte ich ein Buch ge-
habt? oder, würde ich ein Buch gehabt haben? 's a' t.

Mehrzahl. *Többes.*

Lettek volna-é nekem könyveim? hätte ich Bücher ge-
habt? oder, würde ich Bücher gehabt haben? 's a' t.

Zukünftige, *Jövendő.*

Einzahl. *Egyes.*

Hogy nekem lejtend könyvem, daß ich ein Buch ha-
ben werde.

hogy néked lejtend könyved, daß du ein Buch ha-
ben werdest.

hogy néki lejtend könyve, daß er ein Buch haben
werde.

hogy nekünk lejtend könyvünk, daß wir ein Buch
haben werden.

hogy néktek lejtend könyvetek, daß ihr ein Buch
haben werdet.

hogy nekik lejtend könyvök, daß sie ein Buch ha-
ben werden.

Mehrzahl. *Többes.*

Hogy nekem lejtendenek könyveim, daß ich Bücher
haben werde.

hogy néked lejtendenek könyveid, daß du Bücher
haben werdest.

hogy néki lejtendenek könyvei, daß er Bücher ha-
ben werde.

hogy nekünk lejtendenek könyveink, daß wir Bü-
cher haben werden.

hogy néktek lejtendenek könyveitek, daß ihr Bü-
cher haben werdet.

hogy nekik lejtendenek könyveik, daß sie Bücher
haben werden.

fragend, *kérdés-vén.*

Einzahl. *Egyes.*

Lejtend-é nekem könyvem? ob ich werde ein Buch haben?

Mehrzahl. *Többes.*

Lejtendenek-é nekem könyveim? ob ich werde Bücher haben?

Unendliche Art. *Véghetetlen Mód.*
Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló idő.*

Lenni, haben, oder, zu haben, oder, um zu haben.

Bölligvergangene, *Egészenmúlt.*

Lenni, gehabt haben, oder gehabt zu haben, oder, um
gehabt zu haben.

Mittelwort, *Múltrázasúló.*

Vólt, gehabt.

§ 13. Anmerkungen. Jegyzések.

1. A' Tselekvő Igéknek az *Egészenmúlt és Régenmúlt* Időkben mindenkor az *ich habe* Segítő Igével tétetnek öszve 's azzal hajtogatódnak p. o. *ich habe* gesagt, mondottam; *ich hatte* gesagt, mondottam vólt; *ich habe* gesagt, mondottam légyen; *ich hätte* gesagt, mondottam vólna.

2. Mikor a' haben Igének Véghetetlen Módja más Ige után következik ugyan azon mondásban, akkor az eleibe zu tétetik, mellyet Magyarúl többnyire így teszünk ki: *ha van, hogy van*, vagy így: —*nek lenni*, —*nek lenni*. p. o. nem elég az, valamire akaratjának lenni, v. hogy az embernek valamire akaratja van: es ist nicht genug, den Willen zu etwas zu haben.

3. A' Véghetetlen Egészenmúltat: *gehabt zu haben*, Magyarúl többnyire így teszük ki: *hogy vólt*. p. o. A' halála után semmit se használ, hogy az embernek legnagyobb gazdagságai - is vóltak, nach dem Tode hilft es dem Menschen nichts, auch die größten Reichthümer gehabt zu haben.

Übung. Gyakorlás.

Ich habe um einen Groschen, Pflaumen in meiner Tasche; du hattest vorgestern einen Brief von Kaschau in der Hand; er hat viel kleines Geld bey sich gehabt; Andreas, Er hat eine Bürste im vorder'm Zimmer gehabt; sie wird zum Abendessen wahrscheinlich Suppe, Rindfleisch, Eingemachtes, Zuspeis, und einen Braten gehabt haben; Lischen, Sie wird einige Kreuzer oder Pfennige haben; hier habt ihr euern Wochenlohn! Man giebt vor: es habe jeder Kaufmann einheimische, und ausländische Waaren. Hat man auch gefragt: ob man postfreye Briefe auf der Post hätte? ob wir in allen vier Jahreszeiten im Frühling, im Sommer, im

Herbst, und im Winter Gäfte gehabt haben? ob ihr geistreiche Getränke, als nämlich: Wein, Brandwein, und Bier täglich gehabt hättet? ob sie bey ihrer Verschwendung einstens auch nur Salz statt Gewürze haben werden? Haben Sie die Güte, ein Paar Zeilen an den Wohllehwürdigen Herrn zu schreiben. Man spricht: es hätten nur die fremden Kaufleute ein englisches, rothes Tuch, aber, ich denke, es werden auch die hiesigen haben. Auch die Erinnerung ist angenehm, je mehr gute Freunde gehabt zu haben.

um einen Groschen,
egy garasért.
die Pfäume, szilva.
in meiner Tasche, az én zsebemben.
vorgestern, tegnap-
elött.
ein Brief, levél.
von Kaschau, Kassá-
ról.
in der Hand, a' kez-
zedbe.
viel kleines Geld, sok
apró pénz.
bey sich, ő nála, ma-
gánál.
Andreas, András.
eine Bürste, kefe.
in vorderm Zimmer,
az elsőbb szobá-
ban.
zum Abendessen, va-
tsorára.
wahrscheinlich, hi-
hetőképpen.
die Suppe, leves.
das Rindfleisch, mar-
hahús.
Eingemachtes, be-
tsinált.
die Zuspeis, főzelék.
der Braten, petse-
nye.
Fischen, Erzsika.
einige Kreuzer, egy-
nehány grajtzár.
einige Pfennige, egy-

nehány fillér.
euern Wochenlohn, hé-
tébéreteket.
man giebt vor, azt
mondják.
jeder Kaufmann, ki-
ki Kalmár.
einheimische Waaren,
hazai portékák.
ausländische Waar-
ren, külföldi por-
tékák.
hat man auch gefragt,
kérdeztek-é is.
postfreye Briefe, pó-
sta pénztől ment
levelek.
auf der Post, a' pó-
stára.
in allen vier Jahres-
zeiten, az eszten-
dőknek minden
négy részeiben.
im Frühling, tava-
szon.
im Sommer, nyá-
ron.
im Herbst, őszkor.
im Winter, télben.
die Gäfte, vendé-
gek.
geistreiche Getränke,
hathatós italak.
als nämlich, tudni-
illik.
der Wein, bor.
der Brandwein, é-

gott bor.
das Bier, ser.
täglich, mindennap
bey ihrer Verschwen-
dung, pazerlásai
által.
einstens, valaha.
das Salz, só.
statt, a' helyett.
die Gewürze, fü-
szerszármok.
haben Sie die Güte,
ne sajnálják az
Úr.
ein Paar Zeilen, egy-
nehány sorok.
an den Wohllehwür-
digen Herrn, a'
Tiszteletes Ur-
nak.
zu schreiben, irni.
man spricht, azt
mondják.
nur die fremden
Kaufleute, tsak
az idegen Kal-
márok.
ein englisches, rothes
Tuch, angliai
veres posztó.
aber, de.
ich denke, gondo-
lom.
auch die hiesigen, i-
devalók-is.
die Erinnerung, e-
szébe juttatás.

angenehm, kedves. | gute Freunde gehabt | jó barátjai vol-
jemals, valaha. | zu haben, hogy | tak.

§ 14.

A' Magyarban e' helyett *nem van* azt mondjuk: *nints*, és e' helyett *is nem van*, ezt mondjuk: *sints*. Amazt németül, így teszszük ki: *ich habe keinen*, v. *keine*, v. *kein*: p. o. *nints kalapom*, *ich habe keinen Hut*; *nints pennád*, *du hast keine Feder*; *nints kése*, *er hat kein Messer*. 's a' t. Ezt pedig *sints*, így mondják, *ich habe auch keinen*, *oder keine*, *oder kein*.

§ 15. *Nékem nints*, *ich habe nicht*, *oder kein* így hajtogatódik:

Anzeigende Art. Jelentő Mód.
Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

Einzahl. Egyes.

<i>Nékem nints gyertyám</i> , <i>ich habe</i>	} keine Kerze.
<i>néked nints gyertyád</i> , <i>du hast</i>	
<i>néki nints gyertyája</i> , <i>er (Er, sie, Sie</i>	
<i>es, man) hat</i>	
<i>nékünk nints gyertyánk</i> , <i>wir haben</i>	
<i>néktek nints gyertyátok</i> , <i>ihr habt</i>	} keine Kerzen.
<i>nékik nints gyertyájok</i> , <i>sie, (Sie, es)</i>	
<i>haben</i>	

Mehrzahl. Többes.

<i>Nékem nintsenek gyertyáim</i> , <i>ich habe</i>	} keine Kerzen.
<i>néked nintsenek gyertyáid</i> , <i>du hast</i>	
<i>néki nintsenek gyertyái</i> , <i>er, (Er, sie,</i>	
<i>Sie, es, man) hat</i>	
<i>nékünk nintsenek gyertyáink</i> , <i>wir haben</i>	
<i>néktek nintsenek gyertyáitok</i> , <i>ihr habt</i>	} keine Kerzen.
<i>nékik nintsenek gyertyáik</i> , <i>sie, (Sie,</i>	
<i>es) haben</i>	

oder, vagy

Nékem sints gyertyám, *ich habe auch keine Kerze*. 's a' t.
Nékem sintsenek gyertyáim, *ich habe auch keine Kerzen*. 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

Nints-é nékem gyertyám? *habe ich keine Kerze?* 's a' t.
Nintsenek-é nékem gyertyáim? *habe ich keine Kerzen?* 's a' t.

oder, vagy

Nékem gyertyám sints-é? habe ich auch keine Kerze? 's a' t.
Nékem gyertyáim sintsenek-é? habe ich auch keine Kerzen?
's a' t.

Laumverflossene. Alig múlt.

Einzahl. Egyes.

Nékem nints gyertyám vala, ich hatte keine Kerze. 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Nékem nintsenek gyertyáim vala, ich hatte keine Kerzen.
's a' t.

oder, vagy

Nékem sints gyertyám vala, ich hatte auch keine Kerze.
's a' t.

Nékem sintsenek gyertyáim vala, ich hatte auch keine
Kerzen. 's a' t.

fragend. kérdez-vén.

Nints vala-é nékem gyertyám? hatte ich keine Kerze? 's a' t.
Nintsenek vala-é nékem gyertyáim? hatte ich keine Kerzen?
's a' t.

oder, vagy

Nékem gyertyám se vala-é? hatte ich auch keine Kerze?
's a' t.

Nékem gyertyáim se valának-é? hatte ich auch keine
Kerzen? 's a' t.

Böllig vergangene, Egészen múlt.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem volt gyertyám, ich habe keine Kerze gehabt,
oder, ich werde keine Kerze gehabt haben. 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Nékem nem voltak gyertyáim, ich habe keine Kerzen ge-
habt, oder, ich werde keine Kerzen gehabt haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem volt gyertyám, ich habe auch keine Kerze ge-
habt, oder, ich werde auch keine Kerze gehabt haben. 's a' t.

Nékem sem voltak gyertyáim, ich habe auch keine Kerzen ge-
habt, oder, ich werde auch keine Kerzen gehabt haben. 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

Nem volt-é nékem gyertyám? habe ich keine Kerze ge-
habt? oder, werde ich keine Kerze gehabt haben? 's a' t.

Nem voltak-é nékem gyertyáim? habe ich keine Kerzen
gehabt? oder, werde ich keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem volt-é gyertyám? habe ich auch keine Kerze?
oder, werde ich auch keine Kerze gehabt haben? 's a' t.
Nékem sem voltak-é gyertyáim? habe ich auch keine Kerzen
gehabt? oder, werde ich auch keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

Längst vergangene, Régenmúlt.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem volt vala gyertyám, ich hatte keine Kerze
gehabt. 's a' t.

Mebrzahl. Többes.

Nékem nem voltak vala gyertyáim, ich hatte keine Kerzen
gehabt. 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem volt vala gyertyám, ich hatte auch keine
Kerze gehabt. 's a' t.
Nékem sem voltak vala gyertyáim, ich hatte auch keine
Kerzen gehabt. 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

Nem volt-é vala nékem gyertyám? hatte ich keine Kerze
gehabt? 's a' t.
Nem voltak-é vala nékem gyertyáim? hatte ich keine
Kerzen gehabt? 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem volt-é vala gyertyám? hatte ich auch keine
Kerze gehabt? 's a' t.
Nékem sem voltak-é vala gyertyáim? hatte ich auch keine
Kerzen gehabt? 's a' t.

Zukünftige, Jövendő.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem leszsz gyertyám, ich werde keine Kerze ha-
ben. 's a' t.

Mebrzahl. Többes.

Nékem nem lesznek gyertyáim, ich werde keine Kerzen
haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem leszsz gyertyám, ich werde auch keine Kerze
haben. 's a' t.
Nékem sem lesznek gyertyáim, ich werde auch keine Kerzen
haben. 's a' t.

fragend, kérdez-vén.

Nem leszsz-é nékem gyertyám? werde ich keine Kerze
haben? 's a' t.

Nem lesznek-e nékem gyertyáim? werde ich keine Kerzen haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem sem lesz-e gyertyám? werde ich auch keine Kerze haben? 's a' t.

Nékem sem lesznek-e gyertyáim? werde ich auch keine Kerzen haben? 's a' t.

Sebietende Art. Parantsaló Mód.

Einzahl. Egyes.

Ne legyen néked gyertyád, habe du keine Kerze 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Ne legyenek néked gyertyáid, habe du keine Kerzen 's a' t.

oder, vagy

Néked se legyen gyertyád, habe du auch keine Kerze 's a' t.

Néked se legyenek gyertyáid, habe du auch keine Kerzen 's a' t.

Verbindende Art. Foglaló Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

Einzahl. Egyes.

Hogy nékem ne legyen gyertyám, daß ich keine Kerze habe 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Hogy nékem ne legyenek gyertyáim, daß ich keine Kerzen habe 's a' t.

oder, vagy

Hogy nékem se legyen gyertyám, daß ich auch keine Kerze habe 's a' t.

hogy nékem se legyenek gyertyáim, daß ich auch keine Kerzen habe 's a' t.

fragend. kérdezvén.

Hogy ne legyen-e nékem gyertyám? daß ob ich keine Kerze habe? 's a' t.

Hogy ne legyenek-e nékem gyertyáim? daß ob ich keine Kerzen habe? 's a' t.

oder, vagy

Hogy nékem se legyen-e gyertyám? daß ob ich auch keine Kerze habe? 's a' t.

Hogy nékem se legyenek-e gyertyáim? daß ob ich auch keine Kerzen habe? 's a' t.

Raumverflossene, Aligmült.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem volna gyertyám, ich hätte keine Kerze, oder,
ich würde keine Kerze haben. 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Nékem nem volnának gyertyáim, ich hätte keine Kerzen,
oder, ich würde keine Kerzen haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem se volna gyertyám, ich hätte auch keine Kerze,
oder, ich würde auch keine Kerze haben. 's a' t.

Nékem se volnának gyertyáim, ich hätte auch keine Kerzen,
oder, ich würde auch keine Kerzen haben. 's a' t.

fragend, kérdezvén.

Nem volna-é nekem gyertyám? hätte ich keine Kerze,
oder, würde ich keine Kerze haben? 's a' t.

Nem volnának-é nekem gyertyáim? hätte ich auch keine
Kerzen, oder, würde ich keine Kerzen haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem se volna-é gyertyám? hätte ich auch keine Kerze?
oder, würde ich auch keine Kerze haben? 's a' t.

Nékem se volnának-é gyertyáim? hätte ich auch keine
Kerzen? oder, würde ich auch keine Kerzen haben? 's a' t.

Bölligvergangene, Egészenmült.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem volt légyen gyertyám, ich habe keine Kerze
gehabt, oder, ich werde keine Kerze gehabt haben. 's a' t.

Mehrzahl, Többes.

Nékem nem voltak légyen gyertyáim, ich habe keine Kerzen
gehabt, oder, ich werde keine Kerzen gehabt haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem se volt légyen gyertyám, ich habe auch keine Kerze
gehabt, oder, ich werde auch keine Kerze gehabt haben.
's a' t.

Nékem se voltak légyen gyertyáim, ich habe auch keine
Kerzen gehabt, oder, ich werde auch keine Kerzen gehabt
haben. 's a' t.

fragend, kérdezvén.

Nem volt-é légyen nekem gyertyám? ob ich keine Kerze
gehabt habe? oder, ob ich werde keine Kerze gehabt ha-
ben? 's a' t.

Nem voltak-é legyen nekem gyertyáim? ob ich keine Kerzen gehabt habe? oder, ob ich werde keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem se voltak-é legyen gyertyám? ob ich auch keine Kerze gehabt habe? oder, ob ich auch werde keine Kerze gehabt haben? 's a' t.

Nékem se voltak-é legyen gyertyáim? ob ich auch keine Kerzen gehabt habe? oder, ob ich auch werde keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

Längstvergangene Régenmúlt.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem volt volna gyertyám, ich hätte keine Kerze gehabt, oder, ich würde keine Kerze gehabt haben. 's a' t.

Mehrzahl. Többes.

Nékem nem voltak volna gyertyáim, ich hätte keine Kerzen gehabt, oder, ich würde keine Kerzen gehabt haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem se volt volna gyertyám, ich hätte auch keine Kerze gehabt; oder, ich würde auch keine Kerze gehabt haben. 's a' t.

Nékem se voltak volna gyertyáim, ich hätte auch keine Kerzen gehabt, oder, ich würde auch keine Kerzen gehabt haben. 's a' t.

fragend; kérdezvén.

Nem volt volna-é gyertyám? hätte ich keine Kerze gehabt? oder, würde ich keine Kerze gehabt haben? 's a' t.

Nem voltak volna-é gyertyáim? hätte ich keine Kerzen gehabt? oder würde ich keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem se volt volna-é gyertyám? hätte ich auch keine Kerze gehabt? oder, würde ich auch keine Kerze gehabt haben? 's a' t.

Nékem se voltak volna-é gyertyáim? hätte ich auch keine Kerzen gehabt? oder, würde ich auch keine Kerzen gehabt haben? 's a' t.

Zukünftige. Jövendő.

Einzahl. Egyes.

Nékem nem leendő gyertyám, ich werde keine Kerze haben. 's a' t.

Rehrzahl. Többes.

Nékem nem leéndenek gyertyáim, ich werde keine Kerzen haben. 's a' t.

oder, vagy

Nékem se leénd gyertyám, ich werde auch keine Kerze haben. 's a' t.

Nékem se leéndenek gyertyáim, ich werde auch keine Kerzen haben. 's a' t.

fragend. kérdezőn.

Nem leénd-é nékem gyertyám? werde ich keine Kerze haben? 's a' t.

Nem leéndenek-é nékem gyertyáim? werde ich keine Kerzen haben? 's a' t.

oder, vagy

Nékem se leénd-é gyertyám? werde ich auch keine Kerze haben? 's a' t.

Nékem se leéndenek-é gyertyáim? werde ich auch keine Kerzen haben. 's a' t.

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

Nem lenni, nicht haben; oder, nicht zu haben; oder, um nicht zu haben.

Bölligvergangene. Egészenmúlt.

Nem lenni, nicht gehabt haben; oder, nicht gehabt zu haben; oder, um nicht gehabt zu haben.

Wettelwort. Múltrezzesülő.

Nem volt, nicht gehabt.

§ 16. *Ummertungen. Jegyzések.*

1. A' Véghetetlen Jelenvalót; nicht zu haben, Magyarúl többnyire így teszük ki: hanints, hogy nints, vagy így: *-nek lenni, -nak lenni*; p. o. roszul elég, hogy az éjtzakán az embernek nints gyertyája; schlecht genug, keine Kerze in der Nacht zu haben.

2. A' Véghetetlen Egészenmúltat: nicht gehabt zu haben, Magyarúl többnyire így teszük ki: *hogy nem volt*; p. o. a' halála után nem árt az embernek, hogy

gazdagságai nem vóltak, nach dem Tode schadet es dem Menschen nicht, keine Reichthümer gehabt zu haben.

3. Ha a' Mássalérthetõ után Magokbanérthetõ áll, akkor amaz e' helyett nicht nem, azt veszi fel kein, p. o. ez nem jó penna, das ist keine gute Feder; az niern nagy mesterség, das ist keine große Kunst.

Übung.

Ich habe keinen Zunder; du hättest dazumal noch keine Erbschaft in Händen; hat er keinen Feuerstein? Johann, batte Er nicht mein Federmesser gehabt? sie wird also keinen Verstand gehabt haben, wenn sie das gesagt hat; Hannchen, Sie wird vielleicht Abends kein Verlangen haben, eine Krautsuppe oder eine Einbrennsuppe zu essen? Man glaubt: das Kind habe noch keine vollkommene Blattern; man hätte keine ächte Schugblattern, sondern nur die natürlichen. Wir werden, wie ich denke, kein Zutrauen bey unsern Landsleuten gehabt haben. Ihr hättet weder Häuser, noch Gärten gehabt, wenn ihr keine Eltern am Leben gehabt haben würdet. Sie werden demnach künftig hin keinen Freund an mir haben. Um keine Kinder zu haben, habe ich nicht gebeirathet. Weder Gelder, noch Kinder gehabt zu haben, heißt arm und kinderlos gewesen seyn.

der Zunder, tapló.	eine Krautsuppe, káposzta leves.	das Zutrauen, bizodalom.
dazumal, akkor.	eine Einbrennsuppe, rántott leves.	bey unsern Landsleuten, a' mi hazafiainkál.
noch, még.	zu essen, enni.	weder noch, se-se.
die Erbschaft, örökség.	man glaubt, azt hiszik.	die Häuser, házak.
in Händen, kezében.	das Kind, a' gyermek.	die Gärten, kertek.
der Feuerstein, tüzkö.	vollkommene Blattern, tökéletes himlök.	die Eltern, szülök.
Johann, János.	ächte Schugblattern, igazi örzõ himlök.	am Leben seyn, éleben lenni.
mein Federmesser, az én penitzilusom.	sondern nur, hanem csak.	demnach, tehát.
also, tehát.	die natürlichen, természeteli.	künftig hin, jövõdõben.
der Verstand, ész.	wie ich denke, a' mint gondolom.	der Freund, barát.
wenn sie das gesagt hat, ha azt mondotta.		an mir, rajtam.
Hannchen, Johanka.		die Kinder, gyermekek.
vielleicht, talán.		ich habe gebeirathet, házasodtam.
Abends, este.		
das Verlangen, ohajtás.		

die Gelder, pénzek. | arm, szegény. | mektelen.
 heißt, az az. | kinderlos, gyer- |

§ 17. A' harmadik Segítő Ige Lészek, ich werde, így hajtogatódik:

Anzeigende Art. Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Én lésszek, ich werde.	Én nem lésszek, ich werde
te lésszel, du wirst.	nicht. 's'a't.
ö leszzsz, er, (Er, sie, Sie, es, man) wird.	fragend, kérdezvén.
mi leszünk, wir werden.	bejahend, bizonyítván.
ti lésttek, ihr werdet.	Lésszek-é? werde ich? 's'a't.
ök léssznek, sie, (Sie, es,) werden.	verneinend, tagadván.
	Nem lésszek-é? werde ich nicht 's'a't.

Raumverflossene, Alig múlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Én levék, ich wurde, oder, ich ward.	Én nem levék, ich wurde
te levél, du wurdest, du wardst.	nicht. 's'a't.
ö leve, er wurde, er ward.	fragend, kérdezvén.
mi levénk, wir wurden.	bejahend, bizonyítván.
ti levétek, ihr wurdet.	Levék-é? wurde ich? 's'a't.
ök levének, sie wurden.	verneinend, tagadván.
	Nem levék-é? wurde ich nicht? 's'a't.

Böllig vergangene. Egészen múlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
En lettem, ich bin (oder) ich wurde geworden.	Én nem lettem, ich bin (oder) ich werde nicht geuor. seyn.
te lettél, du bist	bin
ö lett, er — ist	te nem lettél, du bist
mi lettünk, wir sind	bist
ti lettetek, ihr seyd	ö nem lett, er — ist
ök lettek, sie — sind	mi nem lettünk, wir sind
	ti nem lettetek, ihr seyd
	ök nem lettek, sie sind

fragend, *kérdésvén.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Lettem-é? bin ich geworden?
 oder, werde ich geworden
 seyn? 's a' t.

verneinend, *tagadván.*
 Nem lettem-é? bin ich nicht
 geworden? oder, werde ich nicht
 geworden seyn? 's a' t.

Längstvergangene, *Régenmúlt.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Én lettem vala, ich war
 te lettél vala, du warst
 ő lett vala, er — war
 mi lettünk vala, wir wa-
 ren
 ti lettetek vala, ihr wart
 ők lettek vala, sie — waren

verneinend, *tagadván.*
 Én nem lettem vala, ich
 war nicht geworden. 's a' t.
 fragend, *kérdésvén!*
 bejahend, *bizonyítván.*
 Lettem-é vala? war ich ge-
 worden? 's a' t.
 verneinend, *tagadván.*
 Nem lettem-é vala? war ich
 nicht geworden? 's a' t.

Zukünftige, *Jövendő.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Én fogok lenni, ich werde
 te fogsz lenni, du wirst
 ő fog lenni, er — wird
 mi fogunk lenni, wir wer-
 den
 ti fogtok lenni, ihr werdet
 ők fognak lenni, sie wer-
 den

verneinend, *tagadván.*
 Én nem fogok lenni, ich wer-
 de nicht werden. 's a' t.
 fragend, *kérdésvén.*
 bejahend, *bizonyítván.*
 Fogok-é lenni? werde ich wer-
 den? 's a' t.
 verneinend, *tagadván.*
 Nem fogok-é lenni? werde ich
 nicht werden? 's a' t.

Gebietende Art, *Parantsoló Mód.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Légy, werde du.
 légyen, werde Er, (Sie.)
 légyünk, laffet uns werden.
 legyetek, werdet ihr.
 legyenek, werden Sie.

verneinend, *tagadván.*
 Ne légy, werde du nicht.
 ne légyen, werde Er (Sie)
 nicht.
 ne légyünk, laffet uns nicht
 werden.
 ne legyetek, werdet nicht.
 ne legyenek, werden Sie nicht,

32 I. A' Segítő Igékről. Von Hülfshetitwörtern.

Verbindende Art. Foglaltó Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

bejähend, bizonyítván.
Hogy én légyek, ich werde.
hogy te legyél, du werdest.
hogy ő legyen, er — werde.
hogy mi legyünk, wir wer-
den.

hogy ti legyetek, ihr werdet.
hogy ők legyenek, sic — wer-
den.

verneinend, tagadván.
En ne legyek, ich werde nicht.
's a' t.

frágend, kérdésvén.
bejähend, bizonyítván.
Legyek-é? ob ich werde. 's a' t.

verneinend, tagadván.
Ne legyek-é? ob ich nicht wer-
de? 's a' t.

Raumverflossene, Alig múlt.

bejähend, bizonyítván.
En lennék, ich würde, oder,
ich wäre.
te lennél, du würdest.
du wärest.

ő lenne, er — würde.

er — wäre.

mi lennénk, wir würden.

wir wären.

ti lennétek, ihr würdet.

ihr wäret.

ők lennének, sic — würden.

sic — wären.

verneinend, tagadván.
En nem lennék, ich oder,
würde.

te nem lennél, du würdest

ő nem lenne, er — würde

mi nem lennénk, wir würden

ti nem lennétek, ihr würdet

ők nem lennének, sic — würden

sic — wären

ich wäre nicht.
nicht.
ich wäre nicht.

frágend, kérdésvén.

bejähend, bizonyítván.
Lennék-é? würde ich? oder,
wäre ich? 's a' t.

verneinend, tagadván.
Nem lennék-é? würde ich
nicht? oder, wäre ich nicht?
's a' t.

Bölligvergangene, Egészen múlt.

bejähend, bizonyítván,
én lettem légyen, oder

ich sey

te lettél légyen, du

seyst

ő lett légyen, er

— sey

mi lettünk légyen,

wir seyen

ti lettetek légyen,

ihr seyd

ők lettetek légyen, sic

— seyen

verneinend, tagadván.
én ne lettem légyen, oder

ich sey

te ne lettél légyen,

du seyst

ő ne lett légyen,

er — sey

mi ne lettünk légyen

wir seyen

ti ne lettetek légyen

ihr seyd

ők ne lettetek légyen,

sic — seyen

ich werde geworden seyn.

geworden.

ich werde nicht geword. seyn.
nicht geworden.

fr as

fragend, *kérdés-vén.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Lettem-é légyen? ob ich ge-
 worden sey? oder, ob ich wer-
 de geworden seyn? 's a' t.

verneinend, *tagadván.*
 Nem lettem-é légyen? ob ich
 nicht geworden sey? oder, ob
 ich nicht werde geword. seyn?
 's a' t.

Längstvergangené, *Régenmúlt.*

bejahend, *bizonyítván.*
 én lettem volna, ich)oder)
 wäre
 te lettél volna, du
 wárest
 ő lett volna, er—
 wäre
 mi lettünk volna,
 mir wären
 ti lettetek volna,
 ihr wáret
 ők lettek volna, sie
 wären

ich würde
 worden seyn.

verneinend, *tagadván.*
 én nem lettem vol—)oder)
 na, ich wäre
 te nem lettél v. du
 wárest
 ő nem lett v. er—
 wäre
 mi nem lettünk v.
 mir wären
 ti nem lettetek v.
 ihr wáret
 ők nem lettek voln.
 sie — wären

nicht
 worden seyn.

fragend. *kérdés-vén.*

bejahend, *bizonyítván.*
 Lettem volna-é? wäre ich
 geworden? oder, würde ich
 geworden seyn? 's a' t.

verneinend, *tagadván.*
 Nem lettem volna-é? wäre ich
 nicht geworden? oder, würde
 ich nicht geword. seyn? 's a' t.

Zukünftige, *Jövendő.*

bejahend, *bizonyítván.*
 én lejéndék, ich werde
 te lejendsz, du werdest
 ő lejend, er—werde
 mi lejendünk, mir werden
 ti lejendetek, ihr werdet
 ők lejendenök, sie—wer-
 den

werden.

verneinend, *tagadván.*
 én nem lejéndék, ich werde
 nicht werden. 's a' t.
 fragend, *kérdés-vén.*
 bejahend, *bizonyítván.*
 Lejéndék-é? ob ich werde
 werden. 's a' t.
 verneinend, *tagadván.*
 Nem lejéndék-é? ob ich nicht
 werde werden? 's a' t.

Unendliche Art. *Véghetetlen Mód.*

Gegenw. *Jelenw.* Lenni, werden, zu werden, um zu werden.
 Mittelw. *Múltresz.* Léván, lejendő, Einer, der da wird.

§ 18. Anmerkungen, Jegyzések.

1. Ez a' Segítő Ige formál minden Szenvedő Igét; melly magyarul így végződik: —*tatni*, —*tetni*, —*atni*, —*etni*, —*ódni*, —*ödni*, —*edni*; így: hozzá teszem minden *Időiben* a' Tselekvő Ige' *Műltrészesülőjét*; 's mindjárt Szenvedő Ige lesz belőle. P. o. ennek az Igének *schicken*, a' *Műltrészesülője* *geschickt*; innen lesz, *ich werde geschickt*, én küldetem vagy küldődöm; *du wirst geschickt*, te küldetel, vagy küldödöl 's a' t.

2. A' Magyar nyelvben a' *Mássalérthetők*ből kétféle Igék lesznek, ú. m. a. *Tselekvők*, ezen végezettel —*itni*; ezeket németül többnyire a' *machen* (tsinálni) Ige segíti kitenni, p. o. feketíteni, *schwarz machen*; b. *Közép Igék*, ezen végezettel —*odni*, —*edni*, —*ülni*; ezeket ezen werden Ige segíti kitenni. P. o. *setétedni*, *finster werden*; *megbetegedni*, *krank werden*. *Ich werde krank*, én megbetegszem; *ich wurde krank*, én megbetegedém; *ich bin krank geworden*, én megbetegedtem; *ich werde krank werden*, én megfogok betegedni 's a' t.

Übung. Gyakorlás.

Aus mir wird, wie ich sehe, schon heute ein Deutscher; meine Tochter, du wurdest, vor zwey Jahren, eben damals sehr krank. Ist mein Stieffsohn noch nicht gehorsam geworden? Ja, ich denke, er wird geworden seyn. Sie war gegen ihn bereits vor dreyen Wochen sehr abgeneigt geworden. Man wird, wie ich hoffe, so gut werden. Es wird gefragt: ob er nicht ein Handwerker werde? ob wir bisher nicht Gesellen würden, wenn Sie unser Lehrmeister wären? ob ihr von einem Glas Bier nicht werdet besoffen worden seyn? und ob daraus nicht abentheuerliche Geschichten geworden wären? Carl, Er ist zwischen die Werber gegangen, um ein Soldat zu werden.

aus mir, belőlem.	vor zwey Jahren, két	nach nicht, még
wie ich sehe, a' mint látom.	esztendő előtt.	nem.
schon heute, már ma.	eben damals, éppen akkor.	gehorsam werden, engedelmeskedni.
ein Deutscher, német.	sehr krank werden, nagyon megbetegedni.	gegen ihn, ellene.
meine Tochter, leányom.	mein Stieffsohn, mostoha fiam.	bereits, már.
		vor dreyen Wochen, három hét előtt.

abgencigt, idegen töle.	mester ember. bisher, eddig.	abenteuerliche Ge- schichte, tsudas históriák.
man wird so gut wer- den, fognak il- lyen szivesség- gel lenni.	die Gesellen, mester legények.	Carl, Károly.
wie ich hoffe, a' mint reménylem.	unser Lehrmeister, a' mi mesterünk.	zwischen die Werber gehen, verbunko- sok között men- ni.
es wird gefragt, kér- deződik.	von einem Glas Bier, egy pohársertől.	ein Soldat werden, katonává lenni.
ein Handwerker,	befoffen werden, megrészegedni.	
	daraus, ebből.	

§ 19.

Alább következő hét Segítő Igék' *Egészenmúltjaik* és *Régenmúltjaik*, mint a' Jelentő, mint a' Fagladó Módban, a' habe Segítő Ige által formálódnak, és csak ez hajtogatódik azoknak *Múltrészesülőjök* előtt: szükségtelenek tartottam tehát az említett Időket mindenütt egészen leírni; úgy szinte a' *Jövendőket* is, a' mellyek mindenütt az *ich* werde által formálódnak.

§ 20. 4. Akarok, ich will, igy hajtogatódik:

Anzeigende Art. Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én akarok, ich will.	én nem akarok, ich will nicht,
te akarsz, du willst.	sa't.
ő akar, er (Er, sie, Sie, es, man) will.	fragend, kérdezvén.
mi akarunk, wir wollen.	bejahend, bizonyítván.
ti akartok, ihr wollet.	Akarok-é? will ich? sa't.
ők akarnak, sie (Sie, es) wollen.	verneinend, tagadván.
	Nem akarok-é? will ich nicht? sa't.

Raumverflossene, Aligmúlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én akarék, ich wollte.	én nem akarék, ich wollte nicht. sa't.
te akarál, du wolltest.	frag. kérd. bej. bizonyítv.
ő akara, er — wollte.	Akarék-é? wolltetich? sa't.
mi akaránk, wir wollten.	verneinend, tagadván.
ti akaratok, ihr wolltet.	Nem akarék-é? wolltet i. nicht? sa't.
ők akarának, sie — wollten.	

Böligvergangene, *Egészenmúlt.*

En akartam, ich habe gewollt, oder, ich werde gewollt haben. 'sa' t.

Längstvergangene. *Régenmúlt.*

En akartam volt, ich hatte gewollt.

Zukünftige. *Jövendő.*

én fogok akarni, ich werde wollen.

Gebietende Art. *Parantsoló Mód.*

Akarj, wolle du.

Verbindende Art. *Foglaló Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

Bejahend, <i>bizonyítván.</i>	Verneinend, <i>tagadván.</i>
én akarjak, ich wolle.	én ne akarjak, ich wollen nicht.
te akarjál, du wollest.	'sa' t.
ő akarjon, er — wolle.	fragend, <i>kérdezvén.</i>
mi akarjunk, wir wollen.	Bejahend, <i>bizonyítván.</i>
ti akarjátok, ihr wöllet.	Akarjak-é? ob ich wolle?
ők akarjanak, sie — wollen.	'sa' t.
	Verneinend, <i>tagadván.</i>
	Ne akarjak-é? ob ich nicht wolle? 'sa' t.

Raumverflossene. *Aligmúlt.*

Bejahend, <i>bizonyítván.</i>	Verneinend, <i>tagadván.</i>
én akarnék, ich wollte.	én nem akarnék, ich wollte nicht.
te akarnál, du wolltest.	'sa' t.
ő akarna, er — wollte.	fragend, <i>kérdezvén.</i>
mi akarnánk, wir wollten.	Bejahend, <i>bizonyítván.</i>
ti akarnátok, ihr wölltet.	Akarnék-é? ob ich wollte?
ők akarnának, sie — wollten.	'sa' t.
	Verneinend, <i>tagadván.</i>
	Nem akarnék-é? ob ich nicht wollte? 'sa' t.

Böligvergangene, *Egészenmúlt.*

én akartam légyen, ich habe gewollt, oder, ich werde gewollt haben.

Längstvergangene. *Régenmúlt.*

én akartam volna, ich hätte gewollt.

Zukünftige. *Jövendő.*

én akartandom, ich werde wollen.

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

S
e
g
e
n
w
.
J
e
l
e
n
v
.
J
e
l
e
n
v
a
l
ó.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

Akarni, wollen.

b. Bestimmt. Meghatározott.

Kell akarnom, ich soll
 kell akarnod, du sollst
 kell akarnia, er — soll
 kell akarnunk, wir sollen
 kell akarnotok, ihr sollt
 kell akarniok, sie — sollen

) wollen.

Zeitwörtlich. Mostrész.

Akarván, indem ich (du; er, Er, —) wollte.
 akarva, wörend.

Mittelwort; Múltreszesülő.

Segenw. Jelenv. Akaró, wörend, oder, Einer, der da will.
 Bólligv. Egészenm. Akartt, Einer, der da gewollt hat.
 Zufünft. Jövend. Akarandó, Einer, der da wollen wird.

§ 21. Anmerkung. Jegyzés.

Ezzel az Igével éppen úgy élnek a' Németek-is,
 mint a' Magyarok.

Übung. Gyakorlás.

Ich will mit dir nicht spazieren gehen; denn du willst immer zanken. Aber wollen Sie mir erzählen, was man davon gesagt hat. Gott wolle Glück und Segen zu Ihrer Reise geben! Wollten Sie, Herr Gevatter, auf ein Wort nicht zu mir kommen. Da ich zu Ihnen kommen wollte, kam mein Nachbar zu mir.

mit dir, véled.	davon, felőle.	mám Uram.
spazieren gehen, sétálni, menni.	Gott, Isten.	auf ein Wort, egy szóra.
denn, mivel hogy.	Glück und Segen,	zu mir kommen, hozzam jönni.
immer, mindég.	szerentse és böl- dőség.	zu Ihnen, kigyel- medhez.
zanken, veszekedni.	zu Ihrer Reise, a' Kigyelmednek ú- tazására.	kam, jött.
aber, de.	geben, adni.	mein Nachbar, szom- szédóm.
mir, nékem.	Gott wolle geben, I- sten adja.	
erzählen, elbeszélni.	Herr Gevatter, ko-	
was, mit.		
man hat gesagt, mondottak.		

§ 22. Az ötödik Segítő Ige Akarok, *ich mag,*
igy hajtogatódik:

Anzeigende Art. *Jelentő Mód.*
Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

bejāhend, *bizonyitván.*
En akarok, *ich mag.*
te akarsz, *du magit.*
ő akar, *er — mag.*

mi akarunk, *mir mögen.*
ti akartok, *ihr möget.*
ők akarnak, *ſie — mögen.*

verneinend, *tagadván.*
En nem akarok, *ich mag*
nicht. 'sa't.
fragend, *kérdesvén.*
bejāhend, *bizonyitván.*
Akarok-é? *magich? 'sa't.*
verneinend, *tagadván.*
Nem akarok-é? *magich nicht?*
'sa't.

Saumverhoffene, Aligmúlt.

bejāhend, *bizonyitván.*
én akarék, *ich mochte.*
te akarál, *du mochtest.*
ő akara, *er — mochte.*

mi akaránk, *mir mochten.*
ti akarátok, *ihr mochtet.*
ők akarának, *ſie — mochten.*

verneinend, *tagadván.*
én nem akarék, *ich mochte*
nicht. 'sa't.
fragend, *kérdesvén.*
bejāhend, *bizonyitván.*
Akarék-é? *mochte ich? 'sa't.*
verneinend, *tagadván.*
Nem akarék-é? *mochte ich*
nicht? 'sa't.

Wölligvergangene, Egészenmúlt.

En akartam, *ich habe mögen. 'sa't.*

Längstvergangene, Régenmúlt.

En akartam volt, *ich hatte mögen. 'sa't.*

Zukünftige, Jövendő.

En fogok akarni, *ich werde mögen. 'sa't.*

Gebietende Art, Parantsoló Mód.

Akarj, *möge du.*

Verbindende Art, Foglaló Mód.

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

bejāhend, *bizonyitván.*
én akarjak, *ich möge*
te akarjál, *du mögeſt*
ő akarjon, *er — möge.*

mi akarjunk, *mir mögen*
ti akarjátok, *ihr möget*
ők akarjanak, *ſie — mögen*

verneinend, *tagadván.*
én ne akarjak, *ich möge nicht*
'sa't.
frag. *kérd. bej. bizonyitván.*
Akarjak-é? *ob ich möge? 'sa't.*
verneinend, *tagadván.*
Ne akarjak-é? *ob ich nicht möge?*
'sa't.

Raumverfloffene, *Aligmúlt.*

bejahend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Én akarnék, ich möchte.	én nem akarnék, ich möchte
te akarnál, du möchtest.	nicht. 's a' t.
ő akarna, er — möchte.	frag. kérd. bej. <i>bizonyítv.</i>
	Akarnék-é? ob ich möchte?
	's a' t.
mi akarnánk, wir möchten.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti akarnátok, ihr möchtet.	Nem akarnék-é? ob ich nicht
ők akarnának, sie — möch-	möchte? 's a' t.
ten.	

Bölliüvergangene, *Egészenmúlt.*

Én akartam légyen, ich habe mögen. 's a' t.

Längstvergangene *Régenmúlt.*

Én akartam volna, ich hätte mögen.

Zukünftige, *Jövendő.*

Én fogok akarni, ich werde mögen.

Unendliche Art. *Véghetetlen Mód.*

Gegenw. *Jelenv.* Akarni, mögen.

Mittelw. *Múltr.* Akartt, gemocht, mögen.

§ 23. Unmerkungen. Jegyzések.

1. Ez az Ige többnyire azzal tétetik-ki magyarul, *teszeni*, és néha ezzel: *akarni*. Mivel pedig e' helyett *tessék*, gyakran élünk ezekkel: *ne sajnálja*, *ne sajnálják*, *méltóztassa*, *méltóztassék*, tehát ezt: *ne sajnálja az Úr*, 's a' t. vagy így teszik ki: *haben Sie die Güte*: vagy kérdezve így: *möchten Sie nicht die Güte haben?* *möchten Sie nicht so gut seyn*, 's a' t.

2. Ez a' szóllás *ich möchte gern*, *du möchtest gern* 's a' t. ezt teszi, *szeretnék*, *szeretnél*, 's a' t. *Ich möchte es gern wissen*, *szeretném tudni*. *Er möchte gern deutsch lernen*, *szeretne németül tanulni*, 's a' t.

3. Ha a' Magyar Igéket határozott formájok szerint akarjuk hajtogatni; akkor a' Németben mindennütt utánna kell tennünk ezen szótskát es annak a' szónak, a' melly az Igében hajtogatódik, így: *ich will es*, v. *ich mag es*, *akarom*; *du willst es*, v. *du magst es*, *akarod*; *er will es*, v. *er mag es*, *akarja* 's a' t.

4. Ritkán élnek a' Németek kivált beszéd közben, a' *Foglaló Mód Aligmúltjával* magában, hanem, a' helyett ezekkel élnek: *ich würde*, *ich wollte*, *ich möchte*, *ich sollte*, *ich dürfte*, *ich könnte*.

Übung, Gyakorlás.

Graben mag ich nicht, und betteln schäme ich mich. Der Bediente mochte gesagt haben, was er wollte. Fragen Sie sie: ob sie bey uns übermorgen nicht einsprechen mögen? ob der junge Herr bey uns deutsch lernen möge? O! möchten Sie sich unsrer erbarmen. Hätten Sie mit ihm sprechen mögen? Möchten es die Kinder gern abschreiben.

graben, ásni.	übermorgen, hó l-	D! oh.
betteln, koldulni.	napután.	sich unsrer erbarmen
ich schäme mich, szé-	bey uns einsprechen,	rajtunk könyö-
gyenlem.	míneket meglá-	rúlni.
der Bediente, az inas	togatni.	mit ihm sprechen,
sagen, mondani.	der junge Herr, az	beszélni vele.
was, a' mit.	Urfi.	die Kinder, gyer-
fragen Sie sie, kér-	bey uns, nálunk.	mekék.
dezi kigyelmed	deutsch lernen, né-	abschreiben, leirni.
tölok.	metül tanulni.	

§ 24. A' hatodik Segitő Ige *Nékem kell*, ich soll, igit hajtogatódik:

Anzeigende Art. *Jelentő Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

bejahend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem kell, ich soll.	Nem kell nekem, ich soll
néked kell, du sollst:	nicht. 's a' t.
néki kell, er — soll.	fragend, <i>kérdezvén.</i>
	bejahend, <i>bizonyítván.</i>
nékünk kell, wir sollen.	Kell-é nekem? soll ich? 's a' t.
néktek kell, ihr sollet.	verneinend, <i>tagadván.</i>
nékik kell, sie — sollen.	Nem kell-é nekem? soll ich
	nicht? 's a' t.

Raumverflossene. *Aligmúlt.*

bejahend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem kelle, ich sollte.	Nem kelle nekem, ich sollte
néked kelle, du solltest.	nicht. 's a' t.
néki kelle, er — sollte.	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizon.</i>
	Kelle-é nekem? sollte ich?
nékünk kelle, wir sollten.	's a' t.
néktek kelle, ihr solletet.	verneinend, <i>tagadván.</i>
nékik kelle, sie — sollten.	Nem kelle-é nekem? sollte ich
	nicht? 's a' t.

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

Nékem kellett, ich habe sollen, oder, gesollt. 's'a't.

Långstvergangene, Régenmúlt.

Nékem kellett volt, ich hatte sollen, oder, gesollt. 's'a't.

Zukunftige, Jövendő.

Nékem kelleni fog, ich werde sollen. 's'a't.

Gebietende Art, Parantsoló Mód.

Kelljen néked, du sollst. 's'a't.

Verbindende Art, Foglalo Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, *bizonyítván.*
 Nékem kelljen, ich solle.
 néked kelljen, du sollest.
 néki kelljen, er — solle.

nékünk kelljen, wir sollen,
 néktek kelljen, ihr solltet.
 nékik kelljen, sie — sollen.

verneinend, *tagadván.*
 Ne kelljen nékem, ich solle
 nicht. 's'a't.

fraga. kérd. bejah. *bizon.*
 Kelljen-é nékem? ob ich solle
 's'a't.

verneinend, *tagadván.*
 Ne kelljen-é nékem? ob ich
 nicht solle? 's'a't.

Raumverfloffene, Aligmúlt.

bejahend, *bizonyítván.*
 Nékem kellene, ich sollte.
 néked kellene, du solltest.
 néki kellene, er — sollte.

nékünk kellene, wir sollten.
 néktek kellene, ihr solltet.
 nékik kellene, sie — sollten.

verneinend, *tagadván.*
 Nem kellene nékem, ich soll-
 te nicht. 's'a't.

fraga. kérd. bejah. *bizon.*
 Kellene-é nékem? ob ich soll-
 te? 's'a't.

verneinend, *tagadván.*
 Nem kellene-é nékem? ob ich
 nicht sollte? 's'a't.

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

Nékem kellett légyen, ich habe sollen, oder, gesollt.

Långstvergangene, Régenmúlt.

Nékem kellett volna, ich hätte sollen, oder, gesollt.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenw. *Jelenv.* Kelleni, sollen.Mittelw. *Multresz.* Kellott, gesollt.

§ 25. Anmerkungen. Jegyzések.

1. Ezzel az Igével igen gyakran élnek a' Németok a' Foglalo' Mód helyett, kivált mikor kérdö a' mondas p. o. hol keressem? Wo soll ich es suchen? Mit tsináljak? Was soll ich thun? Hova menjünk? Wo sollen wir hingeben?

2. Ez a' harmadik személy er soll, sie soll, es soll, és a' Többszben sie sollen, es sollen, gyakran annyit tészén a' magyarban, azt mondják, hogy p. o. der Wallfisch soll unter allen Thieren das größte seyn; azt mondják, hogy a' tzethal legnagyobb minden állatok között. Der Elephant soll beynabe zweyhundert Jahre leben; azt mondják, hogy az Elefánt közel 200 esztendeig él.

Übung, Gyakorlás.

Wir sollen Gott fürchten, lieben und ihm allein vertrauen. Ich sollte zweymal des Tags im Sommer ausgehen. Solltest du in der Schule und in der Kirche nicht aufmerksam seyn? Ich habe vormittag sollen die Medizin einnehmen. Das wir deutsch fertig sprechen und recht schreiben erlernen sollen, das verlangt man von uns. Sollten nicht besonders die Zöglinge das Böse meiden und Gutes thun? Hätte er sollen so bald darüber zürnen? Der Krieg soll wieder wider die Franzosen angehen. Nun, was sollen wir dazu sagen?

Gott fürchten, félni az Istent.	vormittag, délelött	die Zöglinge, nevédek.
lieben, szeretni.	die Medizin, orvosság.	das Böse meiden, a' roszzat kerülni.
ihm allein vertrauen tsak ő rábizni.	einnehmen, bevénni	das Gute thun, a' mi jó tselekedni.
zweymal, kétszer, des Tags, nappal.	das, hogy.	so bald zürnen, olly hamar haragudni.
im Sommer, nyáron.	deutsch fertig sprechen, németül folyvást beszélni.	darüber, azon.
ausgehen, kimeneni.	recht schreiben erlernen, helyesen írni megtanúlni.	der Krieg, háboru. wieder angehen, vissza kezdödni.
in der Schule, az iskolában.	das verlangt man von uns, azt kívánják tölünk.	wider die Franzosen, Frantziák ellen.
in der Kirche, a' templomba.	besonders, különsen.	nun, nó hát.
aufmerksam seyn, figyelmezn.		dazu, hozzá.
		sagen, mondani.

§ 26. 'A hetedik Segítő Ige *Nékem kell, ich muß, igit hajtogatódik.*

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*

Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejāhend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem kell, ich muß.	Nem kell nékem, ich muß
néked kell, du muß.	nicht. 's'a't.
néki kell, er — muß.	frag. <i>kérd.</i> bejāh. <i>bizony.</i>
nekünk kell, wir müssen.	Kell-é nékem? muß ich? 's'a't.
néktek kell, ihr müßet.	verneinend, <i>tagadván.</i>
nekik kell, sie — müssen.	Nem kell-é nékem? muß ich
	nicht? 's'a't.

Raumverflossene, *Aligmúlt.*

bejāhend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem kelle, ich mußte.	Nem kelle nékem, ich mußte
néked kelle, du mußtest.	nicht. 's'a't.
néki kelle, er — mußte.	frag. <i>kérd.</i> bej. <i>bizony.</i>
nekünk kelle, wir mußten.	Kell-é nékem? mußte ich?
néktek kelle, ihr mußtet.	's'a't.
nekik kelle, sie — mußten.	verneinend, <i>tagadván.</i>
	Nem kell-é nékem? mußte
	ich nicht? 's'a't.

Bölligvergangene. *Egészenmúlt.*

Nékem kellett, ich habe müssen, oder, gemüßt. 's'a't.

Längstvergangene. *Régenmúlt.*

Nékem kellett volt, ich hatte müssen, oder, gemüßt. 's'a't.

Zukünftige. *Jövendő.*

Nékom fog kelleni, ich werde müssen. 's'a't.

Gebietende Art. *Parantsoló Mód.*

Kelljen néked, du muß. 's'a't.

Verbindende Art. *Foglaló Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

bejāhend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem kelljen, ich müsse.	Ne kelljen nékem, ich müsse
néked kelljen, du müßest.	nicht. 's'a't.
néki kelljen, er — müsse.	frag. <i>kérd.</i> bejāh. <i>bizony.</i>
	Kelljen-é nékem, ob ich mü-
	ße? 's'a't.

nékünk kelljen, wir müssen.	verneinend, tagadván.
néktek kelljen, ihr müßet.	Ne kelljen-é nekem? ob ich
nékik kelljen, sie — müssen.	nicht müsse? 's a' t.

Raumverflossene Aligmúlt.

bejávend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Nékem kellene, ich müßte.	Nem kellene nekem, ich müß-
	te nicht. 's a' t.
néked kellene, du müßtdest.	frag. kérd. bejáv. bizony.
néki kellene, et — müßtde.	Kellene-é nekem? ob ich müß-
nékünk kellene, wir müßtten.	te? 's a' t.
néktek kellene, ihr müßtet.	verneinend, tagadván.
nékik kellene, sie — müßtten.	Nem kellene-é nekem? ob ich
	nicht müßte? 's a' t.

Bélligvergangene, Egészenmúlt.

Nékem kellett légyen, ich habe müssen. 's a' t.

Éángstvergangene, Régenmúlt.

Nékem kellett volna, ich hätte müssen. 's a' t.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenw. *Jelenvaló.* Kelleni, müssen.

Mittelw. *Múltész.* Kellett, gemüßt.

§ 27. Anmerkung, Jegyzés.

Az ich soll jelentése *nekem kell*, az ich muß jelentése - is *nekem kell*: mi tehát a' külömbiség a' kettő között?

F. Ezzel ich muß, tsak abban az esetben lehet élni, ha ezen szónak *kell* az az ereje van: *szükségesképpen kell*, v. *tartozom vele*; más esetekben a' *soll* len Igével *kell* élni. p. o. minden embernek meg *kell* hallni, alle Menschen müssen sterben; ha fáradt vagyok, *nyugodnom kell*, wenn ich müde bin, so muß ich ruhen; ha ihatnám, *innom kell*, wenn ich durstig bin, so muß ich trinken; levelet *kellene* írnom, ich sollte einen Brief schreiben.

Übung, Gyakorlás.

Liebe Eltern, gute Nacht! Vater! ich muß sterben; war des Kindes letztes Wort, und es ward zum Himmels Erben. Auch du müßtdest nicht zu Hause bleiben, wenn du nicht

wolltest. Wir müßten krank werden, sagte der Arzt, oder wenigstens ein Fieber bekommen, wenn wir kein Brechmittel einnehmen wollten. Es müssen alle Menschen sterben, und alles Fleisch, wie Heu, vergehen, sagte neulich der Wohllehwürdige Herr Pfarrer in seiner Predigt.

Nebe Eltern, kedves szüleim.	wenn, ha.	alle Menschen, minden emberek.
gute Nacht, jó éjszakát.	krank werden, megbetegedni.	alles Fleisch, minden hús.
Vater, atyám.	sagen, mondani.	wie Heu, mint a' fü.
sterben, hallni.	der Arzt, az orvos.	vergehen, elmúlni.
des Kindes letztes Wort, a' gyermeknek utolsó szava.	wenigstens, legalább.	neulich, a' minap.
des Himmels Erbe, az égnek örököse.	das Fieber bekommen, hidek let kapni.	der Wohllehwürdige Herr Pfarrer, tiszteletes Úr.
zu Hause bleiben, otthon maradni.	ein Brechmittel einnehmen, hanytató orvosságot bevenni.	in seiner Predigt, az ő prédikációjában.

§ 28. A' nyóltzadik Segítő Ige, *Nékem szabad, ich darf, igt hajtogatódik:*

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*

Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Nékem szabad, ich darf.	Nem szabad nékem, ich darf nicht. 's'a't.
néked szabad, du darfst.	frag. kérd. bejah. bizony.
néki szabad, er — darf.	Szabad — é nékem? darf ich? 's'a't.
nékünk szabad, wir dürfen.	verneinend, tagadván.
néktek szabad, ihr dürft.	Nem szabad — é nékem? darf ich nicht? 's'a't.
nékik szabad, sie — dürfen.	

Raumverfloffene, *Aligmitl.*

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Nékem szabad vala, ich durfte.	Nem vala szabad nékem, ich durfte nicht. 's'a't.
néked szabad vala, du durftest.	fragend, kérdezőn.
néki szabad vala, er — durftest.	bejahend, bizonyítván.
nékünk szabad vala, wir durften.	Vala — é nékem szabad? durftest ich? 's'a't.

néktek szabad vala, ihr dürft	verneinend, tagadván.
tet.	Nem vala-é nékem szabad?
nékik szabad vala, sie —	dürfte ich nicht? 's a' t.
dürften.	

Böllig vergangene. Egészenmúlt.

Nékem szabad volt, ich habe dürfen, oder, gedurft, 's a' t.

Längst vergangene. Régenmúlt.

Nékem szabad volt vala, ich hatte dürfen, oder, gedurft, 's a' t.

Zukünftige, Jövendő.

Nékem szabad fog lenni, ich werde dürfen. 's a' t.

Gebietende Art, Parantsoló Mód.

nints.

Verbindende Art, Foglalo Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Hogy nékem szabad legyen,	Hogy ne legyen szabad né-
ich dürfte.	kem, ich dürfte nicht. 's a' t.
hogy néked szabad legyen,	fragend, kérdés-vén.
du dürftest.	bejahend, bizonyítván.
hogy néki szabad legyen,	bejahend, bizonyítván.
er — dürfte.	Szabad legyen-é nékem? ob
hogy nekünk szabad legyen,	ich dürfte? 's a' t.
wir dürfen.	verneinend, tagadván.
hogy néktek szabad legyen,	verneinend, tagadván.
ihr dürftet.	Ne legyen-é nékem szabad?
hogy nekik szabad legyen,	ob ich nicht dürfte? 's a' t.
sie — dürften.	

Raumverfloffene, Alig múlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Nékem szabad volna, ich	Nem volna nékem szabad,
dürfte.	ich dürfte nicht. 's a' t.
néked szabad volna, du dürftest.	fragend, kérdés-vén.
néki szabad volna, er —	bejahend, bizonyítván.
dürfte.	bejahend, bizonyítván.
nékünk szabad volna, wir	Szabad volna-é nékem? dürfte
dürften.	te ich? 's a' t.

néktek szabad volna, ihr	verneinend, tagadván.
dürftet.	
nékik szabad volna, sie	Nem volna-é nékem szabad?
dürften.	dürfte ich nicht? 's a' t.

Wälligvergangene, Egészenmúlt.

Nékem szabad volt légyen, ich habe dürfen, oder, gedürft. 's a' t.

Långstvergangene, Régenmúlt.

Nékem szabad volt volna, ich hätte dürfen, oder, gedürft. 's a' t.

Zukünftig, Jövendő.

Nékem szabad leénd, ich werde dürfen.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenw. Jelenvaló. szabadnak lenni, dürfen.

Mittelw. Multrés. lehetett, gedurft, oder, dürfen.

§ 29. Anmerkung, Jegyzés.

Akkor élnek ezzel az Igével a' Németek, mikor a' — *hatok*, — *hetek*, azt teszi, *szabad*; a' *nem hatok*, v. *nem hetek*, azt, *nem szabad*. p. o. En ebből az ételből nem ehetem, v. nékem ebből az ételből nem lehet enni, (az az: nem szabad, megtiltotta a' Doktor, vagy a' természetem gyengesége nem engedi) ich darf von dieser Speise nicht essen.

Übung, Gyakorlás.

Er darf mir nicht mehr unter die Augen kommen. *Mache doch, daß er mitgehen darf. Darf ich fragen: ob ich es thun dürfe? Du wolltest wohl, aber du darfst nicht. Das hätte ich eben nicht thun dürfen. O! wenn ich einen Augenblick ausbleiben dürfte.*

mehr, többé.	hessen.	leben nicht, ugyan
unter die Augen kommen, szemeim elött jönni.	darf ich fragen: szabad kérdenem.	nem.
mache doch, ugyan	thun, tselekedni.	O! wenn, oh, ha.
tseleked meg.	du wolltest wohl, a-	ein Augenblick,
daß er mitgehen darf,	karnál.	szempillantás.
hogy ő is elme-	aber, pedig.	ausbleiben, kima-
das, azt.	das, azt.	radni.

§ 30. A' kilentzedig Segítő Ige; *Hagyok*, *ich lasse*, *igy hajtogatódik.*

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*
Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejehend, bizonyítván:	verneinend, tagadván.
én hagyok, <i>ich lasse.</i>	én nem hagyok, <i>ich lasse nicht.</i> 's'a't.
te hagysz, <i>du lässest.</i>	frag. kérd. bejah. bizony.
ő hagy, <i>er — läßt.</i>	Hagyok-é? <i>lasse ich?</i> 's'a't.
mi hagyunk, <i>wir lassen.</i>	verneinend, tagadván.
ti hagytok, <i>ihr lasset.</i>	Nem hagyok-é? <i>lasse ich nicht</i> 's'a't.
ők hagynak, <i>sie — lassen.</i>	

Saumverflöffené, Aligmült.

bejehend, bizonyítván:	verneinend, tagadván.
én hagyék, <i>ich ließ.</i>	én nem hagyék, <i>ich ließ nicht.</i> 's'a't.
te hagyál, <i>du ließeßt.</i>	frag. kérd. bejah. bizony.
ő hagyta, <i>er — ließ.</i>	Hagyék-é? <i>ließ ich?</i> 's'a't.
mi hagyánk, <i>wir ließen.</i>	verneinend, tagadván.
ti hagyátok, <i>ihr ließt.</i>	Nem hagyék-é? <i>ließ ich nicht?</i> 's'a't.
ők hagyának, <i>sie — ließen.</i>	

Bölligvergangene, Egészenmült.

én hagytam, *ich habe gelassen.* 's'a't.

Längstvergangene, Régenmült.

én hagytam volt, *ich hatte gelassen.* 's'a't.

Zukünftige, Jövendő.

én fogok hagyni, *ich werde lassen.* 's'a't.

Gebietende Art, Parantsoló Mód.

Hagyd, *laß.* 's'a't.

Verbindende Art, Foglaltó Mód.

Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejehend, bizonyítván:	verneinend, tagadván.
én hagyjak, <i>ich lasse.</i>	én ne hagyjak, <i>ich lasse nicht.</i> 's'a't.
te hagyjál, <i>du lassdest.</i>	frag. kérd. bejah. bizony.
ő hagyjon, <i>er — lasse.</i>	Hagyjak-é? <i>ob ich lasse?</i> 's'a't.
mi hagyjunk, <i>wir lassen.</i>	verneinend, tagadván.
ti hagyjátok, <i>ihr lasset.</i>	Ne hagyjak-é? <i>ob ich nicht lasse?</i> 's'a't.
ők hagyjának, <i>sie — lassen.</i>	

Raumverflossene, Alig múlt.

bej. <i>hagyván, bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hagyának, ich liesse.	én nem hagyának, ich liesse
te hagyál, du ließeßt.	nicht. 's'a't.
ő hagyta, er — liesse.	frag. <i>kérd. bej. bizonyítv.</i>
	Hagyának-é? ob ich liesse?
	's'a't.
mi hagyának, wir ließen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hagyátok, ihr ließeßt.	Nem Hagyának-é? ob ich nicht
ők hagyának, sie — ließen.	liesse? 's'a't.

Böllig vergangene, Egészen múlt.

Hagytam légyen, ich habe gelassen. 's'a't.

Fängst vergangene. Régen múlt.

Hagytam volna, ich hätte gelassen.

Zukünftige. Jövendő.

Hagyandom, ich werde lassen.

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

Gegenw. *Jelenv.* Hagyni, lassen, zu lassen, oder um zu lassen.

Mittelw. *Múltresz.* Hagyott, gelassen, v. lassen.

§ 31.

Ezzel a' Segítő Igével magában soha sem élünk, sem magyarul, sem németül; szükséges lesz tehát más Igékkel együtt gyakorlani.

Zum Beispiel, *Példának okáért.*

Anzeigende Art. Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Iddő.

bej. <i>hagyván, bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hozatok, ich lasse	én nem hozatok, ich lasse
te hozatsz, du lässeßt	nicht bringen. 's'a't.
ő hozat, er läßt	frag. <i>kérd. bej. bizony.</i>
	Hozatok-é? lasse ich bringen?
	's'a't.
mi hozatunk, wir lassen	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hozattok, ihr lasseßt	Nem hozatok-é? lasse ich nicht
ők hozatnak, sie — lassen	bringen? 's'a't.

Raumverflossene, Aligmußt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hozaték, ich ließ.	én nem hozaték, ich ließ
te hozattál, du ließeßt	nicht bringen. 's a' t.
és hozata, er — ließ	frag. kérd. bejah. <i>bizony.</i>
	Hozaték-é? ließ ich bringen?
	's a' t.
mi hozatánk, wir ließen	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hozattátok, ihr ließeßet	Nem hozaték-é? ließ ich nicht
ők hozatának, sie — ließen	bringen? 's a' t.

Bölligvergangene, Egészenmußt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hozattam, ich habe	én nem hozattam, ich habe
te hozattál, du hast	nicht lassen bringen. 's a' t.
és hozatott, er — hat	frag. kérd. bejah. <i>bizony.</i>
	Hozattam-é? habe ich lassen
	bringen? 's a' t.
mi hozattunk, wir haben	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hozattatok, ihr habt	Nem hozattam-é? habe ich
ők hozattak, sie — haben	nicht lassen bringen? 's a' t.

Längstvergangene, Régenmußt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hozattam volt, ich	én nem hozattam volt, ich
hatte	hatte nicht lassen bringen.
te hozattál volt, du hats	's a' t.
test	fragend, <i>kérdés-vén.</i>
és hozatott volt, er —	bejahend, <i>bizonyitván.</i>
hatte	Hozattam volt-é? hatte ich
mi hozattunk volt, wir	lassen bringen? 's a' t.
hatten	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hozattatok volt, ihr	Nem hozattam volt-é? hatte
hattet	ich nicht lassen bringen?
ők hozattak volt, sie —	's a' t.
hatten	

Zukünftige, Jövendő.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én fogok hozatni, ich	én nem fogok hozatni, ich
werde	werde nicht lassen bringen.
te fogsz hozatni, du wirst	's a' t.
és fog hozatni, er — wird	frag. kérd. bejah. <i>bizony.</i>
	Fogok-é hozatni? werde ich

mi fogunk hozatni, wir
 ti fogtok hozatni, ihr
 ök fognak hozatni, sie
 werden
 werdet
 werden

lassen bringen.

lassen bringen? 's a' t.
 verneinend, tagadván.
 Nem fogok-é hozatni? wess
 de ich nicht lassen bringen?
 's a' t.

Geblietende Art. *Parantsoló Mód.*

bejábend, *bisonyitván.*
 Hozass, laß
 hozassa, laß Er (Sie)
 hozassunk, laffet uns
 hozassatok, laffet ihr
 hozassanak, lassen Sie

bringen.

verneinend, *tagadván.*
 Ne hozass, laß
 ne hozassa, laß Er (Sie)
 ne hozassunk, laffet uns
 ne hozassatok, laffet ihr
 ne hozassanak, lassen Sie

nicht bringen.

Verbindende Art. *Foglaló Mód.*
 Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*

bejábend, *bisonyitván.*
 Hogy én hozassak, ich lasse
 h. te hozassál, du laffest
 h. ő hozasson, er — lasse
 h. mi hozassunk, wir lassen
 h. ti hozassatok, ihr laffet
 h. őkhözassanak, sie —
 lassen

bringen.

verneinend, *tagadván.*
 Én ne hozassak, ich lasse nicht
 bringen. 's a' t.
 frag. *kérd.* bejáb. *bisony.*
 Hozassak-é? ob ich bringen
 lasse? 's a' t.
 verneinend, *tagadván.*
 Ne hozassak-é? ob ich nicht
 bringen lasse? 's a' t.

Raumverfloffene, *Alig múlt.*

bejábend, *bisonyitván.*
 én hozatnék, ich liesse
 te hozatnál, du liessest
 ő hozatna, er — liesse
 mi hozatnánk, wir liesen
 ti hozatnátok, ihr liesset
 ők hozatnának, sie —
 liesen

bringen.

verneinend, *tagadván.*
 én nem hozatnék, ich liesse
 nicht bringen. 's a' t.
 frag. *kérd.* bejáb. *bisony.*
 Hozatnék-é? ob ich bringen
 liesse? 's a' t.
 verneinend, *tagadván.*
 Nem hozatnék-é? ob ich nicht
 bringen liesse? 's a' t.

Öblitgvergangene, *Rögszen múlt.*

bejábend, *bisonyitván.*
 én hozattam légyen, ich
 te hozattál légyen, du
 ő hozatott légyen, er —
 habe
 habest
 habe

lassen bringen.

verneinend, *tagadván.*
 én nem hozattam légyen,
 ich habe nicht lassen br. 's a' t.
 frag. *kérd.* bejáb. *bisony.*
 Hozattam-é légyen? ob ich
 habe bringen lassen? 's a' t.

52 I. A' Segítő Igékről. Bon. Hülfswörtertern.

mi hozattunk legyen, mir haben	} bringen lassen	verneinend, tagadván.
ti hozattatok legyen, ihr habet		Nem hozattam - é legyen? ob ich nicht habe bringen las-
ők hozattak legyen, sie — haben		sen? 's a' t.

ich werde haben bringen lassen.	} bringen lassen	oder, vagy
du werdest haben bringen las-		ich werde nicht haben bringen
sen. 's a' t.		lassen.
werde ich haben bringen lassen. 's a' t.		du werdest nicht haben bringen lassen. s a' t. werde ich nicht haben bringen lassen. 's a' t.

Längstvergangene. Régenmúlt.

bejahend, bizonyítván.	} bringen lassen	verneinend, tagadván.
én hozattam volna, ich ? hätte		én nem hozattam volna, ich hätte nicht bringen las-
te hozattál volna, du háttest		sen. 's a' t.
ő hozatott volna, er — hätte		fragend, kérdezőn.
mi hozattunk volna, wir hätten		bejahend, bizonyítván.
ti hozattatok volna, ihr hättet		Hozattam volna-é? hätte ich bringen lassen? 's a' t. verneinend, tagadván.
ők hozattak volna, sie — hätten	Nem hozattam volna-é? hätte ich nicht bringen las-	
		sen? 's a' t.

ich würde haben bringen las-	} bringen lassen	oder, vagy
sen. 's a' t.		ich würde nicht haben bring-
würde ich haben bringen las-		sen. 's a' t.
sen? 's a' t.		würde ich nicht haben bring-
		sen. 's a' t.

Zukünftige. Jövendő.

bejahend, bizonyítván.	} bringen lassen	verneinend, tagadván.
én hozatándok, ich werde)		én nem hozatándok, ich
te hozatándasz, du werdest		werde nicht bringen lassen.
ő hozatánd, er — werde		's a' t.
mi hozatándunk, wir werden		frag. kérd. bejah. bizony.
ti hozatándatok, ihr werdet		Hozatándok-é? ob ich werde bringen lassen? 's a' t.
ők hozatándanak, sie — werden	verneinend, tagadván.	
		Nem hozatándok-é? ob ich nicht werde bring. lassen? 's a' t.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenw. *Jelenv.* a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

Hozatni, bringen lassen.

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

Kell hozatnom, ich soll
 kell hozatnod, du sollst
 kell hozatnia, er — soll
 kell hozatnunk, wir sollen
 kell hozatnotok, ihr sollt
 kell hozatniok, sie — sollen

bring. lassen.

Zeitw örtlich, *Mostrész.*

Hozat-ván, indem, oder, da ich, du, er — bringen ließ.

Mittelwörter, *Multrész.*Gegenw. *Jelenv.* Hozató, der bringen läßt.Böelligv. *Egészenm.* Hozatott, was man hat bringen lassen.Zukunft. *Jövendő.* Hozatandó, was man wird bringen lassen.§ 32. Anmerkungen, *Jegyzések.*

1. A' magyarban e' helyett: *mondadni*, ezzel é-lünk, *izenni*, *megizenni*, németül, sagen lassen. p. o. ich lasse es ihm sagen, megizenem neki, ich habe es ihm sagen lassen, megizentem neki.

2. A' *nóगतó szöllásokban* az illyenek: laßt uns se-hen, laßt uns betrachten, laßt uns beten, magyarul a' Fog-laló Módban tétetnek, így: *lássuk*, *vizsgáljuk meg*, *imádkozunk*.

5. Ezen magyar kifejezéseket-is a' *hadd*-al ezen lassen Igével kell kitenni: *hadd mennjen*, lassen Sie ihn gehen, oder, laßt ihn gehen. *Hadd lássam*, laß es mich sehen, oder, lassen Sie es mich sehen, 's a' t.

Übung. *Gyakorlás.*

Die Frau Professorin läßt sich Ihnen höflichst empfeh-len. Ließ auch mich der gnädige Herr grüßen? ich habe ein Buch Papier, und einen Buschen Federn aus einem Kauf-mannsladen hoblen lassen. Mein Oheim wird gewiß eine Halbe Wein haben vorstellen lassen. Paul, Er hat ja alles Wasser aus dem Brunnen ausschöpfen lassen? Wird die Mama einen Korb voll Trauben aus Kaschau kommen lassen? Lasset uns zuerst diese Wahrheit betrachten, und dann ein-

ge Folgen daraus herleiten! Laß dem Herrn Papa sagen, die Frau Tante lasse vier Schimmeln vorspannen. Wenn Sie mich in der deutschen Sprache würden unterrichten lassen, und meinen kleinen Bruder auch nach Debregin gehen lassen, so würde ich Ihnen danken. Man würde Ihnen aber da nur ein Wortspiel vormachen und ein Blendwerk vorstellen lassen. Ach, nein! wenn ich mir würde vor einem halben Jahre, Huffs deutsche Sprachlehre haben erklären, und durch praktische Übungen erläutern lassen, so hätte ich mich jetzt lassen aus den Lehrgegenständen, in der deutschen Sprache, mit vielen Vergnügen auftragen. Ich zweifle: daß unser kranker Herr Nachbar einen Arzt zu sich werde rufen lassen; denn indem er seine Frau sterben ließ, ließ er erst den Wundarzt um Rath fragen.

die Frau Professorin	vorstellen lassen, o-	die Frau Tante, né-
Profoszszornó	leibe terjesztetni	né asszony, az
asszony.	Paul, Pál.	atyának vagy a-
höflichst, alázato-	ja, hiszen.	nyának sejer sze-
san.	alles Wasser, min-	mély testvére.
Ihnen, kigyelmed-	den viz.	vier Schimmeln,
nek.	aus dem Brunnen,	négy sejer ló.
sich empfehlen lassen	kútból.	vorspannen lassen,
ajánlatni magát	ausschöpfen lassen,	elolibe fogatni.
der gnädige Herr, a'	kimerítetni.	in der deutschen
tekin tetes Ur.	die Wamma, anya	Sprache, a' né-
auch mich, engemet	asszony.	met nyelvben.
is.	ein Korb voll Traus-	unterrichten lassen,
grüßen lassen, kö-	ben, egy kosár te-	tanítatni.
szöntetni.	ls szőlőfürtekkel	meinen kleinen Brus-
ein Buch Papier, egy	aus Kaschau, Kas-	der, ötsömet.
kontz papiros.	sáról.	nach Debregin, De-
ein Busch Federn,	kommen lassen, ho-	brotzenbe.
egy tsomó toll.	zatni.	geben lassen, járatni
aus einem Kauf-	uerst, elsőzör.	danken, köszönni.
mannsladen, kal-	diese Wahrheit, az	da, ott.
márbóltból.	igazság.	ein Wortspiel, szó-
hohlen lassen, ho-	dann, azután.	valjatszás.
zatni.	eintige Folgen, egy-	vormachen lassen,
mein Oheim, bá-	nehány követ-	sima beszéddel
tyám t. i. anyá-	kezesek.	tartatni.
nak férjfi test-	daraus, abból.	ein Blendwerk, va-
vére.	herleiten lassen, ve-	kitó dolog.
rewiß, bizonyosan	zérletni.	vorstellen lassen, bé-
eine Halbe Wein,	dem Herrn Papa, az	mutattatni.
egy itze bor.	atya úrnak, hogy	Ach nein! Az nem.

vor einem halben
Jahre, fél eszten-
dő előtt.
erklären lassen,
megmagyaráz-
tatni.
durch praktische Ue-
bungen, gyakor-
ló gyakorlatok
által.
erläutern lassen, vi-
lágositatni.
jegy, most.
aus den Lehrgegen-

ständen, a' tani-
tásnak tárgyai-
ból.
mit vielen Bergnü-
gen, sok gyönyör-
ködéssel.
sich ausfragen lassen,
kikérdeztetni
magát.
zweifeln, kételked-
ni.
unser kranke Herr
Nachbar, a' mi be-
teget szomszéd

Úrunk.
ein Arzt, orvos.
zu sich rufen lassen,
hozzá hivatni.
seine Frau, aszszó-
nya.
sterben lassen, meg-
hallatni.
den Wundarztum
Rath fragen las-
sen, a' seborvost
javasolatni.

§ 33. A' tizedik Segítő Ige *Nékem lehet, ich kann*,
igy hajtogatódik:

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.
Nékem lehet, ich kann.
néked lehet, du kannst.
néki lehet, er — kann.

verneinend, tagadván.
Nékem nem lehet, ich kann
nicht. 'sa't.

frag. kérd. bej. bizonyító.
Lehet-é nékem? kann ich?

nékünk lehet, wir können.
néktek lehet, ihr könntet.
nékik lehet, sie — können.

verneinend, tagadván.
Nem lehet-é nékem? kann ich
nicht? 'sa't.

Kaumverfloffene, Alig múlt.

bejahend, bizonyítván.
Nékem lehete, ich konnte.
néked lehete, du konntest.
néki lehete, er — konnte.

verneinend, tagadván.
Nékem nem lehete, ich konnte
nicht. 'sa't.

frag. kérd. bej. bizonyító.
Lehete-é nékem? konnte ich?
'sa't.

nékünk lehete, wir konnten.
néktek lehete, ihr konntet.
nékik lehete, sie — konnten.

verneinend, tagadván.
Nem lehete-é nékem? konnte
ich nicht? 'sa't.

Billingvergangen, Egész múlt.

Nékem lehetett, ich habe können, oder, ich werde haben
können.

Längstvergangene *Régenmúlt.*
Nékem lehetett vólt, ich hatte können.

Zukünftige, *Jövendő.*
Nékem lehetni fog, ich werde können.

Verbindende Art, *Foglaló Mód.*

Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejáhend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem lehessen, ich könne.	Nékem ne lehessen, ich könne nicht. 's a' t.
néked lehessen, du könnest.	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
néki lehessen, er — könne.	Lehessen-é nékem? ob ich könne? 's a' t.
nékünk lehessen, wir können.	verneinend, <i>tagadván.</i>
néktek lehessen, ihr könnt.	Ne lehessen-é nékem? ob ich nicht könne? 's a' t.
nékik lehessen, sie — können.	

Raumverflossene, *Aligmúlt.*

bejáhend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Nékem lehetne, ich könne te, oder	Nékem nem lehetne, ich könne te nicht. 's a' t.
néked lehetne, du könntest.	fragend, <i>kérdésén.</i>
néki lehetne, er — könnte,	bejáhend, <i>bizonyitván.</i>
nékünk lehetne, wir könnten,	Lehetne-é nékem? könnte ich?
néktek lehetne, ihr könntet,	verneinend, <i>tagadván.</i>
nékik lehetne, sie — könnten,	Nem lehetne-é nékem? könnte ich nicht? 's a' t.

Bülliqvergangene, *Egészenmúlt.*

Nékem lehetett légyen, ich habe können, oder, ich werde haben können.

Längstvergangene, *Régenmúlt.*

Nékem lehetett volna, ich hätte können, oder, ich würde haben können.

Zukünftige, *Jövendő.*

Nékem lehetett leénd, ich werde können.

Unendliche Art, *Véghetetlen Mód.*

Gegenw. *Jelenv.* Lehetni, können, zu können, um zu können.
Mittelw. *Múltv.* Lehetett, gekonnt, oder, können.

§ 34.

Ezzel a' Segítő Igével éppen úgy élnek a' Németek, mint a' Magyarok ezzel —*hatok*, —*hetek*, és minthogy magában nem lehet vele élni, legjobb a' Hajtogatását-is, más Igével együtt gyakorlani.

Zum Beispiel. Példának okáért.

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Én kérhetek, ich kann te kérhetsz, du kannst ő kérhet, er — kann	Én nem kérhetek, ich kann nicht bitten. 's a' t. frag. kérd. bejah. bizony. Kérhetek-é? kann ich bitten? 's a' t.
mi kérhetünk, wir können ti kérhettek, ihr könnt ők kérhetnek, sie — können	verneinend, tagadván. Nem kérhetek-é? kann ich nicht bitten. 's a' t.

Saumverflossene, Alig múlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Én kérheték, ich konnte te kérhetél, du konntest ő kérhete, er — konnte	Én nem kérheték, ich konnte nicht bitten. 's a' t. frag. kérd. bejah. bizony. Kérheték-é? konnte ich bitten? 's a' t.
mi kérheténk, wir konnten ti kérhetétek, ihr konntet ők kérhetének, sie — konnten	verneinend, tagadván. Nem kérheték-é? konnte ich nicht bitten? 's a' t.

Böelligvergangene. Egészzen múlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Én kérhettem, ich habe, oder te kérhettél, du hast ő kérhett, er — hat mi kérhettünk, wir haben ben	Én nem kérhettem, ich habe nicht können bitten. 's a' t. frag. kérd. bej. bizony. Kérhettem-é? habe ich können bitten? 's a' t.
ti kérhettetek, ihr habt ők kérhettetek, sie — haben	verneinend, tagadván. Nem kérhettem-é? habe ich nicht können bitten? 's a' t.

Längstvergangene, Régenmúlt.

bejähend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én kérhettem volt, ich)	én nem kérhettem volt, ich
hatte	hatte nicht können bitten.
te kérhettél volt, du hats	'sa't.
tejt	fragend, <i>kérdezvén.</i>
ő kérhetett volt, er —	bejähend, <i>bizonyítván.</i>
hatte	Kérhettem volt-é? hatte ich
mi kérhettünk volt, wir	können bitten? 'sa't.
hatten	
ti kérhettetek volt, ihr	verneinend, <i>tagadván.</i>
hattet	Nem kérhettem volt-é? hats
ők kérhettek volt, sie —	te ich nicht können bitten?
hatten	'sa't.

Zukünftige, Jövendő.

bejähend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én fogok kérhetni, ich)	én nem fogok kérhetni, ich
werde	werde nicht können bitten.
te fogsz kérhetni, du wirst	'sa't.
ő fog kérhetni, er — wird	frag. kérd. bejäh. <i>bizony.</i>
mi fogunk kérhetni, wir	Fogok-é kérhetni? werde ich
werden	können bitten? 'sa't.
ti fogtok kérhetni, ihr	verneinend, <i>tagadván.</i>
werdet	Nem fogok-é kérhetni? wer
ők fognak kérhetni, sie —	de ich nicht können bit
werden	ten? 'sa't.

Gebietende Art, Parancsoló Mód,
nints.

Verbindende Art, Foglaló Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

bejähend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én kérhessek, ich könne	én ne kérhessek, ich könne
te kérhessél, du könnejt	nicht bitten. 'sa't.
ő kérhessen, er — könne	frag. kérd. bejäh. <i>bizony.</i>
mi kérhessünk, wir können	Kérhessek-é? ob ich bitten
ti kérhessetek, ihr können	könné? 'sa't.
ők kérhessenek, sie —	verneinend, <i>tagadván.</i>
können	Ne kérhessek-é? ob ich nicht
	bitten könne? 'sa't.

Kaumverflossene, Aligmitl.

bejāhend, <i>bisonyitván.</i> én kérhetnék, ich könnte te kérhetnél, du könntest ő kérhetne, er — mi kérhetnénk, wir könnten ti kérhetnétek, ihr könntet ők kérhetnének, sie — könnten	oder?	verneinend, <i>tagadván.</i> én nem kérhetnék, ich könnte te nicht bitten. 's a' t. fragend, <i>kérdésén.</i> bejāhend, <i>bisonyitván.</i> Kérhetnék-e? Könnte ich bitten? 's a' t. verneinend, <i>tagadván.</i> Nem kérhetnék-e? Könnte ich nicht bitten? 's a' t.
--	-------	--

Bölligvergangene, Egészenmitl.

bejāhend, <i>bisonyitván.</i> én kérhettem lé- gyen, ich habe te kérhettél légyen, du habest ő kérhetett légyen, er — habe mi kérhettünk lé- gyen, wir haben ti kérhettetek lé- gyen, ihr habet ők kérhettek légyen, sie — haben	oder?	verneinend, <i>tagadván.</i> én nem kérhettem légyen, ich werde te nem kérhettél lé- gyen, du werdest ő nem kérhetett lé- gyen, er — werde mi nem kérhettünk légyen, wir werden ti nem kérhettetek légyen, ihr werdet ők nem kérhettek lé- gyen, sie — werden
--	-------	---

fragend. *kérdésén.*

bejāhend, <i>bisonyitván.</i> Kérhettem-e légyen? ob ich habe können bitten? 's a' t.	oder?	verneinend, <i>tagadván.</i> Nem kérhettem-e légyen? ob ich nicht habe können bitten? 's a' t.
---	-------	---

Längstvergangene, Régenmitl.

bejāhend, <i>bisonyitván.</i> én kérhettem volna, ich hätte te kérhettél volna, du hättest ő kérhetett volna, er — hätte	oder?	verneinend, <i>tagadván.</i> én nem kérhettem volna, ich würde te nem kérhettél volna, du würdest ő nem kérhetett volna, er — würde
---	-------	---

mi kérhettünk volna,	oder	mi nem kérhettünk	oder
na, wir hätten	} können bit.	vólna, wir würden	} nicht haben
ti kérhettetek volna,		i. w. hab. t. b.	
íhr hätten	} können bit.	vólna, íhr würdet	} tön. bit.
ők kérhettek volna,		i. w. hab. t. b.	
íse — hätten		vólna, íse — würden	i. hätte n. t. b.

fragend, kérdezvén:

bejahnend, bizonyítván. verneinend, tagadván.
 Kérhettem volna — é? hätte | Nem kérhettem volna — é?
 ích können bitten? 's a' t. | hätte ích nicht tön. bit. 's a' t.

Zukünftige, Jövendő.

én kérhetédek, ích werde?	} können bitten.	én nem kérhetédek, ích
te kérhetédesz, du werde		werde nicht können bitten.
ích	} können bitten.	's a' t.
ő kérhetéd, er — werde		fragend, kérdezvén.
mi kérhetédünk, wir	} können bitten.	bejahnend, bizonyítván.
ti kérhetédetek, íhr		Kérhetédek — é? ob ích werde
ők kérhetédenek, íse	} können bitten.	tönnen bitten? 's a' t.
— werden		verneinend, tagadván.
		Nem kérhetédek — é? ob ích
		nicht werde tön. bit. 's a' t.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

Kérhetni, bitten können, oder, um bitten zu können.

Gegenw. b. Bestimmt. Meghatározott.
 Jelenv.

Kell kérhetnem,
 kell kérhetned,
 kell kérhetnie,
 kell kérhetnünk,
 kell kérhetnetek,
 kell kérhetniek,

Zeitwörtlich, Mostrész.

Kérhetvén, bittend, oder, indem, oder, da ích, du, er
 — habe bitten können.

Mittelwort, Múltrész.

Kérhető, was man bitten kann.

§ 35. Anmerkungen. Jegyzések.

1. Mikor magyarul ezzel élünk *lehet*, tudniillik Véghetetlen Mód előtt, így: *Bé lehet menni*, akkor németül ezt: *lehet*, így tesszük ki, man kann. p. o. Meg lehet kérdezni, man kann fragen. Kitől lehetne megtudakozni? Bey wem könnte man sich darum erkundigen?

2. Ez *meglehet*, így tétetik ki: das kann seyn, es kann seyn.

Übung, Gyakorlás.

Ich kann nicht lange stehen. Du konntest mit ihm nach Pest gehen. Hat er nicht können ein wenig beim Stadtthor warten. Hatte Sie können den Lärm anhören? Wird das Mädchen, nach Kaschau, zu Fuß gehen können? Bey wem könnte man sich erkundigen: ob wir im Leutschauer Fahrmarkte eine Kuh, um einen billigen Preis, kaufen können? ob ihr mit uns fahren könnet? ob Sie werden können binnen vier Tagen den Weg zurücklegen? Hätte man die Leute vorgestern nicht auszahlen können? Ich würde mich haben können entschuldigen. Aber nein, ich konnte die Wahrheit nicht verschweigen.

lange, sokáig.	das Mädchen, le-	menni.
stehen, állni.	ány.	binnen vier Tagen,
gehen, menni.	nach Kaschau, Kas-	négy nap alatt.
gehen können, me-	sára.	den Weg zurücklegen,
hetni.	zu Fuß gehen, gya-	utat elvégezni.
mit ihm, vele.	log' menni.	die Leute, emberek.
nach Pest, Pestre.	im Leutschauer Fahr-	vorgestern, tegnáp-
ein wenig, egy ke-	markte, a' Lötsei	elött.
vessé.	vásáron.	auszahlen, kifizet-
beim Stadtthor,	eine Kuh, tehen.	ni.
városi kapumel-	um einen billigen	sich entschuldigen,
lett.	Preis, illendő á-	mentegetni.
warten, várakozni.	ron.	die Wahrheit, az i-
den Lärm, lármát.	kaufen, venni.	gazság.
anhören, meghall-	mit uns, velünk.	verschweigen, el-
gatni.	fahren, kotsin	hallgatni.

II. A' Tselekvő Igékről, Von thätigen Zeitwörtern.

§ 36.

Tselekvő Igéknek nevezük azokat, a' mellyek más személyre vagy dologra is kiható tselekedetet jelen-

tenek; mint p. o. *ich frage*, én kérdezek, *az es: valamit*, *ich bringe*, én hozok, *az es: valamit 's a't*. Ezekről elég azt előre megjegyeznünk, hogy az *Egészenmúlt* és *Régenmúlt* Időkben mindenkor az *ich* használatát Segítő Igével tétetnek össze 's azzal hajtogatódnak.

§ 37.

A' Tselekvő és Közép Igéknek csak a' *Jelenvaló* és *Aligmúlt* Idői hajtogatódhatnak magokban a' Segítő Igék segítségével nélkül. Ezen két Időkben minden Személynek van bizonyos végezete, melly a' hajtogatásban a' *Gyökérszóhoz* járul. A' Gyökérszót az Igében úgy találom ki, hogy a' Véghetetlen Módjától az Igének az en végezetet elvetem, és a' mi ott marad, az Gyökérszó. P. o. ezekben: *schicken*, küldeni; *weinen*, sírni; *sagen*, mondani; *Gyökérszók: schick*, *wein*, *sag*.

§ 38.

Vannak azonban mintegy 157. egyes Igék, mellyek az *Aligmúltjait* és a' *Múltréssesülőjüket* nem a' Gyökérszótól formálják, mint a' közönséges Igék. Ezeket Rendetlen Igéknek nevezük.

§ 39.

A' *Rendtartó Igék* legfőbb megemertető jele az, hogy a' Jelentő Módban az *Aligmúltjokat* -te vagy -tte végezettel formálják a' Gyökérszótól, a' *Múltréssesülőjüket* pedig -t, vagy -et végezettel, eleibe tévén a' Gyökérszónak ezt ge; p. o. Ebből *sagen*, a' *Gyökérszó* lesz *sag*; az *Aligmúlt*, *ich sagte*, mondek; a' *Múltréssesülő* *gesagt*, mondott. Ezen *Múltréssesülő* járul a' hajtogatásban a' Segítő Igékhez, és úgy lesznek az *Egészenmúlt*, és *Régenmúlt* Idők.

§ 40.

A' *Rendtartó Tselekvő Ige* (regelmäßiges thätiges Zeitwort) így hajtogatódik.

Unzeitigende Art. *Jelentő Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló idő.*

a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejábend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én mondok, ich sage.	én nem mondok, ich sage
te mondasz, du sagst.	nicht. 's a' t.
ő mond, er — sagt.	frag. <i>kérd. bej. bizonnyitv.</i>
	Mondok-é? sage ich? 's a' t.
mi mondunk, wir sagen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti mondotok, ihr saget.	Nem mondok-é? sage ich
ők mondanak, sie — sagen.	nicht? 's a' t.

b. Bestimmt. *Meghatározott.* Lásd felül 23. §.

bejábend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én mondom, ich sage es.	én nem mondom, ich sage
te mondod, du sagst es.	es nicht. 's a' t.
ő mondja, er — sagt es.	frag. <i>kérd. bejáb. bizonny.</i>
	Mondom-é? sage ich? 's a' t.
mi mondjuk, wir sagen es.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti mondjátok, ihr saget es.	Nem mondom-é? sage ich es
ők mondják, sie — sagen es.	nicht? 's a' t.

Raumverflossene. *Alig múlt.*a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejábend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én mondék, ich sagte.	én nem mondék, ich sagte
te mondál, du sagtest.	nicht. 's a' t.
ő monda, er — sagte.	frag. <i>kérd. bejáb. bizonny.</i>
	Mondék-é? sagte ich? 's a' t.
mi mondánk, wir sagten.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti mondátok, ihr sagtet.	Nem mondék-é? sagte ich
ők mondanak, sie — sagten.	nicht? 's a' t.

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

bejábend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én mondám, ich sagte	én nem mondám, ich sagte
te mondád, du sagtest	es nicht.
ő mondá, er — sagte	frag. <i>kérd. bejáb. bizonny.</i>
	Mondám-é? sagte ich? 's a' t.
mi mondánk, wir sagten	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti mondátok, ihr sagtet	Nem mondám-é? sagte ich
ők mondák, sie — sagten	es nicht?

Ölligvergangene, *Egészen múlt.*a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

64 II. A' Tselekvő Igékről. Von thätigen Zeitwört.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondottam, ich habe	én nem mondottam, ich habe nicht gesagt.
te mondottál, du hast	fragend, kérdezvén.
ő mondott, er — hat	bejahend, bizonyítván.
mi mondottunk, wir haben	Mondottam-é? habe ich gesagt?
ti mondottatok, ihr habt	verneinend, tagadván.
ők mondottak, sie — haben	Nem mondottam-é? habe ich nicht gesagt?

b. Bestimmt. Meghatározott.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondottam, ich habe	én nem mondottam, ich habe es nicht gesagt.
te mondottad, du hast	fragend, kérdezvén.
ő mondotta, er — hat	bejahend, bizonyítván.
mi mondottuk, wir haben	Mondottam-é? habe ich es gesagt?
ti mondottátok, ihr habt	verneinend, tagadván.
ők mondották, sie — haben	Nem mondottam-é? habe ich es nicht gesagt?

Längstvergangene. Régenmúlt.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondottam volt, ich hatte	én nem mondottam volt, ich hatte nicht gesagt.
te mondottál volt, du hattest	fragend, kérdezvén.
ő mondott volt, er — hatte	bejahend, bizonyítván.
mi mondottunk volt, wir hatten	Mondottam-é volt? hatte ich gesagt?
ti mondottatok volt, ihr hattet	verneinend, tagadván.
ők mondottak volt, sie — hatten	Nem mondottam-é volt? hatte ich nicht gesagt?

b. Be

* Mondok, ich sage

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
En mondottam volt, ich)	En nem mondottam volt, ich
hatte	hatte es nicht gesagt.
te mondottad v. du hattest	fragend, kérdezvén.
ő mondotta v. er — hatte	bejahnend, bizonyítván.
mi mondottuk v. wir hat-	Mondottam-é volt? hatte
ten	ich's gesagt?
ti mondottátok v. ihr hat-	verneinend, tagadván.
tet	Nem mondottam-é volt?
ők mondották v. sie —	hatte ich es nicht gesagt?
hatten	

Zukünftige, Jövendő.

a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én fogok mondani, ich)	én nem fogok mondani, ich
werde	werde nicht sagen.
te fogsz mond. du wirst	frag. kérd. bejah. bizony.
ő fog mond. er — wird	Fogok-é mondani? werde ich
mi fogunk m. wir werden	sagen?
ti fogtok m. ihr werdet	verneinend, tagadván.
ők fognak m. sie werden	Nem fogok-é mondani? wers
	de ich nicht sagen?

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én fogom mondani, ich)	én nem fogom m. ich werde
werde	es nicht sagen.
te fogod m. du wirst	frag. kérd. bej. bizonyítv.
ő fogja m. er — wird	Fogom-é mondani? werde ich
mi fogjuk m. wir werden	es sagen?
ti fogjátok m. ihr werdet	verneinend, tagadván.
ők fogják m. sie — werden	Nem fogom-é m. werde ich es
	nicht sagen?

Gebietende Art. *Parantsoló Mód.*

a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejahnend, bizonyítván.
Mondj, sage:
mondjon ő, sage Er (Sie)
mondjunk mi, lasset uns
sagen.
mondjátok ti, saget ihr.
mondjanak ők, sagen Sie,

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

bejahnend, bizonyítván.
Mondjad, sage es.
mondja, sage Er (Sie) es
mondjuk, lasset es uns
sagen
mondjátok, saget ihr's.
mondják, sagen Sie's.

den. tag. n. nicht
mondj, s. nicht
den. tag. n. nicht
mondj, s. nicht
den. tag. n. nicht
mondj, s. nicht
den. tag. n. nicht
mondj, s. nicht

Verbindende Art, Foglalo Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondjak, ich sage.	én ne mondjak, ich sage nicht.
te mondjál, du sagest.	fragend, kérdesvén.
ő mondjon, er — sage.	bejahnend, bizonyítván.
mi mondjunk, wir sagen.	Mondjak-é? ob ich sage?
ti mondjátok, ihr saget.	verneinend, tagadván.
ők mondjanak, sie — sagen.	Ne mondjak-é? ob ich n. sage?

b. Bestimmt. Meghatározott.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondjam, ich sage es.	én ne mondjam, ich sage es nicht.
te mondjad, du sagest es.	
ő mondja, er — sage es.	frag. kérd. bejah. bizony.
mi mondjuk, wir sagen es.	Mondjam-é? ob ich es saget?
ti mondjátok, ihr saget es.	verneinend, tagadván.
ők mondják, sie — sagen es.	Ne mondjam-é? ob ich es nicht sage?

Raumverfloffene, Alig múlt.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondanék, ich sag'te, oder	én nem mondanék, ich sag'te nicht.
te mondanál, du sag'test,	fragend, kérdesvén.
ő mondana, er — sag'te,	bejahnend, bizonyítván.
mi mondanánk, wir sag'ten,	Mondanék-é? sagte ich?
ti mondanátok, ihr sag'tet,	verneinend, tagadván.
ők mondanának, sie — sag'ten,	Nem mondanék-é? sagte ich nicht?

b. Bestimmt. Meghatározott.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mondanám, ich sag'te	én nem mondanám, ich sag'te es nicht.
te mondanád, du sag'test	
ő mondaná, er — sag'te	fragend, kérdesvén.
	bejahnend, bizonyítván.
	Mondanám? sag'te ich es?

mi mondanók, wir sag'ten	oder	verneinend, tagadván.
ti mondanátok, ihr sag'tet	}	Nem mondanám-é? sagtte.
ők mondanák, sie sag'ten		ich es nicht?
	ich würde es sag.	

Böfifzig vergangene, *Regenmúlt.*
a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejahnend, bizonyitván.	oder	verneinend, tagadván.
én mondottam lé- gyen, ich habe	}	én nem mondottam légyen, ich habe nicht gesagt.
te mondottál légyen du habest		fragend, kérdezvén.
ő mondott légyen, er — habe	}	bejahnend, bizonyitván.
mi mondottunk lé- gyen, wir haben		Mondottam-é légyen? ha be ich gesagt?
ti mondottatok lé- gyen, ihr habet	}	verneinend, tagadván.
ők mondottak lé- gyen, sie — haben		Nem mondottam-é légyen, ob ich nicht gesagt habe? 's a' t.
	ich werde gesagt haben.	

b. Bestimmt. *Meghatározott.*

bejahnend, bizonyitván.	oder	verneinend, tagadván.
én mondottam lé- gyen, ich habe	}	én nem mondottam légyen, ich habe es nicht gesagt.
te mondottad lé- gyen, du habest		fragend, kérdezvén.
ő mondotta légyen, er — habe	}	bejahnend, bizonyitván.
mi mondottuk lé- gyen, wir haben		Mondottam-é l.? habe ich es gesagt?
ti mondottátok lé- gyen, ihr habet	}	verneinend, tagadván.
ők mondották lé- gyen, sie — haben		Nem mondottam-é l.? has be ich es nicht gesagt.
	ich werde es gesagt haben.	

Längst vergangene, *Regenmúlt.*
a. Unbestimmt. *Határozatlan.*

bejahnend, bizonyitván.	oder	verneinend, tagadván.
én mondottam vol- na, ich hätte	}	én nem mondottam volna, ich hätte nicht gesagt.
te mondottál vol- na, du hättest		frag. kérd. bejah. bizony.
ő mondott volna, er — hätte	}	Mondottam-é volna? ob ich gesagt hätte?
		ich würde g. b.

mi mondottunk volna, wir hätten	gesagt.	ich würde g. b.	verneinend, tagadván.	
ti mondottatok volna, ihr hättet			Nem mondottam - é volna?	
ők mondottak volna, sie - hätten			ob ich nicht gesagt hätte?	

b. Bestimmt. Meghatározott.

bejähend, bizonyítván.	es gesagt.	ich würde es gesagt haben.	verneinend, tagadván.
én mondottam volna, ich hätte			én nem mondottam volna,
te mondottad volna, du hättest			ich hätte es nicht gesagt.
ő mondotta volna, er - hätte			fragend, kérdésvén.
mi mondottuk volna, wir hätten			bejähend, bizonyítván.
ti mondottátok volna, ihr hättet			Mondottam - é volna? ob ich es gesagt hätte?
ők mondották volna, sie - hätten			verneinend, tagadván.
			Nem mondottam - é volna? ob ich es nicht gesagt hätte?

Zukünftige, Jövendő.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

bejähend, bizonyítván.	sagen.	verneinend, tagadván.
én mondándok, ich werde		én nem mondándok, ich werde nicht sagen.
te mondándasz, du werdest		fragend, kérdésvén.
ő mondánd, er - werde		bejähend, bizonyítván.
mi mondándunk, wir werden		Mondándok - é? werde ich sagen?
ti mondándotok, ihr werdet		verneinend, tagadván.
ők mondándanak, sie - werden		Nem mondándok - é? ob ich nicht sagen werde?

b. Bestimmt. Meghatározott.

bejähend, bizonyítván.	es sagen.	verneinend, tagadván.
én mondándom, ich werde		én nem mondándom, ich werde es nicht sagen.
te mondándod, du werdest		frag. kérd. bejäh. bizony.
ő mondándja, er - werde		Mondándom - é? werde ich sagen?
mi mondándjuk, wir werden		
ti mondándjátok, ihr werdet		Nem mondándom - é? werde ich es nicht sagen?
ők mondándják, sie - werden		

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

a. Unbestimmt. Határozatlan.

Gegenw. Mondani, sagen, zu sagen, um zu sagen.

Jelenvaló b. Bestimmt. Meghatározott.

Kell mondanom, ich soll kell mondanod, du sollst kell mondania, er — soll kell mondanunk, wir sollen kell mondanotok, ihr solltet kell mondaniok, sie — sollen	}	sagen.
---	---	--------

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

Mondani, gesagt haben, gesagt zu haben, um gesagt zu haben.

Zeitwörtlich, Mostrész.

Mondván, sagend, indem, oder, da ich, du, er — sage.

Rebenwörtlich. Határozó.

Mondva, gesagt.

Mittelwort, Múltresz.

Mondott, gesagt.

§ 41. Anmerkungen. Jegyzések.

1. Ezen mustra példa szerént lehet gyakorlás végett a' következő Igéket ejtegetni.

lieben, szeretni.	arbeiten, dolgozni.	sá en, vetni t. i. magot a' föld- be 'sa' t.
loben, ditsérni.	hören, hallani.	
schicken, küldeni.	fühlen, érezni.	
zeigen, mutatni.	betben, imádkozni.	

2. A' Foglaló Aligmúlt, Egészenmúlt és Régenmúlt kétféle, a' mint a' Hajtogatás mustra példájában lehet látni. Ezekkel akkor kell élni, mikor valamelly mondásban kétszer van egymásután ugyan az idő; p. o. ich hätte ihm auch eine unangenehme Wahrheit gesagt, wenn er mir diese Grobheit würde haben sagen lassen; én is néki kedvetlen igazságot mondtam volna, ha ő nékem ilyen gorombaságot izent volna.

Übung. Gyakorlás.

Sorg' Alwater, Sorge du
Sorge für die Waisen;

Schenke ihnen Hülff und Ruh'
 Tröste sie im Weinen;
 Führe sie auf der Jugendbahn,
 Und nimm du sie zu Gnaden an.

Ich lobe den Handwerker und den Künstler, den Bürger und den Bauer. Arbeitest du nicht in Kaszmark als ein Tischlergesell? Hat er den Fleiß geliebt und die Trägheit gesachtet haben. Ich hatte den Gartensaamen nicht gesammelt, sondern nur zerstreut. Wir werden ihm zeigen, wo der Herr Stadtrichter wohne. Er will, daß ihr höret, was ich euch sage. Sie würden heute den ganzen Garten besäen, wenn sie fleißig säeten. Man würde geklagt haben vor dem Gerichte, wenn man eine Klage angehört hätte. Ich habe ihn besucht, um ihm eine Empfehlung zu sagen.

forgen, gondoskodni.	der Künstler, mesterségmives.	wo, hól.
der Avater, minden embereknek atyok t. i. az Isten.	der Bürger, a' polgár.	der Herr Stadtrichter, a' városi bíró Úr.
für die Wapfen, a' felbl az árvák felöl.	der Bauer, paraszt. in Kaszmark, Kaszmarkon.	wohnen, lakni. was, a' mit euch, néktek.
schenken, ajándékozni.	als ein Tischlergesell, mint asztalos legény.	heute, ma.
ihnen, nékik.	der Fleiß, szorgalmatosság.	der ganze Garten, egész kert.
die Hülffe, segedelm.	die Trägheit, restség.	besäen, bévetni maggal.
die Ruhe, nyugodalom.	bassen, gyűlölni.	wenn, ha.
trösten, vigasztalni.	die Jugend, virtus. schätzen, betsűlni.	fleißig, szorgalmatosan.
im Weinen, sírásban.	das Laster, gonoszság.	Klagen, panaszolkodni.
führen, vezetni.	verachten, megvetni.	vor dem Gerichte, törvényszék eleibe.
auf der Jugendbahn, a' virtusi úton.	der Gartensaamen, kerti mag.	eine Klage anhören, panaszolkodást hallgatni.
zu Gnaden annehmen, kegyelmebe felfogadni.	sammeln, gyűjteni. sondern nur, hanem csak.	ihn besuchen, ötet meglátogatni.
der Handwerker, mesterember.	zerstreuen, széllyel-azárni.	ihm, néki.
		eine Empfehlung, köszöntés.

III. A' Szenvedő Igékről. Von leidenden Zeitwörterern.

§ 42.

Ezek az Igék a' Tselekvő Igékből lesznek úgy, ha ezeknek a' *Múltreszesülője* eleibe ezt a' Segítő Igét teszern: *ich werde*, és tsak ezt hajtogatom előtte minden Időben úgy, a' mint már oda fellyebb láttuk, hogy az, *ich werde*, mi módon hajtogatódik. A' kitezhat már ezt a' Segítő Igét megtanulta, az tud minden Szenvedő Igét-is hajtogatni.

§ 43. *Egy Példa a' Szenvedő Igére.*

Anzeigende Art. *Jelentő Mód.*

Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló idő.*

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én hivattatom, ich werde	én nem hivattatom, ich
te hivattatol, du wirst	werde nicht geruffen.
ő hivattatik, er — wird	frag. kérd. bejab. bizony.
mi hivattatunk, wir werden	Hivattatom-é? werde ich ge-
ti hivattattok, ihr werdet	ruffen?
ők hivattatnak, sie — werden	verneinend, tagadván.
	Nem hivattatom-é? werde
	ich nicht geruffen?

Raumverfloffene, *Aligmúlt.*

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én hivattatám, ich wurde	én nem hivattatám, ich
te hivattatál, du wurdest	wurde nicht geruffen.
ő hivattaték, er — wurde	frag. kérd. bejab. bizony.
mi hivattatánk, wir wurden	Hivattatám-é? wurde ich
ti hivattatátok, ihr wurdet	geruffen?
ők hivattatának, sie — wurden	verneinend, tagadván.
	Nem hivattatám-é? wurde
	ich nicht geruffen?

Wölligvergangene, *Egessenmúlt.*

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én hivattattam, ich bin	én nem hivattattam, ich
te hivattattál, du bist	bin nicht geruffen worden.
ő hivattatott, er — ist	frag. kérd. bej. bizony.
	Hivattattam-é? bin ich ge-

III. A' Szervedő Igékről. Von leidend. Zeitwört.

mi hivattattunk, wir sind	} ger. w.	ruffen worden?
ti hivattattatok, ihr sehd		verneinend, tagadván.
ök hivattattak, sic — sind		Nem hivattattam-é? bin ich nicht geruffen worden?

Längstvergangene. Régenmúlt.

bejábend, bizonyítván.	} geruffen worden.	verneinend, tagadván.
én hivattattam volt,		én nem hivattattam v. ich war nicht geruffen worden.
ich war		frag. kérd. bejáb. bizon.
te hivattattál volt, du warst		Hivattattam-é volt? war ich geruffen worden?
ö hivattattott volt, er — war		verneinend, tagadván.
mi hivattattunk volt, wir waren		Nem hivattattam-é volt? war ich nicht geruffen worden?
ti hivattattatok volt, ihr waret		
ök hivattattak volt, sic — waren		

Zukünftige, Jövendő.

bejábend, bizonyítván.	} geruffen werden.	verneinend, tagadván.
én fogok hivattatni, ich werde		én nem fogok h. ich werde nicht geruffen werden.
te fogsz hivattatni, du wirst		fragend, kérdez-vén.
ö fog hivattatni, er — wird		bejábend, bizonyítván.
mi fogunk hivattatni, wir werden		Fogok-é h.? werde ich geruffen werden?
ti fogtok hivattatni, ihr werdet		verneinend, tagadván.
ök fognak hivattatni, sic — werden	Nem fogok-é h.? werde ich nicht geruffen werden?	

Gebietende Art. Parantsoló Mód.

bejábend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
Hivattass, werde du geruffen.	
hivattassék, werde Er, (Sie) geruffen.	
hivattassunk, laffet uns geruffen werden.	Ne hivattass, werde du nicht geruffen. 's a' t.
havattassatok, merdet ihr geruffen.	
hivattassanak, werden Sie geruffen.	

Verbindende Art. Foglaló Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hivattassam, ich werde	én ne hivattassam, ich werde
te hivattassál, du werdest	de nicht geruffen.
ő hivattassék, er — werde	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
	Hivattassam-é? ob ich geruffen werde?
mi hivattassunk, wir werd.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti hivattassatok, ihr werdet	Nem hivattassam-é? ob ich
ők hivattassanak, sie — werden	nicht geruffen werde?

Saumverflossene. Aligmúlt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hivattatnám, ich würde	én nem hivattatnám, ich
te hivattatnál, du würdest	würde nicht geruffen.
ő hivattatnék, er — würde	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
mi hivattatnánk, wir würden	Hivattatnám-é? würde ich
	geruffen?
ti hivattatnátok, ihr würdet	verneinend, <i>tagadván.</i>
ők hivattatnának, sie — würden	Nem hivattatnám-é? würde ich nicht geruffen?

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hivattattam légyen, ich sey	én nem hivattattam l. ich
te hivattattál légyen, du seyst	sey nicht geruffen worden.
ő hivattattott légyen, er — sey	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
mi hivattattunk légyen, wir seyen	Hivattattam-é l.? ob ich geruffen worden sey?
ti hivattattatok légyen, ihr seyd	verneinend, <i>tagadván.</i>
ők hivattattak légyen, sie — seyen	Nem hivattattam-é l.? ob ich nicht geruffen worden sey?

Längstvergangene, Régenmúlt.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én hivattattam volna, ich wäre	én nem hivattattam volna,
te hivattattál v. du wärest	ich wäre nicht geruffen worden.
ő hivattattott v. er — wäre,	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
	Hivattattam-é volna? wäre

mi hivattattunk volna,	} geruffen word.	ich geruffen worden?
mir wären		verneinend, tagadván.
ti hivattattatok volna,		Nem hivattattam-é volna?
ihr wären		wäre ich nicht geruffen
ők hivattattak volna,		worden?
sic — wären		

Zukünftige. Jövendő.

bejehend, bizonyítván.	} geruffen werden.	verneinend, tagadván.
én hivattatándom, ich		én nem hivattatándom, ich
werde		werde nicht geruffen werden.
te hivattatándol, du wer-		fragend, kérdesvén.
dest		bejehend, bizonyítván.
ő hivattatándik, er —		Hivattatándom-é? ob ich
werde	werde geruffen werden?	
mi hivattatándunk, mir	} geruffen werden.	verneinend, tagadván.
werden		Nem hivattatándom-é? ob
ti hivattatándotok, ihr		ich nicht werde geruffen werden
werdet		
ők hivattatándanak, sic		
werden		

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

Gegenwärtige, Jelenvaló.

Hivattatni, geruffen werden, oder, geruffen zu werden.

Zeitwörtlich, Mastréss.

Hivattat-ván, da ich, (du, er —) geruffen worden bin.

Mittelwort, Múlttréss.

Hivattatott, geruffener, geruffene, geruffenes.

§ 44. Anmerkungen. Jegyzések.

1. A' Német Nyelvben gyakrabban előfordúl a' Szenvedő Ige, mint a' Magyarban.

2. Mikor Magyarúl a' 4-dik Ejtés mellé 3-dik személyt teszek a' Többsesben, így: engemet kérdesnek, akkor németül vagy ezzel teszem ki man, a' melly mellett az Egyes 3-dik személy áll, így: man fragt mich; vagy, szenvedő Igével, így, ich werde gefragt.

Übung, Gyakorlás.

Ich werde von meiner Herrschaft mit allen Lebensmitteln besorgt; du wurdest von ihm einer Heuchelei beschuldigt; er ist jemals mit Lobeserhebungen bis zum Himmel erhoben worden; nur Er war also durch diesen empfindlich

chen Tadel gedemüthigt worden. Wird diese Wissenschaft auch künftighin allgemein geschätzt und geliebt werden? Ich weiß nicht: ob Sie durch Ihren jährigen Gehalt hinlänglich beslohnt werde? ob dadurch an alle Mühe, Treue und Anstrengung des ganzen Jahres gedacht würde? Es hat mir geträumt: wir seyen heute zum Mittagessen eingeladen, ihr wäret von einer ansehnlichen Gesellschaft begleitet worden. Sie werden demnach, meine Herrn, zu Traumauslegern ernannt werden. Ich komme ungeruffener zu Euer Gnaden.

von meiner Herrschaft, az én Uraságomtól.
mit allen Lebensmitteln, minden elesegekkel.
versorgt werden, tápláltatni.
von ihm, tőle.
einer Heuchelei beschuldigt werden, képrautatással vádoltatni.
jemals, valaha.
mit Lobenserhebungen, ditsérésekkel.
bis zum Himmel, menyig.
erhoben werden, felemelödni.
nur, csak.
also, tehát.
durch diesen empfindlichen Tadel, ez által az érzékeny kissebités által.
gedemüthigt werden,

den, megaláztatni.
diese Wissenschaft, ez a tudomány.
künftighin, jövöndöben.
allgemein, közönségesen.
geschätzt w. betsülтетni.
geliebt w. szeretetni.
ich weiß nicht, nem tudom.
durch Ihren jährigen Gehalt, esztendői fizetése által.
hinlänglich, elegendöben.
belohnt w. megjutalmaztatni.
dadurch, az által.
an des Jahres Mühen, esztendőnek fáradságára emlékezni.
die Treue, hívség.
die Anstrengung, e-

röltetés.
das ganze Jahr, egész esztendő.
es hat mir geträumt, álmodtam.
zum Mittagessen, ebédre.
eingeladen werden, hivattatni.
von einer ansehnlichen Gesellschaft, nagy tekintetű társaságból.
begleitet werden, kísértetni.
demnach, tehát.
meine Herrn, Uraim zu Traumauslegern, álommagyarázónak.
ernannt werden, neveztetni.
ich komme, jövök.
ungeruffener, nem hivattatott.
zu Euer Gnaden, Nagyságodhoz.

§ 45.

Ezek az Igék a' Személyes Névmással Panaszló Ejtését mih, dich, sich, uns, euch, sich, mindenkor magok után kívánják, de magyarul nem. A' Hajtogatások éppen úgy van, mint más Tselekvő Igéké, kivéve

azt, hogy a' mich, dich, sich 'sa' t. mindenkor azon Ige után tétetik, melly a' hajtogatás közben változik.

§ 46. Egy Példa a' visszáló Igére.

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én örülök, ich freue mich.	én nem örülök, ich freue mich nicht.
te örülsz, du freuest dich.	frág. kérd. bejah. bizony.
ő örül, er — freuet sich.	Örülök-é? freue ich mich?
	verneinend, tagadván.
mi örülünk, wir freuen uns.	Nem örülök-é? freue ich mich nicht?
ti örültök, ihr freuet euch.	
ők örülnek, sie — freuen sich.	

Raumverflossene, Alig múlt.

En örülék, ich freuete mich. 'sa' t.

Bölligvergangene, Egészen múlt.

En örültem, ich habe mich gefreut, oder, ich werde mich gefreut haben.

Längstvergangene, Régen múlt.

En örültem volt, ich hatte mich gefreuet.

Zukünftige, Jövendő.

En örülni fogok, ich werde mich freuen.

Gebietende Art, Parantsoló Mód,

Örülj, freue dich.

Verbindende Art, Foglalo Mód.

Gegenwärtige. Jelenvaló.

En örüljek, ich freue mich.

Raumverflossene. Alig múlt.

En örülnék, ich freuete mich, oder, ich würde mich freuen.

Bölligvergangene. Egészen múlt.

En örültem légyen, ich habe mich gefreuet, oder, ich werde mich gefreut haben.

Längstvergangene, Régen múlt.

En örültem volna, ich hätte mich gefreut, oder, ich würde mich gefreut haben.

Zukünftige. Jövendő.

En örülendek, ich werde mich freuen.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenwärtige. Jelenvaló.

Örülni, sich freuen.

Übung, Gyakorlás.

Ich entschuldige mich vor ihm so gut ich kann. Aber du beschuldigtest dich selbst. Der Herr Vater hat sich sehr betrübt, als er deinen Brief gelesen hatte. Er wird doch, mein kleiner Freund, sich mit dieser Kost begnügt haben. Die Jungfer hatte sich immer mit allen Hausleuten entzweyt. Sie wird sich aber mit der Zeit in Ihrem Zorn mäßigen. Freuet euch! seyd fröhlich und seyd froh! Ich sehe, wir vereynigen uns noch einmal; denn ihr entzweydet euch schon wieder. Es haben sich die Schnitter verlauten lassen: ihr hättet euch wegen euern Lohn beunruhigt; Sie würden sich gegen sie sehr hart neulich benommen haben. Werden Sie sich entschließen diesen bedenklichen Schritt zu thun. Sich zügellos freuen, ist eben so schädlich, als sich unmäßig betrüben.

sich entschuldigen,	sich begnügen, meg-	schon wieder, már
menteni magát.	elégedni.	megint.
vor ihm, elötte.	die Jungfer, szüz.	die Schnitter, az a-
so gut ich kann, a'	immer, mindenkör.	ratók.
mennyi lehet.	mit allen Hausleuten	sich verlauten lassen
sich beschuldigen, vá-	minden háznép-	mondani, sz
dolni.	pel.	ejteni.
selbst, maga.	sich entzweyen, ösz-	wegen euern Lohn,
der Herr Vater, az	vo-háborodni.	béretekért.
atya Úr.	mit der Zeit, idővel.	sich beunruhigen,
sich sehr betrüben,	in Ihrem Zorn, ha-	nyughatatlan-
nagyon busúlni.	ragjában.	kodtatni.
als, a' mikor.	sich mäßigen, mérsé-	gegen sie, ellenek.
dein Brief, a' tele-	kelni.	sehr, nagyon kemé-
veled.	fröhlich, vígak.	nyen.
lesen, olvasni.	froh, vidámok.	neulich, minap.
doch, mindazál-	ich sehe, látom.	sich benehmen, visel-
tal.	sich vereynigen, meg-	ni magát.
mein kleiner Freund,	egyezni.	sich entschließen,
kis barátom.	noch einmal, még	megállapodni.
mit dieser Kost, ev-	egyszer.	dieser bedenkliche
vel-élelmóddal.	denn, mivelhogy.	Schritt, gondol-

kozásra való lé-	lan.	als, mint.
pés.	eben so, éppen úgy.	
jügellos, zábolat-	schädlich,	unmäßig, mérték-
	káros.	letlenül.

V. A' Közép Igékről. Von mittlern Zeitwörtern.

§ 47.

Az olyan Igéket nevezük *Közép Igéknek*, a' melyeknek nintsen 's nem is lehet Szenvedő formájok. Ezek a' Közép Igék kétfélék, u. m.

1. *Nyugvástjelentő Közép Igék* (leidend mittlere Zeitwörter) mellyek inkább nyugvást, mint mozgást jelentenek; mint schlafen, aludni; ruhen, nyugodni; antworten, felelni 's a' t. Ezek éppen úgy hajtogatódnak, mint a' Tselekvő Igék, az ich habe Segítő Igével.

2. *Mozgástjelentő Közép Igék* (thätig mittlere Zeitwörter) azok, mellyek inkább mozgást és valamelly változást jelentenek, mint nyugvást. Ezekről az a' Jegyzés, hogy az Öszvetett Időkben, az ich habe helyett ich bin-nel hajtogatódnak, p. o. gehen, menni; ich bin gegangen, mentem ich war gegangen, mentem vala; ich sey gegangen, mentem légyen 'a' t.

§ 48.

Az itt következő *Mustra Példa* szerint lehet akár-melly ich bin-t kívánó Közép Igét hajtogatni:

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*
Gegenwärtige Zeit. *Jelenvaló Idő.*
En úta-zok, ich reise.

Kaumverflossene, *Alig múlt.*
En úta-zék, ich reiset.

Böligvergangene, *Egészelmúlt.*

bejahend, bizonyítván.	}	verneinend, tagadván.
én úta-ztam, ich bin		én nem úta-ztam, ich bin
te úta-ztál, du bist	} gereist.	nicht gereist.
ő úta-zott, er — ist		frag. kérd. bej. bizonyítv.
		Úta-ztam-é? bin ich gereist?
		verneinend, tagadván.
mi úta-ztunk, wir sind	} gereist.	Nem úta-ztam-é? bin ich nicht
ti úta-ztatok, ihr seid		gereist.
ők úta-ztak, sie — sind		

Längstvergangene Régenmúlt.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én utaztam volt, ich war	én nem utaztam volt, ich
te utaztál v. du warst	war nicht gereist.
ő utazott v. er — war	frag. kérd. bej. bizony.
	Utaztam volt-é? war i. gereist.
mi utaztunk v. wir — waren	verneinend, tagadván.
ti utaztatok v. ihr wäret	Nem utaztam volt-é? war ich
ők utaztak v. sie — waren	nicht gereist.

Zukünftige. Jövendő.

Fogok utazni, ich werde reisen.

Gebietende Art. Parantsoló Mód.

Utazz, reise.

Verbindende Art. Foglaló Mód.

Gegenwärtige. Jelenvaló.

Utazzam, ich reise.

Raumverflossene, Alig múlt.

Utaznék, ich reisete, oder, ich würde reisen.

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én utaztam légyen, ich sey	én nem utaztam l. ich sey
te utaztál l. du seyst	nicht gereist.
ő utazott l. er — sey	frag. kérd. bej. bizony.
	Utaztam légyen-é? ob ich ge-
mi utaztunk l. wir seyen	reist sey?
ti utaztatok l. ihr seyd	verneinend, tagadván.
ők utaztak l. sie — seyen	Nem utaztam légyen-é? ob
	ich nicht gereist sey?

Längstvergangene. Régenmúlt.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én utaztam volna, ich ?	én nem utaztam v. ich wä-
	wäre
te utaztál v. du wärest	re nicht gereist.
ő utazott v. er — wäre	frag. kérd. bej. bizonyítv.
	Utaztam volna-é? ob ich ge-
	reist wäre?
mi utaztunk v. wir wären	verneinend, tagadván.
ti utaztatok v. ihr wäret	Nem utaztam volna-é? ob
ők utaztak v. sie — wären	ich nicht gereist wäre.

Zukünftige. Jövendő.

Utazandom, ich werde reisen.

Unendliche Art, *Véghetetlen Mód.*

Gegenwärtig. *Jelenvaló.*

Útazni, reisen.

Zeitwörtlich. *Mostrész.*

Útazván, indem ich (du, er —) reise.

Mittelwörter. *Múltrész.*

Gegenw. *Jelenv.* Útazó, Einer, der da reiset; ein Reisender.

Bölligv. *Egészem.* Útazott, gereist.

Zukunft. *Jövendő.* Útazandó, der da reisen soll.

Übung, *Gyakorlás.*

Bist du wegen deiner Verschwendung verarmt? war sie schon bey ihren Eltern veraltet? Sehen wir vom Glanz und Klang der Silber- und Goldmünze nicht verblindet? Die Leute wären, das sagen die Zeitungen, bey der allgemeinen Überschwemmung, vor fünf Jahren, meistens in Ohnmacht gesunken.

wegen d e i n e r V e r s c h w e n d u n g , a ' t é k o z l á s o d é r t .	rány pénz' fényeségétől.	gen, azt mondják az újságok.
verarmen, elszögyenyedni.	vom Klang der Silber und Goldmünze, az ezüst és arány pénz' hangjáról.	b e y d e r a l l g e m e i n e n Ü b e r s c h w e m m u n g , a ' k ö z ö n s e g e s k i a r a d á s k o r .
bey ihren Eltern, az ő szüleinél.	verblinden, megvakítani.	v o r f ü n f J a h r e n , ö t e s z t e n d ő e l ő t t .
veralten, megöregedni.	die Leute, az emberek.	m e i s t e n t h e i l s , t ö h b n y i r e .
vom Glanz der Silber, und Goldmünze, az ezüst' és a-	das sagen die Zeitun-	i n O h n m a c h t s i n k e n , e l á j ú l v a l e r o g y n i .

VI. A' Rendetlen Igékről. Von unregelmäßigen Zeitwörtern.

§ 49.

Rendetlen v. regulátlan Igéknek nevezük azokat, mellyek *Aligmúltjaikat és Múltrészesülőjüket* nem Gyökérszótól, és nem is a' már tudva lévő meghatározott végezettekkel formálják, és e' szerint valamenyire még a' Hajtogatás módjában is különböznek a' Rendtartó Igéktől.

§ 50.

A' rendetlen Igék száma, tsak az egyeseket értvén, mindössze 157-re megy. Az ezekből öszvetett Igék, mindenben az egyesek szerént hajtogatódnak.

§ 51.

A' Jelentő Mód Jelenvalójában a' 2-dik és 5-dik személy (az Egyesben) sok Igékben elváltoztat némmelly betűket.

A' Parantsoló Mód majd e végezettel majd e nélkül formáltatik, és hol regulásau a' Gyökérszótól, hol pedig regulátlán módon, t. i. ha a' Jelentő Jelenvaló' második személynek st vagy est-*jet* elhagyodik p. o. du siehst, be siehst, beginnst; innen Parantsoló lesz: sieh, besiehst, beginn.

§ 52. A' Rendetlen Igék felosztattatnak:

A' mellyek *Aligmúltjaiknak* a-jok, a' *Múltrészesülőknek* pedig o-jok vagy u-jok van többnyire. Ezeknek száma mindössze 55-re megy. P. o.

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én látok, ich sehe.	én nem látok, ich sehe nicht.
te látsz, du siehst.	fragend, kérdésvén.
ő lát, er — sieht.	bejahend, bizonyítván.
mi látunk, wir sehen.	Látok-é? sehe ich?
ti láttok, ihr sehet.	verneinend, tagadván.
ők látnak, sie — sehen.	Nem látok-é? sehe ich nicht?

Kaumverflossene. Aligmúlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én láték, ich sah.	én nem láték, ich sah nicht.
te látál, du sahst.	fragend, kérdésvén.
ő látá, er — sah.	bejahend, bizonyítván.
mi látánk, wir sahen.	Láték-é? sah ich?
ti látátok, ihr sahet.	verneinend, tagadván.
ők látának, sie — sahen.	Nem láték-é? sah ich nicht?

F

Sz.	Véghetetlen Mód.	Jelen. Aligm.	Múltreszes.
1.	befehlen, parantsolni.	ich befehl,	befohlen.
2.	beginnen, elkezdni.	ich begann,	begonnen.
3.	verbergen, titkolni.	ich verbarg,	verborgen.
4.	zerbersten, szélvel szakadni. Közép Ige.	ich zerbarst,	zerborsten.
5.	bänden, kötni.	ich band,	gebunden.
6.	bitten, kérni.	ich bat,	gebeten.
7.	brechen, okádni.	ich brach,	gebrochen.
8.	dringen, hatni.	ich drang,	gedrungen.
9.	erschrecken, megijedni. Közép Ige.	ich erschraç,	erschroçen.
10.	essen, enni.	ich aß,	gegessen.
11.	finden, találni.	ich fand,	gefunden.
12.	sehen, látni.	ich sah,	gesehen.

Bölligvergangene, Egészenmúlt.

bejahend, bizonyítván,	verneinend, tagadván.
én láttam, ich habe gese- hen.	én nem láttam, ich habe nicht gesehen.
te láttal, du hast	
ö látott, er — hat	frag. kérd. bejah. bizony. Láttam-é? habe ich gesehen? verneinend, tagadván. Nem láttam-é? habe ich nicht gesehen?
mi láttunk, wir haben	
ti láttatok, ihr habt	
ök láttak, sie — haben	

Längstvergangene, Régenmúlt.

bejahend, bizonyítván,	verneinend, tagadván.	
én láttam vólt, ich hatte gesehen.	én nem láttam vólt, ich hatte nicht gesehen.	
te láttal vólt, du hattest		
ö látott vólt, er — hatte	frag. kérd. bejah. bizony. Láttam-é vólt? hatte ich gef. verneinend, tagadván. Nem láttam-é vólt? hatte ich nicht gesehen?	
mi láttunk vólt, wir hatten		
ti láttatok vólt, ihr hattet		
ök láttak vólt, sie — hatten		
13. fressen, falni.	ich fraß,	gefressen.
14. gebären, szülni.	ich gebar,	geboren.
15. geben, adni.	ich gab,	gegeben.
16. gelten, érni.	ich galt,	geolten.
17. genesen, meggyógyúlni. K. I.	ich genas,	genesen.
18. es geschieht, történt. Tsonka I.	es geschah,	geschehen.
19. gewinnen, nyerni.	ich gewann,	gewonnen.
20. helfen, segítni.	ich half,	geholfen.

21. klingen, hangzani. Tsonka Ige.	es klang.	geklingen.
22. kommen, jönni. Köz. Ige.	ich kam.	gekommen.
23. lesen, olvasni.	ich las.	gelesen.
24. liegen, feküdni.	ich lag.	gelegen.

Zukünftige, Jövendő.

bejahend, bizonyítván. én fogok látni, ich werde sehen.	verneinend, tagadván. én nem fogok látni, ich werde nicht sehen.
te fogsz látni, du wirst sehen.	fragend, kérdez-vén.
ő fog látni, er — wird sehen.	bejahend, bizonyítván.
mi fogunk látni, wir werden sehen.	Fogok-e látni? werde ich sehen?
ti fogtok látni, ihr werdet sehen.	verneinend, tagadván.
ők fognak látni, sie — werden sehen.	Nem fogok-e látni? werde ich nicht sehen?

Gebietende Art. Parantsoló Mód.

bejahend, bizonyítván. Láss, sieh du. lásson, sieh Er, (Sie.) lássunk, laffet uns sehen. lássatok, sehet ihr. lássanak, sehen Sie.	verneinend, tagadván. Ne lass, sieh du nicht. ne lassung, sieh Er (Sie) nicht ne lassung, laffet uns n. sehen. ne lassung, sehet ihr nicht. ne lassung, sehen Sie nicht.
---	---

25. messen, mérni.	ich maß.	gemessen.
26. nehmen, venni.	ich nahm.	genommen.
27. rinnen, folyani. Közép és Tsonka Ige.	es rann.	geronnen.
28. schelten, szitkozódni.	ich schalt.	gescholten.
29. schlängen, nyelni.	ich schlang.	geschlungen.
30. ringen, küszködni.	ich rang.	gerungen.
31. schwimmen, úszni. K. Ige.	ich schwamm.	geschwommen.
32. schwinden, elmúlni. K. I.	ich schwand.	geschwunden.
33. schwingen, lebegtetni.	ich schwang.	geschwungen.
34. sinken, süllyedni. K. Ige.	ich sank.	gesunken.
35. singen, énekelni.	ich sang.	gesungen.
36. sinnen, eszmélkedni.	ich sann.	gesonnen.

Verbindende Art. Foglalo Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló Idő.

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én lássam, ich sehe.	én nem lássam, ich sehe nicht.
te lássál, du sehest.	'sa't.
ő lássa, er — sehe.	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizon.</i>
	Lássam-é? ob ich sehe 'sa't.
mi lássunk, wir sehen,	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti lássatok, ihr sehet.	Nem lássam-é? ob ich nicht se-
ők lássanak, sie — sehen.	he? 'sa't.

Raumverflossene, *Aligmúlt.*

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	bejahend, <i>bizonyitván.</i>	
én látnék, ich sähe, oder	én nem látnék, ich sähe nicht,	} ich würde sehen.
te látnál, du sähest,	oder, ich würde nicht sehen.	
ő látna, er — sähe,	frag. <i>kérd.</i> bej. <i>bizonyitu.</i>	
	Látnék-é? ob ich sähe?	
mi látnánk, wir sähen,	verneinend, <i>tagadván.</i>	
ti látnátok, ihr sähet,	Nem látnék-é? ob ich nicht	
ők látnának, sie — sähen,	sähe? 'sa't.	

57. sitzen, ülni.	ich saß.	geessen.
58. spinnen, fonni.	ich spann.	gesponnen.
59. sprechen, beszélni.	ich sprach.	gesprochen.
40. springen, ugrani. K. Ige.	ich sprang.	gesprungen.
41. stechen, szúrni.	ich stach.	gestochen.
42. stehlen, lopni.	ich stahl.	gestohlen.
43. stehen, állani. Közép Ige.	ich stand.	gestanden.
44. sterben, meghalni. K. I.	ich starb.	gestorben.
45. stinken, büdösnek lenni.	ich stank.	gestunken.
46. thun, tenni.	ich that.	gethan.
47. treffen, érni.	ich traf.	getroffen.
48. treten, lépni.	ich trat.	getreten.

Bölligvergangene, *Egészenmúlt.*

bejahend, <i>bizonyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>	
én láttam légyen, ich) oder?)	én nem láttam légyen, ich	
habe	habe nicht gesehen.	
te láttál l. du habest	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>	
ő látott l. er — habe	Láttam-é légyen? ob ich ge-	
mi láttunk l. wir ha-	sehen habe?	
ben	verneinend, <i>tagadván.</i>	
ti láttatok l. ihr habt	Nem láttam-é légyen? ob ich	
ökláttak l. sie — haben	nicht gesehen habe?	
49. trinken, inni.	ich trank,	getrunken.
50. verderben, elrontani. K. I.	ich verdarb.	verdorben.

51. vergessen, elfelejtteni.	ich vergaß.	vergessen.
52. werben, verbóválni, meg- hívni.	ich warb.	geworben.
53. werfen, hajítani.	ich warf.	geworfen.
54. winden, tsavarni.	ich wand.	gewunden.
55. zwingen, kénszeríttni.	ich zwang.	gezwungen.

Längst vergangene. Régenmúlt.

En láttam volna, ich hätte gesehen, oder, ich würde gesehen haben.

Zukünftige, Jövendő.

En látandok, ich werde sehen.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód.

Gegenwärt. Jelenv. Látni, sehen, zu sehen, um zu sehen.

Übung, Gyakorlás.

Findest du kein Federmesser auf meinem Schreibtische? Kam der Herr mit dir in Hinsicht des Preises überein? Wir haben uns über alltägliche Vorfälle vertraulich besprochen, indessen werden uns die Hausdiebe bedeutend bestohlen haben. Freund, trinke einmal auf meine Gesundheit.

finden, találni.	sich besprechen, beszéllgetni.	die Hausdiebe, házi tolvajok.
das Federmesser, pennitzilus.	vertraulich, barát-ságosan.	bedeutend, nagyon.
auf meinem Schreibtische, íróasztalon.	über alltägliche Vorfälle, mindennapi történetek fölül.	bestohlen, meglopni.
übereinkommen, megegyezni.	indessen, azonközben.	einmal, egyszere.
mit dir, veled.		auf meine Gesundheit, az egészségemre.
in Hinsicht des Preises, árára nézve.		

2. a' mellyek Aligmúltjaiknak ie-jök, a' Múltreszesülőjöknek pedig többnyire vagy a' Jelenvalónak Magokbanhangzója, vagy ie-jök van. Ezeknek száma mindössze 52-re megy. P. o.

Anzeigende Art. Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én megyek, ich gehe.	én nem megyek, ich gehe nicht. 's a' t.
te megy, du gehst.	frag. kérd. bejah. bizony.
ő megyen, et — geht.	Megyek-é? gehe ich? 's a' t.

mi megyünk, wir gehen.	verneinend, tagadván.
ti mentek, ihr gehet.	Nem megyek-é? gehe ich
ők mennek, sie — gehen.	nicht? 's a' t.

Raumverflossene. *Aligmúlt.*

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én mennék, ich ging.	én nem mennék, ich ging
te mennél, du gingst.	nicht.
ő menne, er — ging.	frag. kérd. bejahn. bizony.
mi mennénk, wir gingen.	Mennék-é? ging ich?
ti mennétek, ihr ginget.	verneinend, tagadván.
ők mennének, sie — gingen.	Nem mennék-é? ging ich nicht?

Sz. Véghetetlen Mód. | Jelen. Aligm. | Múltreszes.

1. blasen, fúni.	ich blies.	geblasen.
2. bleiben, maradni. Köz.I.	ich blieb.	geblieben.
3. braten, sütni, rendetlenül ich briet, jobban	ich bratete.	gebraten.
4. fallen, esni. Középlge.	ich fiel.	gefallen.
5. fangen, fogni.	ich fing.	gefangen.
6. gebethen, tonyészni. K.I.	ich gedieh.	gediehen.
7. geben, menni. Köz. Ige.	ich ging.	gegangen.
8. halten, tartani.	ich hielt.	gehalten.
9. hängen, függeni. K. Ige.	ich hing.	gehungen.
10. hauen, vágni.	ich hieb.	gehauen.
11. heissen, nevezni.*	ich hieß.	geheissen.
12. lassen, hagyni.	ich ließ.	gelassen.

Völligvergangene. *Egészenmúlt.*

Én mentem, ich bin gegangen, oder, ich werde geg. seyn.

Pängstvergangene, *Régenmúlt.*

Én mentem vólt, ich war gegangen.

Zukunftige, *Jövendő.*

Én fogok menni, ich werde gehen.

Gebietende Art, *Parantsoló Mód,*

bejahnend, bizonyítván.	menjeteK, gehet ihr.
Menj, geh'.	menjenek, gehen Sie.
menjen, geh' Er (Sie).	verneinend, tagadván.
menjünk, laffet uns gehen.	Ne menj, geh' nicht.

Verbindende Art, Foglalo M6d.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

bejahend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én menjek, ich gebe.	én ne menjek, ich gebe nicht.
te menjél, du gebest.	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
ő menjen, er — gehe.	Menjek-é? ob ich gebe?
mi menjünk, wir gehen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti menjete, ihr gebet.	Ne menjek-é? ob ich nicht
ők menjenek, sie — gehen.	gebe?

13. laufen, futni.	ich lief,	gelaufen.
14. leiden, költsönözni.	ich lieb,	gelichen.
15. meiden, kerülni.	ich mied,	gemieden.
16. preisen, magasztalni.	ich pries,	gepriesen.
17. rathe, tanácsolni.	ich rieth,	gerathen.
18. reiben, dörgölni.	ich rieb,	gerieben.
19. ruffen, hívni.	ich rief,	geruffen.
20. scheiden, elválni.	ich schied,	geschieden.
21. scheinen, fényleni.	ich schien,	geschienen.
22. schlafen, aludni.	ich schlief,	geschlafen.
23. (es schnehet) schnehen, hó esik. Kankalge.	es schne,	geschneien.
24. schreien, kiáltani.	ich schrie,	geschrien.

Kaumverflossene, Alig múlt.

bejahend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én mennék, ich ginge, oder	én nem mennék, ich ginge
te mennél, du gingest,	nicht.
ő menne, er — ginge	frag. <i>kérd.</i> bejah. <i>bizony.</i>
mi mennénk, wir gingen	Mennék-é? ob ich ginge?
ti mennétek, ihr ginget	verneinend, <i>tagadván.</i>
ők mennének, sie — gingen.	Nem mennék-é? ob ich nicht
	ginge?

25. schreiben, írni.	ich schrieb,	geschrieben.
26. speyen, okádni.	ich spie,	gespien.
27. schweigen, hallgatni.	ich schwieg,	geschwiegen.
28. steigen, felhálni. K. Igé.	ich stieg,	gestiegen.
29. stossen, taszitni.	ich stieß,	gestossen.
30. treiben, üzni.	ich trieb,	getrieben.
31. verzeihen, megengedni.	ich verzieh,	verziehen.
32. weisen, mutatni.	ich wies,	gewiesen.

Völlig, Egessenm. En mentem légyen, ich sey geg-
oder, ich werde gegangen seyn.

Längstv. Régenm. En mentem volna, ich wäre gegangen, oder, ich würde gegangen seyn.
 Zukunft. Jövendő. En menéndek, ich werde gehen.

Unendliche Art, Véghetetlen Mód

Gegenw. Jelenv. Menni, gehen, zu gehen, um zu gehen.

Übung, Gyakorlás.

Wo bleibst du so lange? Ich lief in der Stadt umher, und konnte ihn nirgends finden. Es hat in der Nacht auf eine Elle hoch geschneien. Es wird Ihnen vielleicht bloß geschienen haben, daß ein so großer Schnee ausgefallen sey. Geben Sie Acht! Stossen Sie mir mein Dintenfaß nicht um!

wo? hol?	in der Nacht, éjjel.	geben Sie Acht, fi-
so lange, illy soká-	auf eine Elle hoch,	gyelmezz az Ur.
ig.	egy réfnyi ma-	umstossen, eltászit-
in der Stadt, a' vá-	ságra.	ni.
roson.	vielleicht, talán.	mir, nékem.
umherlaufen, kö-	ein so großer Schnee	mein Dintenfaß,
rül futni.	igen nagy hó.	ténta edényem.
nirgends, sehol.	ausfallen, kiesni.	

3. A' mellyek *Aligmúltjaiknak* és *Múlttréssesülőknek* i-jok van. Ezeknek a' száma mindössze 19-re mégyen. P. o.

Anzeigende Art. Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit. Jelenvaló idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én metszek, ich schneide.	én nem metszek, ich schneide nicht.
te metszel, du schneidest.	
ő metsz, er — schneidet.	frag. kérd. bej. bizonyítv.
mi metszünk, wir schneiden.	Metszek-é? schneide ich?
ti metstek, ihr schneidet.	verneinend, tagadván.
ők metznek, sie — schneiden.	Nem metstek-é? schneide ich nicht?

Raumverflossene, Aligmúlt.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én metszék, ich schnitt.	én nem metsték, ich schnitt nicht.
te metstél, du schnittest.	
ő metste, er — schnitt.	frag. kérd. bejah. bizony.
mi metsténk, wir schnitten.	Metszék-é? schnitt ich?
ti metstétek, ihr schnittet.	verneinend, tagadván.
ők metstének, sie — schnitten.	Nem metsték-é? schnitt ich nicht?

Sz. Véghetetlen Mód. | Jelenv. Alig. | Múltreszes.

1. sich befließen, igyekezni. Viszszaló Ige.	ich befließ mich.	beßlipen.
2. beifßen, harapni.	ich biß.	gebifßen.
3. gleichen, hasonlitni.	ich gleich.	geglichen.
4. gleiten, tsúszni. K. Ige.	ich glitt.	geglichen.
5. greifen, fogni.	ich griff.	gegrißen.
6. leiden, szenvedni.	ich litt.	gelitten.
7. pfeifen, fútyólni.	ich pfiß.	gepfiffen.
8. reißen, szaggatni.	ich riß.	gerißen.
9. reiten, lovagolni.	ich ritt.	geritten.
10. scheißen, motskolni.	ich schiß.	geschiffen.
11. schleichen, tsúszkálni. Közép Ige.	ich schlich.	geschlichen.
12. schleifen, köszörülni.	ich schliff.	geschliffen.

Böllig vergangene, Egészenmúlt.

bejahend, bizonyítván. én metszettem, ich	verneinend, tagadván. én nem metszettem, ich
habe	habe nicht geschnitten.
te metszettél, du	fragend, kérdezvén.
hast	bejahend, bizonyítván.
ő metszett, er —	Metszettem-é? habe ich geschnitten?
hat	verneinend, tagadván.
mi metszettünk, wir	Nem metszettem-é? habe ich nicht geschnitten?
haben	
ti metszettetek, ihr	
habt	
ők metszettek, sie	
— haben	

13. schmeißen, hajitni.	ich schmiß.	geschmissen.
14. schneiden, metszeni.	ich schnitt.	geschnitten.
15. schreiten, lépni. K. Ige.	ich schritt.	geschritten.
16. streichen, simogatni.	ich strich.	gestrichen.
17. streiten, viaskodni.	ich stritt.	gestritten.
18. verbleichen, elhalavá- nyodni. K. Ige.	ich verblich.	verblichen.
19. weichen, engedni.	ich wich.	gewichen.

Éangv. Régenm. Én metszettem volt, ich hatte geschnitten.

Zukunft. Jöven. Én fogok metszeni, ich werde schneiden.

Sebietetende Art. Parantsoló Mód.

Metszess, schneide du.

Verbindende Art. Foglalo Mód.

- Gegenw. *Jelenv.* én metszessék, ich schneide.
 Raumverf. *Aligm.* én metszetnék, ich schneite, oder,
 ich würde schneiden.
 Bölligv. *Egészem.* én metszettem légyen, ich habe
 geschnitten, oder, ich werde geschnitten haben.
 Längstv. *Régenm.* én metszettem volna, ich hätte ge-
 schnitten, oder, ich würde geschnitten haben.
 Zukünft. *Jövend.* én metszetédek, ich werde schneiden.

Unendliche Art. Véghetetlen Mód.

- Gegenw. *Jelenv.* Metszeni, schneiden, zu schneiden, um
 zu schneiden.
 Zeitw. *Mostrész.* Metszet-vén, schneidend, oder, indem
 ich (du, er —) schneide.
 Mittelw. *Múltresz.* Metszett, geschnitten.

Übung. Gyakorlás.

Jesús verakich im Evangelio den Lehrer des Evangelis-
 ums mit einem Säemann. Du riffest das Tuch entzwey,
 wie einen Faden. Wir ritten bald Galop, bald Trab. Sie
 sind in ihrem Fleiße fortgeschritten, und haben ihre Fehler
 behutsam ausgestrichen. Ihr seyd ja so furchtsam zurückge-
 wichen, und wie eine Wand verblichen.

Jesús, Jézus.	té szakasztani.	gában.
vergleichen, öszve-	das Tuch, posztó.	ihre Fehler, hibá-
hasonlítani.	wie ein Faden, mint	jok.
im Evangelio, az	egy tzerne.	behutsam, vigyáz-
Evangyéliomban	Galop reiten, kalo-	va.
der Lehrer des Evan-	pirozva lovagol-	ausstreichen, kitö-
gelium's, az Evan-	ni.	rölni.
gyéliom' tanító-	Trab reiten, ügetve	ja, hiszen.
ja.	lovagolni.	so furchtsam, igen
mit einem Säemann	bald — bald, majd	félékenyek.
egyszánto-vető	— majd.	eine Wand, fal.
emberrel.	in ihrem Fleiße,	
entzwey reißen, ket-	szorgalmatossá-	

4. A' mellyek *Aligmúltjaiknak* és *Múltreszesülö-*
jöknek o-jok Magábanhangzója van. Ezeknek a' szá-
 ma mindössze 58-re megyen. P. o.

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*
Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejahnend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én lövök, ich schieße.	én nem lövök, ich schieße nicht
te lösz, du schießest.	frag. <i>kérd.</i> bei. <i>bizony.</i>
ő lö, er — schießt.	Lövök-é? schieße ich?
mi lövünk, wir schießen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti löttök, ihr schießt.	Nem lövök-é? schieße ich
ők lönek, sie — schießen.	nicht?

Saumverflossene, *Alig múlt.*

bejahnend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én lövök, ich schoß.	én nem lövök, ich schoß nicht.
te lövél, du schoßest.	frag. <i>kérd.</i> bei. <i>bizony.</i>
ő löve, er — schoß.	Lövök-é? schoß ich?
mi lövünk, wir schoßen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti lövétek, ihr schoßt.	Nem lövök-é? schoß ich
ők lövének, sie — schoßen.	nicht?

Sz. Véghetetlen Mód. Jelent. Alig. Múltreszesül.

1. biegen, hajtani.	ich bog.	gebogen.
2. betrügen, megtsalni.	ich betrog.	betrogen.
3. bewegen, megmozdítani.	ich bewog.	bewogen.
4. bieten, kínálni.	ich bot.	geboten.
5. dreschen, tsépelni.	ich drosch.	gedroschen.
6. erschallen, hangzani. K. és Ts. Ige.	eş erscholl.	erschollen.
7. fechten, hartzolni.	ich focht.	gefochten.
8. flechten, fonni.	ich flocht.	geflochten.
9. fliegen, repülni. K. Ige.	ich flog.	geflogen.
10. fliehen, szaladni. K. Ige.	ich floh.	geflohen.
11. fließen, folyani. K. Ige.	ich floß.	geflossen.
12. genießen, élni valamivel	ich genoß.	genossen.

Bölligvergangene, *Egészen múlt.*

bejahnend, <i>bizonyítván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én löttöm, ich habe ^{oder} geschossen.	én nem löttöm, ich habe nicht geschossen.
te löttél, du hast	frag. <i>kérd.</i> bei. <i>bizony.</i>
ő lövött, er — hat	Löttöm-é? habe ich geschossen?
mi löttünk, wir haben	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti löttetek, ihr habt	Nem löttöm-é? habe ich nicht
ők löttek, sie — haben	geschossen?

Längstv. *Régenm.* én löttem vólt, ich hatte geschossen.
 Zukunft. *Jövend.* én fogok löni, ich werde schießen.

Gebietende Art. *Parantsoló Mód.*

bejáhend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
Löjj, schieß.	lőjjetek, schießet ihr.
lőjjön, schieß Er, (Sie.)	lőjjenek, schießen Sie.
	verneinend, <i>tagadván.</i>
lőjünk, lasset uns schießen.	Ne löjj, schieß nicht.

13. gießen, önteni.	ich goß.	gegossen.
14. frieren, fagyni. Ts. Ige.	es froz.	gefroren.
15. glimmen, pislogni. Ts. I.	es glomm.	geglimmen.
16. heben, emelni.	ich hob.	gehoben.
17. kriechen, mászni. K. Ige	ich kroch.	gekrochen.
18. erlöschén, elaludni (mint a' tűz) K. Ige.	ich erlosch.	erloschen.
19. lügen, hazudni.	ich log.	gelogen.
20. melken, fejni.	ich molk.	gemolken.
21. quellen, forrani. Ts. Ige. és Közép.	es quoll.	gequollen.
22. riechen, szagolni.	ich roch.	gerochen.
23. saufen, korhelkedni.	ich soff.	gesoffen.
24. saugen, szopni.	ich sog.	gesogen.

Verbindende Art, *Foglaló Mód.*

Gegenwärtige Zeit, *Jelenvaló Idő.*

bejáhend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én löjjek, ich schieße.	én nem löjjek, ich schieße nicht.
te löjjesz, du schießest.	frag. <i>kérd.</i> bejáh. <i>bizon.</i>
ő löjjön, er — schieße.	Lőjjek-é? ob ich schieße?
mi löjünk, wir schießen.	verneinend, <i>tagadván.</i>
ti löjjetek, ihr schießet.	Ne löjjek-é? ob ich nicht
ők löjjenek, sie — schießen.	schieße?

Raumverfloffene, *Aligmúlt.*

bejáhend, <i>bizonnyitván.</i>	verneinend, <i>tagadván.</i>
én lőnék, ich schöße, oder)	én nem lőnék, ich würde nicht
te lőnél, du schößest	schießen.
ő lőne, er — schöße	frag. <i>kérd.</i> bej. <i>bizonnyitv.</i>
mi lőnénk, wir schößen	Lőnék-é? würde ich schießen?
ti lőnétek, ihr schößet	verneinend, <i>tagadván.</i>
ők lőnének, sie — schößen	Nem lőnék-é? würde ich nicht
	schießen?

25. scharen, nyirni.	ich schar,	geschoren.
26. schieben, taszitni.	ich schob,	geschoben.
27. schließen, zárni.	ich schloß,	geschlossen.
28. schießen, löni.	ich schoß,	geschossen.
29. schmelzen, olvadni. K. I.	ich schmolz,	geschmolzen.
30. schwellen, dagadni. K. I.	ich schwoll,	geschwollen.
31. sieden, főni.	ich sott,	gesotten.
32. sprießen, kitsirázni. Ts. Ige és Közép.	es sproß,	gesproßen.
33. stichen, szállani. Ts. Ige.	es stob,	gestoben.
34. verdrücken, megúnni. Ts. Ige.	es verdroß,	verdroßen.
35. verlihren, elveszteni.	ich verlor,	verloren.
36. verwirren, öszvekötzolni	ich verworr,	verworren.
37. wägen, megmérni.	ich wog,	gewogen.
38. ziehen, húzni.	ich zog,	gezogen.

Bölli g. v. Egészenm. én löttem légyen, ich habe geschossen, oder, ich werde geschossen haben.

Längst v. Régenm. én löttem volna, ich hätte geschossen, oder, ich würde geschossen haben.

Zukunft. Jövend. Lövendek, ich werde schießen.

Unendliche Art, *Véghetetlen Mód.*

Gegenw. Jelen v. Löni. schießen, zu schießen, um zu schießen.

Mittelw. Múltész. Lövö, geschossen.

Übung, Gyakorlás.

Du betrügst jeden mit deinen Versprechungen, wie ein Zigeuner. Es froh mich sogar im Innersten. Woher die Leichname in der evangelischen Kaschauer Gruft nicht nach Verwesung? Haben Sie glücklich Regel geschoben? Meine Füße sind bis an die Knie geschwollen. Erwäge nur, was du thust!

jeder, jede, jedes minder.	die Leichname, holt- testek.	glücklich, szoren- tsésen.
mit deinen Verspre- chungen, igere- seiddel.	in der evangelischen Kaschauer Gruft, az evangyélikus	Regel schieben, ku- klizni.
ein Zigeuner, tzi- gány.	Kassái kriptá- ban.	meine Füße, lábaim bis an die Kniee, térdeimig.
sogar, sőt még. im Innersten, belöl- ről.	nach Verwesung, el- rothadás után.	erwägen, gondoló- ra venni.

5. A' mellyek *Aligmúltjaiknak* u-jok, a' *Múlt-észesüldjöknek* pedig többnyire a-jok van. Ezeknek máma mindöszeve 15-ra megyen. p. o.

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenvaló Idő.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én növök, ich wachse.	én nem növök, ich wachse nicht.
te nöss, du wächst.	
ö nö, er — wächst.	frag. kérd. bejah. bizony.
mi növünk, wir wachsen.	Növök-é? wachse ich?
ti nöttök, ihr wachset.	verneinend, tagadván.
ök nönek, sie — wachsen.	Nem növök-é? wachse ich nicht?

Raumverflossene, Aligmúlt.

bejahnend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én növék, ich wuchß.	én nem növék, ich wuchß nicht.
te növél, du wuchßest.	
ö növe, er — wuchß.	frag. kérd. bejah. bizony.
mi növénk, wir wuchßen.	Növék-é? wuchß ich?
ti növétek, ihr wuchßet.	verneinend, tagadván.
ök növének, sie — wuchßen.	Nem növék-é? wuchß ich nicht?

Sz. Véghetetlen Mód. | Jelentő Alig. | Múltreszes.

1. baden, sütni,	ich buß,	gebaden.
2. dingen, fogadni; dün-	ich dung,	gedungen.
gen, trágyázni,	ich fuß,	gefahen.
3. fahren, kotsin menni,	es gelang, gelung,	gelungen.
4. gelingen, elsülni, Ts. Ige	ich grub,	gegraben.
5. graben, ásni,	ich lud,	geladen.
6. laden, megrakni, ra-		
kodni,	ich schuf,	geschaffen.
7. schaffen, parantsolni,		
tsinálni,	ich schund,	geschunden.
8. schinden, nyúzni,	ich schlug,	geschlagen.
9. schlagen, ütni,	ich schwur,	geschworen.
10. schwören, esküdni,	ich trug,	getragen.
11. tragen, vinni,	ich wuchß,	gewachsen.
12. wachsen, nöni, K. Ige.	ich wusch,	gewaschen.
15. waschen, mosni,		

Böllig. Egészenmúlt. én nöttem, ich bin gewachsen, oder, ich werde gewachsen seyn.

- Längstv. *Régenm.* én nőttem vólt, ich war gewachsen.
 Zukunft. *Jövendő.* én fogok nőni, ich werde wachsen.
 Gebietende Art, *Parantsoló Mód.* Nőjj, wachse.
 Verb. Art, *Fogl. M.* Gegenw. *Jel.* én nőjlek, ich wachse.
 Raumv. *Aligm.* én nőnék, ich wüchse, oder, ich würde wachsen.
 Willigv. *Egészenm.* én nőttem légyen, ich sey gewachsen oder, ich werde gewachsen seyn.
 Längstv. *Régenm.* én nőttem vólna, ich wäre gewachsen, oder, ich würde gewachsen seyn.
 Zukunft. *Jövend.* Növéndek, ich werde wachsen.
 Unendl. Art, *Végh. Mód.* Gegenw. *Jel.* Nőni, wachsen, zu wachsen, um zu wachsen.
 Mittelw. *Múltrész.* Növö, gewachsen.

Übung, Gyakorlás.

Ich fuhr über Speries, und es gelang mir meine Absicht zu erreichen. Die Alten haben die Stufen nur ausgegraben nicht abgeschossen. Wir haben die Flinte sehr stark geladen. Gott schuf die Welt binnen sechs Tagen. Josua und Kaleb trugen eine Traube auf den Schultern an einer Stange. Sie haben wahrscheinlich das Gesicht und die Hände heute noch nicht gewaschen.

über Speries, Eperiesen keresztül.	abschießen, ellőni.	auf den Schultern,
meine Absicht, szándékom.	die Flinte, puska.	a' vállakra.
erreichen, elérni.	sehr stark laden, golyóbisra tölteni.	an einer Stange, egy pónán.
die Alten, a' régiek.	die Welt, vilag.	das Gesicht, ábrázatja.
die Stufen, darabértzek.	binnen sechs Tagen, hat napon.	die Hände, kezei.
ausgraben, kiásni.	eine Traube, egy fürt szőlő.	

VII. A' Tsonka Igékről. Von unpersöhnlichen Zeitw.

§ 53.

Tsonka Igéknek nevezhetjük, a' mellyeknek Első és Második személyek egy időben sints, tsak a' harmadik, ezel az Első Rjtészel es. p. o.

Anzeigende Art, *Jelentő Mód.*

Gegenw. Zeit, Jelenv. Idő. Esik az esső, és regnet.
Esik a' hó, és széneiet.
Menydörög, és donnert.
Jég esik, és hagelt.

Raumv. Aligm. Esék az esső, és regnete; Esék a' hó, és széne; Dörögé a' meny, és donnerte; Esék a' jég, és hagelte.

Bölligv. Egészenm. Esött az esső, és hat gereqnet, oder, és wird gereqnet haben; Esott a' hó, és hat geschneien; Menydörgött, és hat gedonnert; Esott a' jég, és hat gehagelt.

Längstv. Régenm. Esott vólt az esső, és hatte gereqnet; Esott vólt a' hó, és hatte geschneien; Menydörgött vólt, és hatte gedonnert; Esott vólt a' jég, és hatte gehagelt.

Zukunft. Jövend. Esni fog az esső, és wird regnen; Esni fog a' hó, és wird schneien; Dörögni fog a' meny, és wird donnern; Esni fog a' jég, és wird hageln.

Verbindende Art, *Fogaló Mód.*

Gegenw. Jelenv. Hogy essék az esső, és regne; hogy essék a' hó, és széne; hogy dörög a' meny, és donnere; hogy essék a' jég, és hagele.

Raumv. Aligm. Esnék az esső, és regnete, oder, és würde regnen; Esnék a' hó, és würde schneien; Dörögné a' meny, és würde donnern; Esnék a' jég, és würde hageln.

Bölligv. Egészenm. Esott légyen az esső, és habe gereqnet, oder, és werde gereqnet haben; Esott légyen a' hó, és habe geschneien; Meny dörögött légyen, és habe gedonnert; Esott légyen a' jég, és habe gehagelt.

Längstv. Régenm. Esott vólna az esső, és hätte gereqnet, oder, és würde gereqnet haben; Esott vólna a' hó, és hätte geschneien; Meny dörögött vólna, és hätte gedonnert; Esott vólna a' jég, és hätte gehagelt. 's a' t.

VIII. Az öszveragasztott Igékről. Von *zusammengesetzten Zeitwörtern.*

§ 54.

Ide számláljuk azokat az Igéket, 'a' mellyek az ide alább előszámlált *Igeszótskák*kal vannak öszvetéve. Az ilyen Igeszótskák kétfélék, ú. m. az Igéktől *Elnemváltak*, és *Elváltak*.

1. *Az Elnemváló Igeszótskák ezek:*

ber: berichten, tudósítani.	ver: vergeben, megengedni.
er: erhören, meghallgatni.	unter: unternehmen, hozzá fogni.
miß: mißgönnen, irigyleni.	zer: széllyel; zerreißen, széllyel szaggatni.
über: überladen, szer felett megterhelni.	ent: entschlafen, elaludni.
wider: ellen; widerrathen, nem javasolni.	hinter: hinterlassen, hátra hagyni.
emp: empfinden, érezni.	voll: vollbringen, elvégezni.
ge: gestehen, megvallani.	ur: urtheilen, itélni.

2. *A' Nevezetesebb Elváló Igeszótskák ezek:*

ab, le, el, abschreiben, leírni.	mit, val, vel, mittheilen, közleni.
an, meg, el. anfangen, elkezdeni.	nach, utánna. nachlaufen, utánna futni.
auf, fel. aufstehen, felkelni.	nieder, le. niederwerfen, levetni.
aus, ki. ausführen, kihordani.	über, által. überreiten, által lovagolni.
durch, által. durchdringen, általhatni.	um, meg. umwerfen, megfordulni.
ein, be. einführen, bevinni.	weg, el. weggehen, elmenni.
fort, előre. fortfahren, előre menni.	wieder, ismét. wiederkommen, vissza jönni.
herum, körül. herumsführen, körül vezetni.	zurück, vissza. zurückkehren, vissza térni.
hin, oda. hingehen, odamenni.	zusammen, öszve. zusammekommen, öszvejönni.
hinein, bé, belé. hineingehen, bémenni.	
hinunter, le. hinuntergehen, lemenni.	

§ 55. Anmerkungen. Jegyzések.

1. Ezek 'a' szótskák akkor válnak el az Igéjéktől, mikor 'a' *Elnemváló* vagy az *Aligmúlt - Időben*,

vagy pedig a' *Parantsoló Módban* vannak. P. o. weggeben, elmenni, innen; ich gebe weg, elmegyek; ich ging weg, elmenék; geh' weg, menj-el. Az ilyen elvált Igeszótshák legutól állanak a' mondásban.

2. Az ilyen öszveragasztott szók, a' ge tagot a' *Múltrészesülöben* közbül veszik, p. o. abschreiben, abgeschrieben; angreifen, angegriffen; weggeben, weggegangen. s a' t.

§ 56.

Egy Példa az elváló Igeszótshával Öszveragasztott Igék, és egyszersmind a' Ragasztékos magyar Igék hajtogatására.

Anzeigende Art, Jelentő Mód.

Gegenwärtige Zeit, Jelenváló Idő.

bejahend, bizonyítván.	verneinend, tagadván.
én elkezdem, ich fange	én nem kezdem el, ich fange
te elkezzed, du fängst	és nicht an.
ő elkezzdi, er — fängt	frag. kérd. bejah. bison.
	Elkezzdem-é? fange ich es an?
mi elkezzdjük, wir fangen	verneinend, tagadván.
ti elkezzditek, ihr fanget	Nem kezdem-é el? fange ich
ők elkezzdik, sie — fangen	és nicht an?

Kaumv. *Aligm.* Én elkezzdém, ich fieng es an.

Bölligv. *Egészen.* Én elkezzdettem, ich habe es angefangen, oder ich werde es angefangen haben.

Längstv. *Régenm.* Én elkezzdettem vala, ich hatte es angefangen.

Zukünft. *Jövend.* Én el fogom kezdeni, ich werde es anfangen.

Gebietende Art. *Parants. M.* Kezd-el, fang es an.

Verbindende Art, Foglaló Mód.

Gegenw. *Jelenv.* Hogy én elkezzdjem, ich fange es an.

Kaumv. *Aligm.* Hogy én elkezzdeném, ich fienge es an, oder, ich würde es anfangen.

Bölligv. *Egészen.* Hogy én elkezzdettem légyen, ich habe es angefangen, oder, ich werde es angefangen haben.

Längstv. *Régenm.* Hogy én elkezzdettem volna, ich hätte es angefangen, oder, ich würde es angefangen haben.

Zukünft. *Jöv.* Hogy én elkezzdéndem, ich werde es anfangen.

Unendi. *A. Végh. M.* Gegenw. *Jelenv.* Elkezzdeni, es anfangen, es anzufangen, um es anzufangen.

Übung, Gyakorlás.

Ich schreibe von dir nicht ab. Du fängst deine Arbeit nicht am rechten Orte an. Theilet das gnädige Fräulein, auch den Hausarmen eine milde Gabe mit? Reiten die Kriegsvölker auch über die Saaten hinüber? Bücken Sie sich nieder, um das hohe Debreziner Dach mit dem Kopf nicht umzustossen? Gehen Sie nicht über die fliegende Brücke hinüber? Freylich, man dringt überall mit dem Kopf durch die Wand.

von dir, töled.
deine Arbeit, a'
munkád.
am rechten Orte, a'
maga helyén.
das gnädige Fräulein
a' Tekintetes
Kisasszony.
auch den Hausarmen
a' házi szegényeknek - is.
eine milde Gabe, kegyes alamizsna.
die Kriegsvölker, a'

hadi népek.
auch über die Saaten, a' vetéseken is.
sich nieder bücken, le-hajlani.
das hohe Debreziner Dach, a' magas Debretzeni fedel mit dem Kopf, fejével.
um nicht umzustossen, hogy ne felfordítsa.

über die fliegende Brücke hinüber gehen, repülő hidon keresztül menni.
freylich, igen-is.
man dringt durch die Wand, a' falon keresztül mennek.
mit dem Kopf, a' fővel.

NEGYEDIK RÉSZ.

A' Névszavakról. Von Kennwörtern.

§ 57.

A' *Névszavak* (Kennwörter, Nomina) az az olyan szavak, a' mellyek a' tulajdonságot, vagy dolgot jelentik, nem pedig hogy valami szenved vagy tsinal, háromféleképpen osztatnak t. i. *Magokbanérthetőkre* (Hauptwörter, Substantiva) *Mássalérthetőkre* (Bezwörter, Adiectiva) és *Számokra* (Zahlen, Numeros.)

§ 58.

I. *Magokbanérthetőnek* (Hauptwort, Substantivum) neveztetik minden névszó, a' melly által a' valóság vagy dolog jelentetik; vagy, az olyan névszó, a' melly eleibe tsak egy Nemszótka azon három Nemszótškakból der, die, das, tétetik p. o. der Vater, az atya; der Bär, a' medve.

§ 59.

Minden ejtegethető szón hat változás esik. Ezen változásokat *Ejtésnek*; németül *Fälle*, deakül *Casu-*soknak nevezik, úgymint:

1. Rennfall, *Nevező Ejtés.*
2. Zeugefall, *Nemző Ejtés.*
3. Gebefall, *Adó Ejtés.*
4. Klagefall, *Panaszló Ejtés.*
5. Rufffall, *Hívó Ejtés.*
6. Rehmfall, *Elvevő Ejtés.*

§ 60.

Az Ejtegetés továbbá még a' tárgy számát is közelébb meghatározza, annyibant. i. hogy megmondja, ha *csak egy*, vagy pedig *több* dologról van-e a' szó. Ehez képest az Ejtegetésnek két száma van, ú. m. *Egyes*, *Einzahl*; és *Többes* *Mehrzahl*. A' Többesben éppen annyi az Ejtés, mint az Egyesben.

§ 61.

A' Nemszótskákat' és a' Magokbanérthetőket egy Részbe foglaljuk, mivel amazoknak a' nélkül is csak az Ejtegetéseket szükség itt elbadni.

§ 62.

A' Német Nyelvben két Nemszótška vagy *Articulus* van. Az egyik *Meghatározó* ú. m. *der, die, das*, az a' A' másik *Határozatlan* ú. m. *ein, eine, ein, egy* valami, valamelly. A' *der* és *ein* himnemű, a' *die* és *eine* anyanemű, a' *das* és *ein*, a' köznemű szók eleibe tétetik. Az Ejtegetések itt következnek.

§ 63.

A' Meghatározó Nemszótška' Ejtegetése.

	<i>Einzahl, Egyes.</i>			
Rennf. <i>Nevező</i> :	<i>der,</i>	<i>die,</i>	<i>das;</i>	az a'
Zeugef. <i>Nemző</i> :	<i>des, dessen,</i>	<i>der, deren,</i>	<i>des, dessen;</i>	azé a'
Gebef. <i>Adó</i> :	<i>dem,</i>	<i>der,</i>	<i>dem;</i>	annaka'
Klagef. <i>Panaszló</i> :	<i>den,</i>	<i>die,</i>	<i>das;</i>	azt a'
Rufffall <i>Hívó</i> :		<i>o du.</i>		oh te.
Rehm f. <i>Elvevő</i> :	<i>von dem,</i>	<i>von der,</i>	<i>von dem;</i>	attól,
				a' v. attúl.

Mehrzahl, Többes.

Rennf. <i>Nevező</i> :		<i>die</i>	azoké
Zeugef. <i>Nemző</i> :	<i>der,</i>	<i>v. derer</i>	azoké
Gebef. <i>Adó</i> :	<i>den,</i>	<i>v. denen;</i>	azoknaké

Slagef. Panúszló:	die;	azokat a'
Rufffall. Hivó:	o ihr;	oh tik,
Rehm f. Elvevő:	von den, v. von denen;	azoktól a' v. azoktúl a'

§ 64.

A' Határozatlan Nemszótka' Ejtegetése.

Einzahl, Egyes.

Rennf. Nevező:	ein,	eine,	ein;	egy.
Zeugf. Nemző:	eines,	einer,	eines;	egyé.
Gebef. Adó:	einem,	einer,	einem;	egynek.
Slagef. Panaszló:	einen,	eine,	ein;	egyét.
Rufffall. Hivó:	o ein,	o eine,	o ein;	oh egy.
Rehm f. Elvevő:	von einem,	von einer,	von einem;	egyből.

Többsese nints.

§ 65.

A' legnevezetesebb Magokbanérthetöknek regulái ezek:

1. A' Magokbanérthetök Nemeiröl.

A. Himneműek vagy Masculinumok.

a. Minden Férfiúi Nevek, tisztségek és mesterségek; p. o. der Franz, Ferentz; der König, Király; der Arzt, orvos; der Schuster, varga.

b. Minden Pénzek Nevei; der Gulden, forint; der Kreuzer, krajtzár.

c. Minden ling-en végződő szavak: der Frühling, tavasz; der Fremdling, jövevény.

B. Anyaneműek vagy Femininumok.

a. A' Mássalérthetökből lett e végezető Magokbanérthetök: warm, meleg; die Wärme, melegség; kalt, hideg; die Kälte, hidegség.

b. A' mellyek heit, feit, en, schaft, ucht, ung, ur, uhr, inn-en végződnek: die Vollkommenheit, tökéletesség; die Seligkeit, boldogság; die Heuchelei, képmutatás; die Feindschaft, ellenségeskedés; die Eucht, vágyás; die Hoffnung, reménység; die Spur, nyom; die Fuhr, teher, vagy vitel, die Königin, Királyné.

C. Közneeműek vagy Neutrumok.

a. A' Véghetetlen Módból lett Magokbanérthetök; ich gehe, megyek; gehen, menni; das Gehen, a' menés; ich esse, eszem; essen, enni; das Essen, az evés; ich trinke, iszom; trinken, inni; das Trinken, az ivás.

b. Minden kitsinyitő szavak: der Tisch, az asztal; das Tischchen, az asztalka; das Buch, könyv; das Büchlein,

lein, a' könyvetske; die Blume, a' virág; das Blümchen, a' virágotska.

2. A' Magokbanérthetők Változásairól.

a. A' Himnemüekből úgy lesznek Anyanemüek, ha inn-tagot vetek utánnok, és ha az a, o, u, elváltoztatnak á, ö, ü-vé: p. o. ebből der Kaiser, a' Tsászár lesz; die Kaiserinn, a' Tsászárné; der Bauer, a' paraszt; die Bäuerinn, a' parasztné; der Graf, a' Gróf; die Gräfinn, a' Grófné; der Koch, a' szakács; die Köchin, a' szakácsné.

b. Kitsinyítő Nevek lesznek a' Magokbanérthetők-ből úgy, ha chen, vagy lein szótagot vetek utánnok, és az a, o, u-t itt is elváltoztatom: p. o. der Mann, férjű ember; das Männchen v. Männlein, emberke; die Blume, a' virág, das Blümchen v. Blümlein, a' virágotska.

3. A' Magokbanérthetők Származásáról.

Sok Magokbanérthetők lesz

a. a' Mássalérthetők, p. o.

aa. ha a' Mássalérthető után e-t teszek, és az a, o, u-t elváltoztatom á, ö, ü-vé: groß, nagy, die Größe, nagyság; dick, vastag; die Dicke, vastagság.

bb. ha a' Mássalérthető után heit, néha leit, járúl; p. o. krank, beteg; die Krankheit, betegség; grob, goromba; die Grobheit, gorombaság.

b. az Igék Véghetetlen Módjától, p. o.

aa. ha az Ige Véghetetlen Módja eleibe das tétetik; ich laufe, futok; laufen, futni; das Laufen, a' futás; ich laufe, veszek; kaufen, venni; das Kaufen, a' vevés.

bb. ha a' Véghetetlen Mód eleibe der tétetik, a' vég-ső n betű r-ré leszsz, és többnyire az a, o, u, is elváltoztatik; p. o. ich laufe, futok; laufen, futni, der Laufer, a' futó; ich laufe, veszek; kaufen, venni, der Käufer, a' vevő.

4. A' Magokbanérthetők Öszveragasztásokról.

Egy része a' Német Nyelvnek öszveragasztottszavakból áll; p. o. der Birnbaum, a' körtvélyfa; das Halsstuch, a' nyakravaló.

Jegyzés. Az ilyen Magokbanérthetőkrol meg kell jegyezni, hogy mindenkor az utolsó szónak Nemszótka-ját, és Ejtegetését tartják meg, az első szó nem változván: p. o. die Birn, a' körtvély, der Baum, a' fa; lesz belőlök, der Birnbaum, (nem pedig die Birnbaum) Nemszó des Birnbaums; Adó: dem Birnbaume.

5. A' Magokbanérthetők Ejtegetéseiről.

Az Ejtegetés ött. Ezekről a' közönséges Regulák, mellyeknek tudása nagy könnyebbségre szolgál, ezek:

a. Az Adó Ejtés a' Többsben mindenütt n-re megy ki.

b. Az a, o, u, többnyire mindenkor elváltoznak a' Többsben á, ö, ü - vé.

A. Az első Ejtegetésről. Von der ersten Abänderung.

§ 66.

Az első Ejtegetéshez tartoznak azok a' Magokbanérthetők, mellyek' Nevezője Többsben úgy megy ki, mint az Egyesben: p. o.

Einzahl, Egyes.

Mehrzahl, Többs.

N. N. der Vater, az atya.

die Väter, az atyák.

Z. N. des Vaters, az atyáé.

der Väter, az atyáké.

G. A. dem Vater, az atyának.

den Vatern, az atyáknak.

R. P. den Vater, az atyát.

die Väter, az atyákat.

R. H. o du Vater, oh te atya.

o ihr Väter, oh ti atyák.

R. E. von dem Vater, az atyától.

von den Vatern, az atyák-tól.

Ezen példa szerént lehet ejtegetni, gyakorlás

végett, ezeket:

der Engel, az angyal.

kér.

menny.

der Adler, a' sas.

das Geschäfte, a' munka.

der Bürger, a' polgár.

der Wagen, a' szep.

der Himmel, a'

Abwechslung, Változás.

Einzahl, Egyes.

Nemzf. Nevező. Der Herr Vater ist zornig. Zeugef.

Nemzö. Der * Zorn des Herrn Vaters ist mir sehr auffallend. Gebef. Adó. Ich mußte dem Herrn Vater einen gerechten Zorn zu. Klagef. Panaszló. Ich sehe heute den Herrn Vater durch den ganzen Tag zornig. Rufffall. Hívó.

D! Herr Vater, Sie sind noch immer zornig. Nehmfall.

Elvevő. Man spricht allgemein von dem Herrn Vater, daß er sehr zornig sey.

* A' Nemzö Ejtés abban különbözik magyarul a' német-től, hogy annak a' maga mivoltában csak a' feleletben van helye; de ha az övét jelentő ragasztékkal öszveragasztott Magokbanérthető van mellette, akkor az Adónak végzését veszi-fel: p. o. az atyának a' haragja, vagy intése, v. mondásai 's a' t. az Adó Ejtés pedig csak magában áll az lge mellett így: néked adom; Istvánnak mondtam.

Mehrzahl, Többes.

Kennf. Nevező. Die Herrn Väter sind gemeinlich über ihre Stieffinder zornig. **Zeugef. Nemző.** Der Zorn der Herrn Väter ist weit größer, als der Zorn der Frauen Mütter. **Gebe f. Adó.** Man schreibt gewöhnlich den Herrn Vätern einen übereilten Zorn zu. **Klagef. Panaszló.** Man kann die Herrn Väter alltäglich zornig sehen. **Ruff. Hívó.** O ihr Herrn Väter, ihr laffet die Sonne über euern Zorn untergeben! **Rehm f. Elvevő.** Es bestättigt sich die Sage von den ehrwürdigen Herrn Vätern, daß sie auch einen unversöhnlichen Zorn haben.

zornig, haragos. der Zorn des Herrn Vaters, az atya Urnak a' harag- ja. mir ist sehr auffal- lend, nekem na- gyon szembetü- nő. ich mutbe zu, felté- szek (valaki fe- lől valamit.) ein gerechter Zorn, igazságos harag durch den ganzen Tag, egész napon man spricht, azt be- szélik.	allgemein, minde- nütt. gemeinlich, kö- zönségesen. über ihre Stieffin- der, a' mostoha gyermekeikről weit größer, sokkal nagyobb. man schreibt zu, tu- lajdonitják. gewöhnlich, szokás szerént. ein übereilter Zorn, egy hirtelen ha- rag. man kann sehen, lát- hatja az ember.	alltäglich, minden- nap. untergeben lassen, le-szállatni. die Sonne, a' nap. über euern Zorn, a' haragotok felett. es bestättigt sich, megbizonyozo- dik. die Sage, a' hir. von den Ehrwürdi- gen Herrn Vätern a' Tiszteletes a- tyaktúl v. ról. ein unversöhnlicher Zorn, engesztel- hetetlen harag.
---	---	--

§ 67. Jegyzés. Anmerkung.

Vannak olyan szavak, mellyek az Egyesben más, a' Többesben ismét más Ejtegetésre tartoznak. Legjobb ezeket a' Többesekkel együtt megtanálni. Itt vannak a' nevezetesebbek:

Az első Ejtegetésű rendetlen szavak:

A: Egyesb. A' Többesb. der Bauer, a' paraszt. die Bauern. der Bayer, a' Bajor. die Bayern.	Az Egyesb. A' Többesb. der Pantofel, a' pantofli, die Pantofeln. der Pommer, a' Pomeraniai. die Pommern.
---	---

**B. A' második Ejtegetésről. Von der z w e n t e n
A b ä n d e r u n g.**

§ 68. A' második Ejtegetéshez tartoznak azok a' Ma-
gokbanérthetők, mellyek a' Többesben Nevezője e be-
tűt fogad, p. o.

Einzahl, Egyes.	Mebrzahl, Többer.
R. N. der Stand, a' rend.	die Stände, a' rendek.
3. N. des Standes, a' rendé.	der Stände, a' rendeké.
G. A. dem Stande, a' rendnek.	den Ständen, a' rendeknek.
R. P. den Stand, a' rendet.	die Stände, a' rendeket.
R. H. o du Stand, oh te rend.	o ihr Stände, oh ti rendek.
R. E. von dem Stande, a' rendtül.	von den Ständen, a' rendeküt.

'E példa szerént lehet ejtegetni:

der Bart, a' szakál. die Bärte. der Abt, az Apátúr. die Aebte-
§ 69. A' második Ejtegetésö rendetlen szavak.

Az Egyesb. A' Többesb.	Az Egyesb. A' Többesb.
der Hal, az ángolna. die Hale.	das Kamel, a' teve. die Kamelle
der Arm, a' kar. die Arme.	das Kreuz, a' kereszt. die Kreuz- ze. 's a' t.

C. A' harmadik Ejtegetésröt. Von der dritten
Abänderung.

§ 70. A' harmadik Ejtegetéshez tartoznak azok a'
Magokbanérthetök, mellyek a' Nemző Ejtésben en-net
vesznek fel, és azt az en-net azután mindenütt meg-
tartják a' Többesben-is; p. o.

Einzahl, Egyes.	Mebrzahl, Többer.
R. N. der Mensch, az ember.	die Menschen, az emberek.
3. N. des Menschen, az em- beré.	der Menschen, az embereké.
G. A. dem Menschen, az em- bernek.	den Menschen, az emberek- nek.
R. P. den Menschen, az em- bert.	die Menschen, az embere- ket.
R. H. o du Mensch, oh te ember.	o ihr Menschen, oh ti em- berék.
R. E. von dem Menschen, at- tül az embertül.	von den Menschen, azoktül az emberektül.

Ezen példa szerént lehet ejtegetni, ú. m.

Az Egyesb. A' Többesb.	Az Egyesb. A' Többesb.
der Atheist, az istentagadó. die Atheisten.	der Bär, a' medve. die Bär- ren. 's a' t.

§ 71. A' harmadik Ejtegetésü rendetlen szavak:

1. *Jegyzés.* Némelly Magokbanérthetö köznemü
szavakat az Egyesbe, a' második Ejtegetés szerént,
lehet ejtegetni. P. o.

Einzahl, Egyes.	Mehrzahl, Többes.
Nennf. <i>Nevesö.</i> das Ohr, a' fül.	die Ohren, a' fülek.
Zeugef. <i>Nemzö.</i> des Ohres, a' füle.	der Ohren, a' füleké.
Gebef. <i>Adó.</i> dem Ohre, a' fülnek.	den Ohren, a' füleknek.
Klagef. <i>Panaszló.</i> das Ohr, a' fület.	die Ohren, a' füleket.
Ruffall. <i>Hivó.</i> o du Ohr, oh te fül.	o ihr Ohren, oh ti fülek.
Nehmf. <i>Elvevö.</i> von dem Ohre a' fültől.	von den Ohren, a' fülektől.

Ezen példa szerint lehet ejtegetni:

das Auge, a' szem. | das Pistol, a' pistoly. | der See, a' tó.

2. *Jegyzés.* Némelly *ç*-re végződő szavak a' Nemzö Ejtésben nß betüt vesznek fel; de egyébaránt ezek is rendszerént ejtegetödnek, így: der Friede, des Friedens, dem Frieden, den Frieden. 'sa' t. Így ejtegetödhetnek p. o. ezek is:

das Herz, a' sziv. | der Glaube, a' hit. | der Buchstabe, a' betü.

D. A' negyedik Ejtegetésről. Von der vierten A bänderung.

§ 72. A' negyedik Ejtegetéshez tartoznak azok a' Magokbanérthetök, mellyek a' Többesben n-t vesznek fel. P. o.

Einzahl, Egyes.	Mehrzahl, Többes.
N. N. die Seele, a' lélek.	die Seelen, a' lelkek.
3. N. der Seele, a' léleké.	der Seelen, a' lelkeké.
G. A. der Seele, a' léleknek.	den Seelen, a' lelkeknek.
K. P. die Seele, a' lelket.	die Seelen, a' lelkeket.
R. H. o du Seele, oh te lélek.	o ihr Seelen, oh ti lelkek.
N. E. von der Seele, a' lélekt.	von den Seelen, a' lelkektől.

Ezen példa szerint ejtegetödnek:

die Brücke, a' hid; die Ader, az ér; die Feder, a' penna.

§ 73. A' negyedik Ejtegetésü rendetlen szavak:

1. Némelly Anyanemü szavak a' Többesben második Ejtegetés szerint változtatnak, ú. m.

Az Egyesben.

A' Többesben.

die Art, a' fejsze.

die Aerte.

die Kuh, a' tehen.

die Kühe.

2. Ez a' két szó die Mutter, die Tochter, a' Többesben az Elsö Ejtegetés szerint megy így: die Mütter, die Töchter.

E. Az ötödik Ejtegetésről.

§ 74. Az ötödik Ejtegetéshez tartoznak azok a' Magokbanérthetök, mellyek a' Többesben er-t vesznek fel. p. o.

Einzahl, Egyes.	Mehrzahl, Többes.
N. N. das Dorf, a' falu.	die Dörfer, a' faluk.
Z. N. des Dorfes, a' falué.	der Dörfer, a' faluké.
G. A. dem Dorfe, a' falunak.	den Dörfern, a' faluknak.
K. P. das Dorf, a' falut.	die Dörfer, a' falukat.
N. H. o du Dorf, oh te falu.	o ihr Dörfer, oh ti faluk.
N. E. von dem Dorfe, a' falutól	von den Dörfern, a' faluktól.

E' szerint lehet ejtegetni:

das Haus, a' ház. | das Tuch, a' posztó. | das Weib, az asszony.

§ 75. A' Tulajdon Nevek Ejtegetéséről.

A' Keresztnevek, Országok, Városok, Hegyek és Folyóvizek tulajdon nevei háromféleképpen ejtegetődnek.

1. Nemszótskával, úgy, hogy a' nevek mellett csak a' Nemszótka ejtegetődik: p. o. der Cicero, Tzitzero, des Cicero, dem Cicero, den Cicero, o du Cicero, von dem Cicero. Többsé nints.

2. Nemszótka nélkül a' deák Ejtegetés szerint: p. o. Cicero, Ciceronis, Ciceroni, Ciceronem, o Cicero, vom Cicerone.

3. Az Országok és Városok nevei az Egyes Nemző Ejtésében egy s-et vesznek fel, egyébütt nem változnak; p. o. Deutschland, Németország; Deutschlands, Németországa; Preßburg, Pozson, Preßburgs, Pozsoné.

4. A' Kereszt nevet mindenkor eleibe kell tennia' Vezeték Névnek, így: Johann Klein, Klein János.

5. A' von a' Nemességnek jele a' Név előtt, a' mit Magyarúl írásban így teszünk ki: Herr Paul Georg von Wegner, Nemes Metzner Pál György Úr.

6. Mikor valamely személy vagy dolog tulajdonosságát, annak mekkorasága vagy minémüése szerint, magyarúl így fejezzük ki, ú, ü, vagy nyi, akkor a' Németben ezeket von-nal tesszük ki Adó Ejtéssel, p. o. nagy tudományú, jó erkölcsü, vagy szép talentumú férjfiú: ein Mann von vielen Kenntnissen, von guten Sitten, oder, von schönen Talenten.

II. A' Mássalérthetökröl. Von Benwörtern.

§ 76. A' Mássalérthetökröl, mellyek a' Magokban-érthetöknek tulajdonságait és esmértető jeleit fejezik ki, ezeket kell tudni:

A. hogy származnak más szavaktól és mitsoda tulajdonságot jelentenek végezeteik.

B. hogy ejtegetődnek.

C. az öszve hasonlításban (*Comparation*) hogy változnak.

§ 77. A. A' Mássalérthetök' Származásárúl.

A' Mássalérthetöket formáló tiz végezetek' értelme itt következik:

a. s̄bar.	c. sen.	e. sig.	g. s̄sch.	i. s̄lich.
b. sam.	d. seru.	f. s̄icht.	h. ser.	k. s̄haft.

§ 78. B. A' Mássalérthetök' Ejtegetéséröl.

Háromféle módon szokták a' Németek a' Mássalérthetöket ejtegetni, t. i.

1. vagy a' Mássalérthetö előtt Határozó Nemszótka áll: p. o.

Hinnemü.

Anyanemü.

Köznemü.

N. N. der breite (Fluß, széles folyóvíz)	<i>Einzahl, Egyes.</i> die breite (Bant, széles pad)	das breite (Zuch, széles posztó)
3. N. des breiten	der breiten	des breiten
G. A. dem breiten	der breiten	dem breiten
R. P. den breiten	die breite	das breite
R. H. o du breiter	o du breite	o du breites
N. E. von dem breiten	von der breiten	von dem breiten

- a. das Wunder, tsuda; wunderbar, tsudálatos. b. die Tugend, virtus; tugendsam, virtussal ékeskedő. c. das Gold, arany; golden, aranyból való. d. das Eisen, vas; eisern, vasból való. e. gut, jó; gültig, jóságos. f. der Stein, kő; steinicht, kemény mint a' kő. g. der Ungar, a' Magyar; ungarisch, magyarországi. h. Wien, Béts; Wiener, Bétsi. i. die Stunde, az óra; stündlich, óráigvaló. k. das Laster, a' bűn; lasterhaft, bűnös.

Rehrzahl, Többer.

R. N. die breiten (Flüße, széles folyóvizek)	(Bänke, széles partok)	(Zücher, széles posztók)
3. N. der breiten	minden három nemük által.	
G. A. den breiten	„	„
L. P. die breiten	„	„
R. H. o ihr breiten	„	„
R. E. von den breiten	„	„

Ezen példa szerint lehet ejtegetni ú. m.

der hohe Berg, a' magas hegy. | das theure Papier, a' drága
die kleine Stadt, a' kis város. | Papiros.

2. vagy a' Mássalérthetök előtt Határozatlan Nemszótka áll, p. o.

Himnemü.

Anyanemü.

Köznemü.

R. N. ein gelber (Apfel, sárga alma)	<i>Einzahl, Egyes.</i> eine gelbe (Birne, sárga körtvély)	ein gelbes (Obst, sárga gyümölcs)
3. N. eines gelben	einer gelben	eines gelben
G. A. einem gelben	einer gelben	einem gelben
L. P. einen gelben	eine gelbe	ein gelbes
R. H. o ein gelber	o eine gelbe	o ein gelbes
R. E. von einem gel.	von einer gelben	von einem gelben

Az ein-nak Többerese nints.

Ezen példák szerint ejtegetödik:

ein blauer Rock, kék kaput. eine breite Stirne, széles homlok. ein altes Kleid, viselt ruha.

5. vagy a' Mássalérthetö csak magában áll a' Magokbanérthetö előtt, az az, nints elötte sem Határozó sem Határozatlan Nemszótka. p. o. hideg viz, kaltes Wasser. Ekkor a' Mássalérthetö a' Határozó Nemszótka szerint ejtegetödik; így

Himnemü.

Anyanemü.

Köznemü.

R. N. guter Mann, jó férfi.	<i>Einzahl, Egyes.</i> gute Frau, jó asszony.	gutes Kind, jó gyermek.
3. N. gutes Mannes	guter Frau,	gutes Kindes.
G. A. gutem Manne,	guter Frau,	gutem Kinde.
L. P. guten Mann,	gute Frau,	gutes Kind.
R. H. o guter Mann,	o gute Frau,	o gutes Kind.
R. E. vom guten M.	vom guter Frau,	vom guten Kinde.

Mebrzabl, Többes.

Rennf. Nev. gute (Männer, férfiak; Frauen, asszonyok; Kinder, gyermekek, vagy egy szóval) Leute, jó emberek.

Zeugef. Nem. guter Leute, jó embereké.

Gebef. Adó. guten Leuten, jó embereknek.

Plagef. Pan. gute Leute, jó embereket.

Rufff. Hívó. o gute Leute, oh jó emberek.

Rehm f. Elv. von guten Leuten, jó emberektől.

Igy ejtegetődhetnek gyakorlás végett ezek:
 scharfer Essig, ébers etzet, | reines Wasser, tiszta víz.
 schwarze Dinte, fekete tinta, |

§ 79. C. A' Mássalérthetők' Egybehasonlításáról.

Az Egybehasonlításnak három Gráditsai vannak:

1. **Első Grádits (Positivus)** minden Mássalérthető magában; p. o. groß, nagy; schwarz, fekete; dick, vastag; tief, mély.

2. **A' második Grádits v. Középg rádits (Comparativus)** az elsőből lesz, úgy, ha utánna teszék er-ret, és az a, o, u, betűket kettősökké változtatom, így größer, nagyobb; schwärzer, feketébb; dicker, vastagabb; tiefer, mélyebb.

3. **A' harmadik Grádits-is (Superlativus)** az elsőből lesz. Ezt így formálom; az első Gráditshoz, te, vagy ste, est-t ragasztok, az a, o, u-t elváltoztatom, és a' Meghatározó Nemszótskát eleibe teszem. P. o. der größte Mensch, legnagyobb ember; die schwarzeste Dinte, legfeketébb tinta.

Egy példa a' második Gráditsra:

<i>Hinnemü.</i>	<i>Anyanemü.</i>	<i>Köznemü.</i>
N. N. der ältere (Mann, az öregebb férfi)	die ältere (Frau, az öregebb asszony)	das ältere (Kind, az öregebb gyermek)
3. N. des ältern	der ältern	des ältern
3. A. dem ältern	der ältern	dem ältern
3. P. den ältern	die ältere	das ältere
N. H. o du älterer	o du ältere	o du älteres
N. E. v. dem ältern	von der ältern	von dem ältern

Mebrzabl, Többes.

Rennf. Neveső. die ältern (Männer, férfiak; Frauen, asszonyok; Kinder, gyermekek, v. egy szóval) Leute, öregebb emberek.

Zeugef. *Nemző.* der ältern
 Gebef. *Adó.* den ältern
 Klagef. *Panaszló.* die ältern
 Rufffall. *Hívó.* o ihr ältern
 Nehmf. *Elvevő.* von den ältern.

Egy példa a' harmadik Gráditsra:
Himnemű. *Anyanemű,* *Köznemű.*

Einzahl, *Egyes.*

N. N. der kürzeste (Weg, legkurtább út)	die kürzeste (Zeit, legrövidebb idő)	das kürzeste (Holz, legkurtább fa.)
3. N. des kürzesten	der kürzesten	des kürzesten
G. A. dem kürzesten	der kürzesten	dem kürzesten
K. P. den kürzesten	die kürzeste	das kürzeste
R. H. o du kürzester	o du kürzeste	o du kürzestes
R. E. v. dem kürzesten	von der kürzesten	von dem kürzesten

Mehrzahl, *Többes.*

Nennf. *Nevező.* die kürzesten (Wege, legkurtább utak; Zeiten — Hölzer —)

Zeugef. *Nemző.* der kürzesten
 Gebef. *Adó.* den kürzesten
 Klagef. *Panaszló.* die kürzesten
 Rufffall. *Hívó.* o ihr kürzesten
 Nehmf. *Elvevő.* von den kürzesten.

Egy példa az Egybehasonlításra:

Einzahl, *Egyes.*

N. N. der alte, die alte, das alte,	der ältere, die ältere, das ältere,	der älteste. die älteste. das älteste.
3. N. des alten, der alten, des alten,	des ältern, der ältern, des ältern,	des ältesten. der ältesten. des ältesten.
G. A. dem alten, der alten, dem alten,	dem ältern, der ältern, dem ältern,	dem ältesten. der ältesten. dem ältesten.
K. P. den alten, die alte, das alte,	den ältern, die ältere, das ältere,	den ältesten. die älteste. das älteste.
R. H. o du alter, o du alte, o du altes,	o du älterer, o du ältere, o du älteres.	o du ältester. o du älteste. o du ältestes.
R. E. von dem alten von der alten von dem alten	von dem ältern, von der ältern, von dem ältern,	von dem ältesten. von der ältesten. von dem ältesten.

Mehrzahl, Többes.

R. N. die alten,	die ältern,	die ältesten.
S. N. der alten,	der ältern,	der ältesten.
G. A. den alten,	den ältern,	den ältesten.
L. P. die alten,	die ältern,	die ältesten.
R. H. o ihr alten,	o ihr ältern,	o ihr ältesten.
R. E. von den alten,	von den ältern,	von den ältesten.

1. *Jegyzés.* Ezek nem rendszerént formáltatnak: der gute, der bessere der beste; a' jó, a' jobb, a' legjobb; viel, mehr, der meiste; sok, több, a' legtöbb, hoch, höher, der höchste; magas, magasabb, a' legmagasabb; nah, näher, der nächste; közel, közelébb, legközelébb.

2. *Jegyzés.* A' kéttagú és a' következő egytagú szavakban nem változik el a' Magábanhangzó egyik Gráditzba-is, hanem megmarad így: der bunte, tarka; buntere, bunteste. der rauhe, borzas; rauhere, rauheste. 's a' t.

III. A' Számokról. Von Zahlen.

§ 80. A' Számok, mellyek a' dolognak mennyiségét határozzák meg, ötfélék, ú. m. 1. *Sarkalatosak.* 2. *Rendelők.* 3. *Sokszorozók.* 4. *Osztók* és 5. *Meghatározók.*

§ 81. 1. A' Sarkalatos Számok.

Ezekkel számlálunk és felelünk ezen *kérdésre hányan?* vagy *mennyi?* wie viel? és a' Többesben így: *hányan?* *mennyen?* wie viele? p. o. sechs, hatan. 's a' t.

1. ein, egy.	15. fünfzehn, tizenöt.
2. zwei, kettő.	16. sechzehn, tizenhat.
3. drei, három.	17. siebenzehn, tizenhét.
4. vier, négy.	18. achtzehn, tizennyolc.
5. fünf, öt.	19. neunzehn, tizenkilenc.
6. sechs, hat.	20. zwanzig, húsz.
7. sieben, hét.	21. ein und zwanzig, húszon-
8. acht, nyolc.	egy.
9. neun, kilenc.	22. zwei und zwanzig, húszon-
10. zehn, tíz.	kettő.
11. elf (olv. elf) tizenegy.	30. dreißig, harminc.
12. zwölf, tizenkettő.	31. ein u. dreißig, harminc-
13. dreizehn, tizenhárom.	egy.
14. vierzehn, tizennégy.	40. vierzig, negyven.

41. ein und vierzig, negyven- egy.	150. hundert fünfzig, száz ötv. 200. zweyhundert, két száz. 400. vier hundert, négy száz. 1,000. tausend, ezer. 1,001. tausend eins, ezer egy. 100,000. hundert tausend, száz ezer. 1'000,000. eine Million, egy millio.
50. fünfzig, ötven.	
60. sechzig, hatvan.	
70. siebenzig, hetven.	
80. achtzig, nyóltzvan.	
90. neunzig, kilentzven.	
100. hundert, száz.	
101. hundert eins, száz egy.	
102. hundert zwey, száz kettő.	

1. *Jegyzés.* A' Sarkalatos Számok átaljában vévén niem ejtegetődnek, kivévén ezt: ein, zwey, drey.

Ezt ein esetben úgy kell nézni, mint akármelly más Mássalérthetőt, és háromféle Ejtegetése van:

Einzahl. Egyes.

a. így:	b. így:	c. így:
N. N. der eine, die eine, daß eine.	ein, eine, ein egyik vagy egy.	einer, eine, eines.
Z. N. der einen, der einen, der einen.	eines, einer, eines.	eines, einer, eines.
G. A. dem einen, der einen, dem einen.	einem, einer, einem.	einer, einer, einem.
R. P. den einen, die eine, daß eine.	einen, eine, ein.	einen, eine, eines.
R. H. o du einer, eine eines.	o ein, o eine, o ein.	o einer, o eine, o eines.
R. E. von dem einen, v. der einen, v. dem einen.	von einem, von einer von einem.	von einem, v. einer, von einem.

Többsese nints.

A' más Sarkalatos szám taak Többsesben ejtegetődik kétféle módon:

a. így:	Mehrzahl, Többses.	b. így:
N. N. zween, zwo, zwey; kettő.	die zween, die zwo, die zwey.	die zween, die zwo, die zwey.
Z. N. zweener, zwoer, zweyer; kettőé..	der zween, der zwo, der zwey.	der zween, der zwo, der zwey.
G. A. zweenen, zwoen, zweyen; kettőnek.	den zween, den zwoen, den zweyen.	den zween, den zwoen, den zweyen.
R. P. zween, zwo, zwey; kettőt.	die zween, die zwo, die zwey.	die zween, die zwo, die zwey.
R. H. o zween, o zwo, o zwey; oh kettő.	o ihr zween, o ihr zwo, o ihr zwey.	o ihr zween, o ihr zwo, o ihr zwey.
R. E. v. zweenen, v. zwoen, v. zweyen; kettőről.	v. den zween, v. den zwoen, v. den zweyen.	v. den zween, v. den zwoen, v. den zweyen.

H

A' harmadik Sarkalatos szám drey vagy minden Nemszótka nélkül, vagy meghatározó Nemszótkaikkal ejtegetődik, ú. m.

Rehrzahl, Többs.

Rennf. Nevező.	drey.	die drey.
Zeugf. Nemsz.	dreyer.	der drey.
Gebef. Adó.	dreyen.	den dreyen.
Klaqef. Panaszló.	drey.	die drey.
Ruff. Hívó.	o drey.	o ihr drey.
Rehmfall. Elvevő.	von dreyen.	von den dreyen.

2. *Jegyzés.* A' Magyarok az összeadásban és sokszorozásban elhagyják ezt a' szót: *tesz* vagy *vannak*; de a' Németek mindenkor kimondják. P. o.

I. Drey und vier sind sieben; und acht, sind fünfzehn; und fünf sind zwanzig; und sechs sind sechs und zwanzig; und neun, sind fünf und dreyzig.

II. Biermahl sechs sind vier und zwanzig; fünf mahl sieben sind fünf und dreyzig; sechs mahl neun sind vier und fünfzig; sieben mahl acht sind sechs und fünfzig.

drey und vier sind sieben, viermal sechs sind vier und zwanzig, három meg négy hét. | négyszer hat, húszonég.

§ 82. 2. *Rendelő Számok.*

Ezekből a' *Sarkalatosoktól* származnak te vagy ste végezettel, kivéven ezt: der erste, az első. Ezekkel erre a' kérdésre felelünk, der wievielte? *hanyadik?* der erste, der zweyte, der dritte, der vierte, der fünfte, der sechste und so fort; az első, a' második, a' harmadik, a' negyedik, az ötödik, a' hatodik 's a' t. Innen Határozók: erstens, zweitens, drittens, viertens, fünftens, u. s. f. oder, zum ersten, zum zweyten, zum dritten, u. s. f. elsőször, másodsor, harmadszor, 's a' t.

§ 85. 3. *Sokszorozó Számok.* Ezek

1. vagy ezen végezettel formálódnak a' *Sarkalatosoktól* erley, mellyekkel ezen kérdésre felelünk, wievielerley? *hányféle?* einerley, zweyerley, dreyerley, viererley, fünferley, sechserley, sieben erley, u. s. f. egyféle, kétféle, háromféle, négyféle, ötféle, hatféle, hétféle. 's a' t.

Innen Határozókerre a' kérdésre *hányféle módon?* auf wievielerley Art? auf einerley Art, auf zweyerley Art, auf dreyerley Art, auf viererley Art, u. s. f. egyféleképpen, kétféleképpen, háromféleképpen, négyféleképpen.

2. vagy formáltatnak ezen végezettel *fach*, mellyekkel erre a' kérdésre felelünk *wieviel fach?* *hányszoros*, és *hányszorosan?* *einfach*, *zweyfach*, *dreyfach*, *vierfach*, *fünffach*, *sechsfach*, u. s. f. egyszeres, kétszeres, háromszoros, négyszeres, ötszörös, hatszoros, 's a' t. vagy, egyszeresen, kétszeresen, háromszorosan, négyszeresen, ötszörösen, hatszorosan. 's a' t.

§ 84. 4. *Osztó Számok.*

Ezekkel ezen kérdésre felelünk: *hányával?* *u wieviel?* *einzeln*, *zwey und zwey*, *oder*, *paarweise*, *zu dreyen*, *zu vieren* u. s. f. egyenként, kettőnként, vagy párával, negyével 's a' t. Ezek mind Határozók és nem változhatnak.

§ 85. 5. *Meghatározó Számok.*

Ez a' Sarkalatosoktól ezen végezettel formáltatnak *mahl*, p. o. *einmahl*, *zweymahl*, *dreymahl*, *viermahl*, *fünfmahl*, *sechsmahl*, *siebemahl*, u. s. f. egyszer, kétszer, háromszor, négyszer, ötször, hatszor, hétszer. 's a' t.

ig végezettel Mássalérthetőt lehet belőlök formálni p. o. *einmahlig*, *zweymahlig*, *dreymahlig*, *viermahlig*, *fünfmahlig*, *sechsmahlig*, u. s. f. egyszeri, kétszeri, háromszori, négyszeri, ötszöri, hatszöri. 's a' t.

§ 86. 6. *Határozatlan Számszavak.*

Vannak egynehány szavak, a' mellyek a' dolognak bizonytalan mennyiségét, azoknak átaljábantsak sokaságát vagy kevésségét fejezik ki. Illyenek ezek: *viel*, sok; *wenig*, kevés; *mehrere*, többen, sokan; *mancher*, némelly; *einige*, némellyek, egynehány; *etliche*, egynehány, *jeder*, minden, *mindenik*; *alle*, mind, *mindnyájan*; *kein*, egy sem; *sämmtliche*, mindnyájan.

O T Ö D I K R É S Z.

A' Névmássairól, Von Fürwörter.

§ 89. A' Névmássai olyan szótskák, mellyekkel rövidségnek és világosságnak okaért Magokbanérthetők helyett élünk. Ezek ötfélék ú. m.

1. *Személyes Névmássai*; p. o. *ich*, én; *du*, te; *er*, *fe*, ő; *es*, az.
2. *Birástjelent.* *mein*, enyim; *dein*, tiéd; *sein*, ibr, övé.
3. *Mutatók*: *der*, ez; *dieser*, ez; *jener*, az, amaz.
4. *Kérdők*: *wer?* ki, *kitsoda?* *was?* mi? *welcher?* mellyik?
5. *Visszahozók*: *welcher*, *der*, a' ki, a' melly.

§ 88. 1. A' Személyes Név-mássairól.

Ezek az első Ejtésben az Igék mellé tétetődnek, ambár a' Magyarban többnyire elhagyódnak; a' melyet ezekről igen szükséges megjegyezni. p. o.

alszom; alszol; alszik; alszunk;
 ich schlafe; du schläfst; er schläft; sie, es schläft; wir schlafen;
 alusztok; alusznak
 ihr schlafet; sie, es schlafen.

Igy ejtegetődnek

<i>Első</i>	<i>Második</i>	<i>Harmadik Személy.</i>
	Ei n z a h l,	Egyes.

N. N. ich, én;	du, te;	er, sie, ő; es, az.
3. N. meiner, enyim;	deiner, tiéd;	seiner, ibret, övé.
G. A. mir, nékem;	dir, néked;	ihm, ihr, ő néki.
R. P. mich, engemet;	dich, tégedet;	ihn, sie, őtet; es, azt.
N. H. o ich, oh én;	o du, oh te; o er, o sie, oh ő; o es, oh az	
N. E. von mir, tőlem;	v. dir, tőled; von ihm, v. ihr, ő tőle;	davon, ő tőle.

Mehr z a h l, Többes.

N. N. wir, mi;	ihr, ti;	sie, ök.
3. N. unser, miénk;	euer, tiétek;	ihrer, övék.
G. A. uns, nekünk;	euch, néktek;	ihnen, ő nekik.
R. P. uns, minket;	euch, titeket;	sie, őket.
N. H. o wir, oh mi;	o ihr, oh ti;	o sie, oh ök.
N. E. von uns, tőlünk;	v. euch, tőletek;	von ihnen, tőlök.

§ 89. 2. A' Birástjelenő Név-mássairól.

Ezek az itt következő *Birástjelenő Név-mássai* az Egyesben a' Határozatlan Nemszótka szerént a' Töb-
 besben pedig a' Meghatározó Nemszótka szerént ej-
 tetgetődnek.

A' Birástjelenő Név-mássai ezek:

<i>Az Egyesben.</i>		<i>A' Többesben.</i>
<i>Himn.</i>	<i>Anyan.</i>	<i>Közn.</i>
mein,	meine,	mein, az enyim.
dein,	deine,	dein, a' tiéd.
sein,	seine,	sein, } az övé.
ihr,	ihre,	ihr, } övéi.
unser,	unsere,	unser, a' miénk.
euer,	eure,	euer, a' tiétek.
ihr,	ihre,	ihr, az övék.
		meine, enyimek.
		deine, tiéid.
		seine, } övei.
		ihre, } övei.
		unsere, miéink.
		eure, tiéitek.
		ihre, övéik.

1. *Jegyzés.* Ezek a' Név-mássai a' Magyar nyelvben többnyire elvannak rejtve a' Magokbanérthetők ragasz-
 tékjaiban. p. o. fejem, mein Kopf; aszszonyom, meine
 Frau; gyermekem, mein Kind.

Mindnyájokat az itt következő példa szerént kell ejtegetni:

Kelet.	Magyar.	Latin.	Itál.	Francia.	Angol.
Kelet. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, meine Strau, meine Rind.	Magyar. A Többség. fejeink, asszonyaink, gyermekeink, unfer Strau, unfer Rind.	Latin. A Többség. fejuum, asszonyuum, geyermeeuum, unfer Strau, unfer Rind.	Itál. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Francia. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Angol. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.
Kelet. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, meine Strau, meine Rind.	Magyar. Az Egyeség. fejeink, asszonyaink, gyermekeink, unfer Strau, unfer Rind.	Latin. Az Egyeség. fejuum, asszonyuum, geyermeeuum, unfer Strau, unfer Rind.	Itál. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Francia. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Angol. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.
Kelet. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, meine Strau, meine Rind.	Magyar. A Többség. fejeink, asszonyaink, gyermekeink, unfer Strau, unfer Rind.	Latin. A Többség. fejuum, asszonyuum, geyermeeuum, unfer Strau, unfer Rind.	Itál. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Francia. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Angol. A Többség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.
Kelet. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, meine Strau, meine Rind.	Magyar. Az Egyeség. fejeink, asszonyaink, gyermekeink, unfer Strau, unfer Rind.	Latin. Az Egyeség. fejuum, asszonyuum, geyermeeuum, unfer Strau, unfer Rind.	Itál. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Francia. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.	Angol. Az Egyeség. fejeim, asszonyaim, gyermekeim, unfer Strau, unfer Rind.

E' szerint kell ejtegetődni: dein Kopf, fejed 's a' t. sein, oder, ihr Kopf, feje 's a' t.

2. *Jegyzés.* Ha ezek a' Névmássai nem állanak a' Magokbanérthetők előtt akkor a' *Himnembem* er-ret, az *Anyanembem* e-t, a' *Kösnembem* es-szet vesznek fel: így, meiner, meine, meines; deiner, deine, deines, 's a' t. vagy ezek helyett az itt következő Névmássai tétetnek, mellyek amazokkal egy értelmük, és éppen úgy ejtegetődnek, mint azok, úgmint:

<i>der Meinige, die Meinige, das Meinige,</i>	<i>a' Többsében.</i>
<i>der Deinige, die Deinige, das Deinige,</i>	<i>die Meinigen, az enyimek.</i>
<i>der Seinige, die Seinige, das Seinige,</i>	<i>a' tiéd. die Deinen, a' tiéd.</i>
<i>der Ihrige, die Ihrige, das Ihrige,</i>	<i>az övé. die Seinen, az övé.</i>
<i>der Unsrige, die Unsrige, das Unsrige,</i>	<i>die Ihrigen, véi.</i>
<i>der Eurige, die Eurige, das Eurige,</i>	<i>a' miénk. die Unsrigen, a' miénk.</i>
<i>der Ihrige, die Ihrige, das Ihrige,</i>	<i>a' tiétek. die Eurigen, a' tiétek.</i>
	<i>az övék. die Ihrigen, az övéik.</i>

3. *Jegyzés.* A' Németek azzal betsülnek valakit, hogy a' Többsében beszélnék véle, így: sie, ök, az az Sie, az Ur, Kigyelmed 's a' t. Ehez képest ezeket is: az Uré, az Aszszonyé a' Kigyelmé; az Urénak, az Urét; a' Kigyelmének, a' Kigyelmét 's a' t. a' birástjelentő Névmássai közül ezen Többsessel teszik ki, ihr, ihre, ihr, az övék, a' mellyek akkor a' jelentéseket a' mi nyelvünk szerint Egyesre változtatják 's nagy betűvel íródnak a' Németben, így:

<i>der Meinige, die Meinige, das Meinige,</i>	<i>a' Többsében.</i>
<i>der Deinige, die Deinige, das Deinige,</i>	<i>die Meinigen, az enyimek.</i>
<i>der Seinige, die Seinige, das Seinige,</i>	<i>a' tiéd. die Deinen, a' tiéd.</i>
<i>der Ihrige, die Ihrige, das Ihrige,</i>	<i>az övé. die Seinen, az övé.</i>
<i>der Unsrige, die Unsrige, das Unsrige,</i>	<i>die Ihrigen, véi.</i>
<i>der Eurige, die Eurige, das Eurige,</i>	<i>a' miénk. die Unsrigen, a' miénk.</i>
<i>der Ihrige, die Ihrige, das Ihrige,</i>	<i>a' tiétek. die Eurigen, a' tiétek.</i>
	<i>az övék. die Ihrigen, az övéik.</i>

§ 90. *A' Mutató és Meghatározó Névmássairól.*

Ide tartoznak az itt következő Névmássai:

der, die, das, ez az, az a'. dieser, diese, dieses, ez, emez. jener, jene, jenes, az amaz. derselbe, dieselbe, dasselbe, u.	derjenige, diejenige, dasjenige, az az, az a'.	gyan az. ugyan az.
--	---	-----------------------

1. *Jegyzés.* A' Meghatározó Nemszótiskát oda felyjebb ejtegettettük. E' szerént a' dieser, és jener, ejtegettödik.

<p><i>Einzahl, Egyes.</i>
N. N. derselbe, dieselbe, dasselbe, ugyan az.
3. N. desselben, derselben, dasselben, ugyan azé, derselben, ugyan azoké.
G. A. demselben, derselben, demselben, ugyan annak. denselben, ugyan azoknak.
R. P. denselben, dieselbe, dasselbe, ugyan azt. dieselben, ugyan azokat.
R. H. o. derselbe, o. dieselbe, o. dasselbe, oh ugyan az. o. dieselben, oh ugyan azok.
R. E. v. demselben, v. derselben, v. demselben, ugyan attól. v. denselben, ugyan azoktól.</p> | <p><i>Mebrzahl, Többes.</i>
dieselben, ugyan azok.
derselben, ugyan azoké.
denselben, ugyan annak.
dieselben, ugyan azokat.
oh ugyan az.
oh ugyan azok.
ugyan attól.
ugyan azoktól.</p> |
|---|---|

E' szerént lehet ejtegetni: derjenige, diejenige, dasjenige, az az, az a'.

2. *Jegyzés.* A' Mutató Névmással *es*, gyakran németül így tétetik ki, das ist, nem nézven arra, hogy a' Magokbanérthető Himnemü-e, vagy Anyanemü: p. o. das ist eine schöne Schrift, ez szép irás. Ist das ein alter Wein? O böre az?

§ 91. 4. A' Kérdő Névmássairól

Ezekkel a' Névmássalival vagy személyről vagy dologról kérdezzünk valamit. Ide tartoznak ezek:

<p>a. was für einer? } kitsoda?
was für eine? } mitsoda?
was für eines? } mitsodás?</p> <p>b. wer? kitsoda?
was? mitsoda?</p> | <p>c. welcher?
welche? } mellyik?
welches?</p> <p>d. welcher ein? } minő?
welch eine? } millyen?
welch eines?</p> |
|---|---|

Einzahl, Egyes.

- N. N. was für einer? was für eine? kitsoda? mitsoda? was für eines? mitsodás?
3. N. was für eines? was für einer? kitsodaé? was für eines? mitsodásé?
- G. A. was für einem? was für einer? kitsodának? — was für einem? mitsodának?

R. P. was für einen? was für eine? kitsodát? was für ei-
nes? mitsodást?

R. H. o was für einer? o was für eine? oh kitsoda? o was
für eines? oh mitsodás?

R. E. v. was für einem? v. was für einer? kitsodától? von
was für einem? mitsodástól.

Jegyzés. A' Többesben tsak was für tételik a' Ma-
gokbanérthetövel p. o. was für Männer haben davon ge-
sprochen? mitsodás férjfiak beszéltek róla?

b. A' mer-nek tsak Egyesek van:

R. N. wer? kitsoda? was? mitsoda?

3. N. wessen? kitsodáé? mitsodáé?

G. A. wem? kitsodának? mitsodának?

R. P. wen? kitsodát? was? mitsodát?

R. H. o wer? oh kitsoda? o was? oh mitsoda.

R. E. wovon? é helyett? von wem? kitsodától? mitsodától.

c. Einzabl, Egyes. Mehrzahl, Többes.

R. N. welcher? welche? welches? mellyik? welche? mellyek?

3. N. welches? welcher? welches? mellyiké? welcher? mellyeké?

G. A. welchem? welcher? welchem? mellyiknek? welchen? mel-
lyeknek?

R. P. welchen? welche? welches? mellyiket? welche? mellyeket?

R. H. o welcher? o welche? o welches? oh mellyik? o welche?
oh mellyek?

R. E. v. welchem? v. welcher? v. welchem? mellyiktól? von
welchen? mellyektól?

d. Einzabl, Egyes. Mehrzahl, Többes.

R. N. welcher ein? welche eine? welcher eines? welcher? minök?
minö? millyen? millyenek? 's

3. N. welcher eines? welcher einer? welcher eines? mindenEjtésb.
minöé? — ejtegethetetlen.

G. A. welchem einem? welcher einer? welchem einem? minönek?

R. P. welchen einen? welche eine? welcher eines? minöht?

R. H. o welcher ein? o welche eine? o welcher eines? oh minö.

R. E. v. welchem einem? v. welcher einer? v. welchem einem? minötöl.

§ 92. 5. A' Viszzzahozó Névmássairól.

Ezek a' Névmássai a' már fennforgott dolgothoz-
zák vissza elménkbe, vagy azokra igazitnak vissza,
és ezen okból mindenkor olyan végezetet vesznek fel,
a' mitsodás *nemü* a' Magokbanérthetö, a' mellyre
viszzaigazitnak p. o. ez a' ruha, a' mellyet ide tet-
tem; das Kleid, welches, oder, das ich hier gelcgt habe.
Ide tartoznak ezek:

welcher, welche, welches, } a ki, melly, a' melly,
der, die, das, } a' mellyik.

H A T O D I K R E S Z.

A' Határozókról v. Adverbiumokról. Von Nebenw.

§ 93. A' Határozó v. Adverbium, Nebenwort, vagy Igékhez, vagy másik Határozókhoz tételik, hogy annak körülállásait és változásait megmagyarázza p. o. jól megfőzni, gut kochen; igen jó, sehr gut; rosszszul ruházatra, schlecht gekleidet.

§ 94. A' Határozóknak Egybehasonlítások-is van: p. o. schön, szépen, schöner, am schönsten; bössich, emberségesen, bössicher, am bössichsten; bald, majd, bald, am baldesten; prächtig, fényesen, prächtiger, am prächtigesten.

De regulátlan Határozók ezek: nahe, közel, näher, am nächsten; oft, gyakran, öfter, am öftersten; bald, majd, eher, am ehesten; gern, örömezt, lieber, am liebsten; gut, jól, besser, am besten; viel, sok, mehr, am meisten; wenig, kevesen, mindet, am mindesten.

§ 95. A' Határozók az értelmekre nézve így osztatnak fel:

1. Kérdező Határozók. was? mi? warum? miért? weshalb? miért? wo? hol? wohin? hová?

2. Tagadó, Ráhagyó és Erősítő Határozók: ja, so, freylich, igen-is; allerdings, oh igenis, gewiß, bizonyosan; ganz gewiß, minden bizonyal.

3. Helyhatározók ezen kérdésre:

a. hol? wo? hier, itt; da, allda, ott, amott; allent; halben, überall, mindenütt; vorn, elől; hinten, hátul; rechts, jobbra; links, balra.

b. hova? wohin? her, bisher, addig, ide; hin, da; hin, oda.

c. merre? wohinwärts? abwärts, lefelé; aufwärts felfelé; herwärts, errefelé; rückwärts, hátrafelé.

d. honnan? woher? von hier, innen; von da, onnan; von oben, onnét; von draußen, kívülről; von innen, belőlről; von oben, felőlről.

4. Okadó Határozók ezen kérdésre, miért? warum? deswegen, darum, azért; weil, mert, mivel; deshalb, azért, azon okból.

5. Időhatározók, ezen kérdésre:

a. mikor? wann? heute, ma; gestern, tegnap; vorgestern, tegnapelőtt; frühe Morgens, korán reggel; Vormittags, dél előtt; Nachmittags, délután; Abends, estve; Nachts, éjtzaka.

b. *hányszor?* mie oft? oft, gyakran; öfters, gyakrabban; selten, ritkán; augenblicklich, tüstént; stündlich, óránként.

c. *meddig?* mie lange? bis hieher, addig, eddig; bis zur Stadt, a' városig.

6. *Módhatározók ezen kérdésre, hogy? mikképpen?* mie? schön, szépen; fleißig, szorgalmasan; so, also, így, úgy; bergestalt, ilyen formán; mie mint.

7. *Rendelő és Számláló Határozók:* anfangs, anfänglich, eleinte; erstlich, először; alsdann, sodann, darnach, hernach, azután; endlich, zulezt, utólyára's a' t.

H E T E D I K R É S Z .

Az Elölutóljárókról vagy Praepositionokról. Von Vor und Nachsetzwörtern.

§ 96. Az Elölutóljárók, mellyek a' Magyar Nyelvben mindenkor a' Nevező Ejtés után szoktak tétettetni, a' Német Nyelvben a' Nevező Ejtésen kívül tétetnek mindenikhez, még pedig elől, és tsak néha utól. A' következő Táblák mint az Ejtést, mellyet az Elölutóljárók kívánnak, mint azoknak jelentéseiket előnkbe állítják.

1. *Jegyzés.* Elölutóljárók, mellyek a' szavak utánna tétetődnek ezek:

a. gegen über; által ellenben. | c. entgegen, ellenébe, ellene.
b. zuwider; ellen. | d. halben, halber, - ért.

2. *Jegyzés.* Az Elölutóljárók, mellyek néha elől, néha pedig utól állnak, ezek:

a. nach, szerént. | c. wegen, miatt, - ért.
b. ungeachtet, nem nézvéen, | d. zu Folge, szerént.
jóllehet, noha.

1 a. dem Hause gegen über, a' házzal által ellenben. b. dem Befehl zuwider. a' parantsolat ellen. c. er kam mir und meinem Bruder entgegen, előmbe és bátyámnak eleibe jött. d. meinethalben, nem bánom; der Freundschaft halber, barátságért.

2. a. nach den Gesetzen, v. den Gesetzen nach, a' törvények szerént. b. ungeachtet dessen v. dessen ungeachtet, a' mellett is, ha úgy van is. c. wegen seines Bruders v. seines Bruders wegen, a' bátyáért. d. zu Folge seinem Versprechen v. seinem Versprechen zu Folge, az ő ígéréte szerént.

von — an, — tól fogva.	von — her, tól fogva — tól
von — auf, — tól fogva — tól	fogva.
fogva.	

4. A' Nemző Ejtést kívánó Elölutóljárók:

anstatt, statt, helyett.	faut, szerint.
im Bessehn, jelenlétében.	ungeachtet, jóllehet.
diesseits, -n innen.	vermöge, által.
in Gegenwart, jelenlétében.	vermittelt, által.
halber, — ért.	wegen, miatt, — ért.
Kraft, ereje szerint.	

5. Jegyzés. Adó vagy Elvevő Ejtést kívánó Elölutóljárók:

auser, — n kívül.	entgegen, ellenébe, ellene.
mit, — al, — el; — val, — vel.	gegen über, által ellenben.
bei, — nál, — nél.	

6. Jegyzés. Panaszló. Ejtést kívánó Elölutóljárók:

durch, — n által, — n keresztül.	ohne, nélkül.
für, — ért, — nak, — nek.	gegen, ellen.

7. Jegyzés. Némely Elölutóljárók majd Adó, vagy Elvevő Ejtést, majd Panaszlót kívánnak.

A' mellyek Adó vagy Elvevő Ejtést kívánnak, erre a' kérdésre *hal?* *mo?* fordulnak elő, a' mellyek pedig Panaszló. Ejtést kívánnak, erre a' kérdésre *hova?* *wohin?* szoktak tétetni, p. o.

an, — n, — an, — en, — on; — ban,	auf, — n, — an, — en, — on; — ban,
— ben; — nal, — nel; — ról, — ről;	— ben; — ra, — re; — ba, — be.
— hoz, — hoz; — ra, — re.	

8. Jegyzés. Némely Elölutóljárók ha öszvekerülnek a' meghatározó Nemszótscával és más Névmásaival, azokkal öszveolvasztatnak így:

im, az az in dem. auf, az az auf das. worinn, az az in was? és in welchen?

NYÓLTZADIK RÉSZ.

Az Egybefoglalókról. Von Bindewört.

§ 97. Az olyan Határozó nemű szótscák, a' mellyekkel a' Beszédet vagy Mondást világosságnak okáért, vagy öszvefoglaljuk, vagy különválasztjuk, egy szóval *Egybefoglalóknak* neveztetnek. Ezek sokfélék, ú. m.

1. Öszvekatók. (Copulativá, verknüpfende).

und és; auch is; sowohl — als auch, mint — mint; nicht allein — sondern auch, nem csak — hanem.

2. *Különválasztók.* (Disjunktívá Absondernde.)
entweder — oder; vagy — vagy. weder — noch; sem — sem.

3. *Fel-tévők.* (Conditionále Bedingende.)
wenn, ha, wofern, insofern, sonst, különben. (é helyett wenn, ha) a' mennyiben.

4. *Ellenvetők.* (Adversatívá Entgegengesetzte.)
aber, de, pedig. allein, de, hanem. sondern, hanem.

5. *Megengedők.* (Concessívá Zugebende.)
obgleich, obgleich, obwohl, haszinto, jóllehet. wenn gleich, wenn auch, noha, ámbár. zwar, ugyan. doch, mégis.

6. *Okadók.* (Causales, Ursache anzeigende.)
weil, mivel, minthogy, mert. denn, mert, mivelhogy, minthogy. darum, azért. daher, a' honnan, azért, tehát.

7. *Kizárók.* (Erlusivá, Ausschließende.)
weder noch; sem sem. nicht, nem. niemals, nie, soha sem.

8. *Következtetők.* (Consekutívá, Zeitfolge bezeichnende.)
nachdem, minekutánna. indem, azonban, a' midőn.

9. *Kihozók.* (Illatívá, Folge andeutende.)
daher, demnach, onnan. deswegen, azért, annakokáért. weßwegen, minekokáért. mithin, folglich, tehát.

10. *Világosítók* (Explanatívá Erläuternde.)
als, mint; nämlich, tudniillik. gleichsam, mintegy; ja, sőt.

11. *Kérdezők* (Interrogatívá Fragende.)
ob? é, valyon-é? und wenn? hát ha?

K I L E N T Z E D I K R É S Z.

A' Közbevető Szavakról. Von Zwischenwörtern.

§ 98. *Közbevető Szavaknak* (Interjectiones, Zwischenwörter) nevezük azokat, a' mellyekkel valami indúlattalosság jelentetik; p. o.

1. *Örölvén.* (wenn man sich freuet.)
es lebe! éljen! wohl! he jól! Hey! Bóldog! Gottlob! há-
la Istennek!

2. *Panaszolkodván.* (wenn man klaget.)
ach! óh, jaj! leider! óh fájdalom! wehe! jaj! ach wehe!
óh jaj! o Himmel! óh egek! ich Armer! óh én szegény!
ich Elender! óh én nyomorúlt. mein Gott! Istenem!

3. *Tsúdálván.* (indem man bewundert.)
Ey! Ejnye! Schau! hoho! nene! D! óh! o Himmel! óh
egyek! Wie schön! he szép! Ach! óh! So! úgy! így!

4. *Megvidámit-ván.* (indem man aufmuntert.)
 Nun! nohát! nó! wohlan! noszsza! auf! auf! fel! rajta!
 fort! fort! el! el! tovább! frisch! frissen! hurtig! sebes-
 sen! weg! félre! lódúl! halt! megállj! Geduld! várj!
 várakozz! nur zu! néki! nur los darauf! rajta.

5. *Kitsísolván.* (indem man spottet.)
 Pfui! Aha! Fi! Umeh! ejha! ey! ejnye nó!

6. *Hallgatást Parantsolván.* (indem man stillschweigen befiehlt.)
 Schweig! hallgass! still! psz! sachte! lassan.

7. *Hiván, vagy hivatván.* (indem man ruft.)
 Holla! hé! Rettung! Szabadítsátok meg.

8. *Kivánván.* (indem man wünscht.)
 Wolte Gott! Vajha! Gott gebe es! adja az Isten! Ach
 wenn! óh ha! héj ha! Wann nur! bártsak.

T I Z E D I K R É S Z.

A' Helyesírásról. Von der Rechtschreibung.

§ 99. Die Rechtschreibung lehret, wie die deutsche Sprache nach den in derselben angenommenen Gesetzen richtig geschrieben werden soll. Man schreibet also:

1. wie man spricht, der allgemeinen besten Aussprache gemäß.
2. mit Beobachtung der erweislichen nächsten Abstammung.

§ 100. Große Buchstaben werden geschrieben

1. am Anfange einer jeden Rede z. B. am Anfange eines Briefes, oder, irgend eines andern Aufsatzes.
2. am Anfange eines jeden Hauptwortes z. B. der Mensch, die Feder, das Haus.
3. am Anfange eines jeden Beywortes, welches als ein Hauptwort gebraucht wird z. B. das Nothwendige, das Unangenehme.
4. am Anfange eines jeden Zeitwortes in der Unendlichen Art, wann es das Geschlechtswort das erhält z. B. das Gehen, das Stehen, das Sitzen, das Lesen, das Essen.
5. am Anfange aller Bey- und Fürwörter, welche sich im Titel auf die Person beziehen z. B. Hochgeborner, Hochedelgeborner, Wohladelgeborner, Wohlledler, Wohllebrwürdigter, Euer Majestät (a' Királynak jelentében) Seine Majestät (a' Királynak tavollétében) Ihre Majestät (a' Királynénak jelen- vagy tavollétében.) Sie, Ihr, Euch, Er, Sie.

6. Am Anfange eines jeden Verses.
7. Nach einem Schlusspunkte.
8. Nach einem Doppelpunkte, wenn die Worte eines Andern angeführt werden z. B. Jesus sprach: Liebet eurt Feinde.
9. Nach einem Fragezeichen, wenn die Rede vollendet ist, und es statt eines Schlusspunktes steht.
10. Nach einem Ausruffungszeichen, wenn es die Stelle eines Schlusspunktes vertritt.

1. Anmerk. Einige Sprachlehrer schreiben auch diejenigen Beywörter mit großen Buchstaben, welche von eigenen Namen abgeleitet werden, z. B. Wienerisch, Preßburgerisch, Asiatisch, Ungarisch.

2. Von einigen deutschen Sprachlehrern ist die Regel: nach einem Doppelpunkte solle, wenn die Rede eines Andern angeführt wird, ein großer Buchstabe geschrieben werden, in Zweifel gezogen worden. Soanr der scharfsinnigste Philolog der deutschen Sprache—Abelung hat hierüber nicht entschieden. Es bleibt also unentschieden dahingestellt, ob nach einem Doppelpunkte ein großer oder ein kleiner Buchstabe geschrieben werden solle.

§ 101. Von den Zusammengesetzten Wörtern hat man folgende Regeln zu beobachten;

1. aus acht deutschen Ausdrücken zusammengesetzte Wörter werden als ein einiges Wort geschrieben z. B. Abendstunde, Rathhaus.

Anm. Zusammengesetzte Wörter, welche solche Begriffe häufen, die sich nicht trennen lassen, werden billig durch das Bindezeichen verbunden z. B. Ober = Rechnungsrath, Berg = Obergeschworer.

2. Jedes deutsche Wort wird mit einem Worte aus einer fremden Sprache durch das Bindezeichen verbunden z. B. Appellations = Rath, Neu = Brandenburg.

A' Rövid

N é m e t G r a m m a t i k á n a k

v ő g e.

T ó l d a l é k.

A. *Egynehány szavak, mellyekkel az Igéknek hajtogatásaiknál a' fordításban kell élni, ú. m.*

I. 1. <i>vagyok, i</i>	der Saal, nagy szoba, szála.	die Hübnerrsteige, tyúkól.
der Himmel, menny	24.	der Brunnen, kút.
die Welt, világ.	der Speisesaal, ebédlő palota.	der Hof, udvar.
die Erde, föld.	der Tanzsaal, táncz palota.	48.
die Hölle, pokol.	das Zimmer, die Stube, das Gemach szoba.	der Garten, kert.
der Ballast, palota.	das Nebenzimmer, oldalszoba.	der Hausgarten, házi kert.
die Burg vagy das Schloß, vár.	die Studirstube, tanuló szoba.	der Krautgarten, káposzta kert.
das Haus, ház.	das Gefindezimmer, tseléd szoba.	der Thiergarten, állatos kert.
das Rathhaus, tanácsház.	das Waschzimmer, mosó szoba.	der Weingarten, szőlő kert.
das Bethaus die Kirche, der Tempel, templom.	die Durchfahrt, általjáró hely.	der botanische Garten, fűvészkert.
das Pfarrhaus, parókia.	das Gewölbe, die Kammer, boltózat	der Weg, út.
das Wirthshaus zum Hirschen, szarvas nevezetű vendégfogadó.	die Speisekammer, der Speicher, éleltes kamara.	der Bauerweg, paraszt út.
17.	die Holzammer, fátartó kamara.	der Fußsteig, gyalogút.
das Weinhaus, borház.	56.	die Gasse, útsza.
das Bierhaus, sörház.	der Keller, pintze.	die Straße, kotsiút.
das Krankenhaus, das Spital, isptály.	der Boden, padlás.	die Landstraße, országút.
das Wagenhaus, álló.	das Dach, fedel.	60.
die Schule, iskola.	die Küche, konyha.	das Dorf, falu.
die Reitschule, lovagló iskola.	der Stall, istálló.	der Marktsteden, mezővár s.
die Baumschule, faiskola.	der Pferdestall, lóistálló.	die Stadt, város.
der Thurn, torony.	der Kuhstall, tehénistálló.	die Bergstadt, bányaváros.
der Kaufmannsladen, kalmárbólt.	der Schweinstall, disznóól.	die Hauptstadt, főváros.
die Apotheke, patika	der Gänsestall, lúdól	die Gegend, tájjék.
das Theater, teátrum.		der Acker, szántóföld.
		die Wiese, rét.
		der Wald, erdő.
		der Hain, berek.
		die Zipser Gespann

<p>schaft, Szepes Vármegye. das Königreich Un- garn, Magyaror- szág. 72.</p> <p>2. <i>Nékem van, i ch</i> <i>habe -hez.</i> der Gott, az Isten. die heilige Dreifal- tigkeit, a Szent há- romság. die Sonne, nap. der Mond, hold. der Mondschein, holdvilág. der Stern, tsillag. der Teufel, ördög. der Engel, angyal. der Geist v. die Seele lélek. die Vernunft, okos- ság. der Wille, akarat. der Körper, test. 12.</p> <p>der Kopf, fej. das Haar, hajsál. das Angesicht, ábrá- zat. die Stirne, homlok das Auge, szem. die Augenbraune, szemöldök. das Augenlid, szem- hejj. die Augenwimper, szempilla. der Augenschmerz, szemfájás. die Nase, orr. das Nasenbluten, orrvérfolyás. der Nüssel, orr- mány. 24.</p>	<p>der Mund, száj. die Schnauze, az ál- latok orra és szá- ja. die Wange, ortza. das Ohr, fül. die Ohrfeige, pofon- tsapás. der Ohrenzwang, fülkajás. der Hals, nyak. das Gliedmaß, tag. der Rumpf, derék. die Schulter, váll. das Schulterblatt, vállapoztka. der Rücken, hát. 56.</p> <p>der Rückgrath, hát- gerintz. das Kreuz, kereszt- tsont. die Brust, mejj. die Rippe, oldalbor- da. der Bauch, der Leib, has. die Lunge, tüdő. die Lungensucht, tü- dőveszés. der Magen, gyomor der Magenschmerz, gyomorfájás. das Eingeweide, bél die Hand, kéz. der Arm, kar. 48.</p> <p>der Ellenbogen, kö- nyök. der Puls, érverés. die Ader, ér. das Blut, vér. das Fleisch, hús. die Muskel, szalas- hús. der Daum, hü-</p>	<p>velykujj. das Gelenk, hajlás. das Bein, der Kno- chen, tsont. der Knorpel, portzo- gó. der Nagel, köröm. der Finger, ujj. 60.</p> <p>der Zeugefinger, mu- tatóujj. der Mittelfinger, kö- zépújj. der Ringfinger, ne- vendékujj. der Ohrfinger, kisujj der Fuß, láb. der Schenkel, tsomb das Knie, térd. das Schinbein, táb- szártson. t. die Wade, lábikra. die Ferse, sark. die Sohle, talp. die Zehe, lábujj. 72.</p> <p>* <i>Nékem nichts, i ch</i> <i>habe nicht -hez.</i> das Kleid, ruha. die Lebensart, jeles magaviselet. der Hut, kalap. die Mütze, süveg. die Schlafmütze, há- lósüveg. die Haube, fejkötő. die Perle, gyöngy. das Halstuch, nyak- ra - való. das Schnupftuch, keszkenő. das Hemd, ing. das Schmissel, in- getske. die Sattlen, gattya</p>
---	--	---

12.
die Weste, lajbli.
die Hose, nadrág.
der Rock, kaput,
v. szoknya.
der Kragen, gallér.
der Ärmel, ruhaujj
die Jacke, német
dolmány, kurтка.
der Knopf, gomb.
das Knopfloch,
gomblyuk.
der Strumpf, strim-
pli.
die Klaste, öl.
der Schuh, láb.
der Zoll, iz.
24.
eine Maas, pint.
eine Halbe, ittze.
der Stiefel, stibli.
der Zischmen, tsiz-
ma.
der Sporn, sarkan-
tyú.
der Handschuh, kesz-
tyú.
der Mantel, köpö-
nyeg.
die Laus, tetü.
der Floh, bolha.
die Wanze, polotzka
der Kamm, fesü.
die Bürste, kefe.
36.
die Dinte, tinta.
die Feder, penna.
das Federmesser, pe-
nitzilus.
das Papier, papiros
die Nadel, tö.
die Stednadel, gom-
bostö.
die Stricknadel, kö-
tötö.

der Brief, levél.
die Briestafche, le-
véltartó.
der Schirm, árnyék-
tartó.
der Regenschirm, pa-
rapli.
der Sonnenschirm,
napernyő.
48.
der Tisch, asztal.
das Tischtuch, abrosz
die Serviet, asztal-
keszkenő.
das Kanapee, kana-
pé.
der Sessel, börszék.
die Bank, pad.
die Mühle, malom.
die Säge, fűresz.
der Sack, zsák.
der Kibel, köhöl.
das Faß, hordó.
das Brod, kenyér.
60.
das Wasser, viz.
das Glas, pohár.
das Salz, só.
das Gewürz, fűszer-
szam.
die Schüssel, tál.
der Zeller, tányér.
das Messer, kés.
die Gabel, villa.
der Löffel, kanál.
der Leuchter, gyer-
tyatartó.
die Lichtpuße, kop-
pantó.
die Suppe, leves.
72.
5 Lészek, ich wer-
de - hez.
alt werden, vénülni
grau w. öszülni.

Abend w. Ts. Ige.
estveledni.
schwach werd. gyen-
gülni.
krank w. megbete-
gedni.
gesund w. meggyó-
gyúlni.
verzag w. eltsüg-
gedni.
fleißig wer. szorgal-
matoskodni.
finster w. setétedni.
faul w. elrothadni.
gefräßig w. torkos-
kodni.
sparsam w. takaré-
koskodni.
12.
haushälterisch werb.
gazdálkodni.
fast wer. meghide-
gülni.
gleichgültig w. meg-
indulatlanúlni.
zornig w. meghara-
gudni.
warm w. megmele-
gedni.
lau wer. lágymele-
gedni.
schlāfrig wer. álmo-
sodni.
weiß wer. megfeje-
redni.
schwarz w. megfe-
ketedni.
roth w. elpirúlni.
blau w. kékülni.
grün w. megzöldül-
ni.
24.
braun w. barnúlni.
schön w. széppé len-
ni.

klar w. megtisztulni.	tolz w. elkevélyedni.	plaudern, fetsegni.
trüb w. zavarosodni.	nährisch wer. boldundulni.	schwäzen, tsatsogni.
garstig wer. otsmányodni.	wüthend w. dühösködni.	fressen, falni.
abscheulich w. útalatosodni.	sauer w. megsavanyodni.	saufen, részegeskedni.
schmuzig wer. szennyesedni.	süß v. édesedni.	zanken v. hadern, zivakodni.
geizig werd. fősvényedni.	stinkend w. megbüdösödni.	streiten, viaskodni.
blind w. megvakulni.	hart w. keményedni.	raufen, tépni.
lahm werd. sántává lenni.	dumm w. ostobulni.	12.
schlüpfrig w. sikosodni.	stumpf w. tompává lenni.	schimpfen, gyalázni.
rauh wer. kedvetlenül.	eng w. szorosodni.	schelten, szitkozódni.
56.	60.	fluchen, átkozni.
glatt w. sikosodni.	schmal werd. keskenyedni.	schänden, betsteletni.
locker w. porhányosodni.	breit w. szélesedni.	verleunden, rágalmazni.
reich w. gazdagulni.	müß w. lágyódni.	vergrößern, nagyobbítani.
arm w. szegényedni.	gerade wer. egyenesedni.	verfeinern, kiasebbitni.
grob w. vastagulni.	krumm w. görbülni.	verbessern, megjobbitani.
befcheiden wer. magamérsékelvé lenni.	naß w. nedvesedni.	verschlimmern, elrontani.
böflich w. emberségesedni.	trocken w. megszáradni.	salzen, sózni.
artig w. jelesedni.	streng wer. kegyetlenkedni.	versetzen, igen megsózni.
beliebt wer. kedvelt lenni.	bläß wer. elhalaványodni.	leeren, kiüritni.
verhaßt w. gyűlölségesé lenni.	zur Wittve w. özvegvé lenni.	24.
vorsichtig w. vigyázódni.	zum Bettler w. koldusá lenni.	5. Akarok, ich mag - hez.
flug w. okoskodni.	zum Wasser w. vizzé lenni.	schreiben, írni.
48.	72.	abschreiben, leírni.
nachsichtig w. megengedni.	4. Akarok, ich will - hez.	lernen, tanulni.
gemein wer. leereszedni.	essen, enni.	lehren, tanítani.
	trinken, inni.	stehen, állni.
	sprechen, beszélni.	aufstehen, felkelni.
	sagen, mondani.	beten, imádkozni.
		singen, énekelni.
		gehen, menni.
		laufen, futni.

springen v. hüpfen, ugrani.	antworten, felelni.	i ch d a r f - h e z .
tanzén, tántzolni.	verantworten, szá- mot adni.	liegen, feküdni.
12.	kämpfen, tusakod- ni.	schlummern, szun- nyadni.
spielen, játszani.	schlagen, megütni.	schlafen, aludni.
Regel schieben, kug- lizni.	werfen, hajítani.	sergen, gondoskod- ni.
nicken, bóbiskolni.	würfeln, szórni.	beforgen, nyugha- tatlankodni.
spinnen, fonni.	gewinnen, nyerni.	versorgen, táplálni
nähen, varni.	24.	sch n u p f e n , t o b á - kolni.
strecken, tövel köt- ni, strikolni.	7. <i>Nékem kell, i ch</i> <i>mu ß - h e z .</i>	husten, hurutolni.
sticken, fóltozni.	siegen, gyözni.	schlucken, tsuklani.
arbeiten, mivelni.	tödten, megölni.	niesen, ptrüszszen- teni.
sticken, kivarni.	verwunden, megse- besíteni.	träumen, álmodni.
rechnen, számlálni	binden, kötni.	spazieren, sétálni.
rechnen, gereblyélni.	verbinden, békötni.	12.
ordnen, rendelni.	Zabak rauchen, do- hányozni.	wandern, vándorla- ni.
24.	stopfen, dugni.	kommen, jönni.
6. <i>Nékem kell, i ch</i> <i>soll - h e z .</i>	verstopfen, bédugni	fragen, kérdezni.
sohlen, tsizmatál- pot tenni.	bitten, kérni.	verlangen, kívánni.
verzeihen, megen- gedni.	betretn, koldúlni.	schreyen, kiáltani.
lieben, szeretni.	befehlen, parantsol- ni.	schetzen, tréfálni.
schätzen, betsülni.	ermahnen, inteni.	tändeln, v. zaudern, késedelmezni.
folgen, követni.	12.	lachen, nevetni.
verachten, megvet- ni.	drohen, fenyegetni	pfeifen, füttyölni.
verabscheuen, utálni	versprechen, igérni.	bewegen, mozdítani
verfolgen, üldözni.	warnen, meginteni	hungern, éhezni.
fürchten, félni.	reden, szóllani.	dürsten, szomjúzni
vertrauen, rábizni.	zureden, rábeszélni	24.
Schulden machen, a- dósságot tsinálni	zeigen, v. weisen, mutatni.	9. * <i>Hozatok, i ch</i> <i>l a s s e b r i n g - h e z</i>
zahlen, fizetni.	beweisen, megbizo- nyítani.	stürzen lassen, uga- roltatni.
12.	bezeugen, tanúbi- zonyságot tenni.	düngeu l. ganéjor- tatni.
nehmen, venni.	geben, adni.	dingen l. fogadtatni
brechen, törni.	fordern, kívánni.	ackern l. szántatni.
schwigen, izzadni.	versichern, erősíteni.	graben l. ásatni.
stillschweigen, hall- gatni.	lügen, hazudni.	säen l. vetetni.
verschweigen, el- hallgatni.	24.	
	8. <i>Nékem szabad,</i>	

egen l. boronáltatni.	gábhren l. forratni.	füttern l. abrakoltatni.
bedcken l. bétakartatni.	führen l. vitetni.	wurfeln l. szóratni.
aufbedcken l. kitakaradni.	wegführen las. elvitetni.	werfen l. hajítatni.
ablegen las. homlitatni.	36.	vormerfen l. eleibe vetetni.
schneiden l. vágatni	zuführen l. oda vitetni.	streuen l. szóratni.
zuschneiden las. szabadni.	kaufen l. vetetni.	verstreuen l. előszóratni.
12.	verkaufen l. eladatni.	tránken l. itatni.
befschneiden l. megmetsetni.	reiten l. lovagoltatni.	vorspannen l. eleibe fogadni.
umschneiden l. körülmetsetni.	grüßen las. köszöntetni.	laden l. rakatni.
abschneiden l. lemetsetni.	empfehlen l. ajánlani.	packen l. rakodtatni.
bauen l. kapáltatni	küssen l. tsókoltatni.	backen l. sütetni.
stecken l. dugatni.	kammen l. fésültetni.	braten l. süttetni.
lesen l. szedetni.	waschen l. mosatni.	72.
klauben l. szedegettetni.	baden l. feresztetni	10. * <i>Kérhetek, i ch kann bitten-hez</i>
abklauben las. leszedetni.	báhen l. borongatni.	vorauszahlen können előre fizethetni.
schütteln l. rázatni.	kuriren, v. heilen las. orvosoltatni.	wegtreiben f. elkényszerithetni.
treten l. tapodtatni	* 48.	schälcn fön. hámozhatni.
zertreten l. széllyeltapodtatni.	heulen l. ordítatni.	schinden f. foszthatni.
kelttern l. sajtoltatni	legen l. tétetni.	fragen f. vakarhatni.
24.	auskleiden l. levetkeztetni.	schmeicheln f. hizelkedhetni.
drchen l. forgattatni.	tragen l. hordozatni	schnattern f. gágoghatni.
herumdrehen l. körülforgattatni.	hezen l. uszítatni.	wiehern fön. nyerithetni.
gießen l. öntetni.	antragen l. ajánlani	weinen f. sirhatni.
eingießen l. beléöntetni.	mischen l. keveretni	räumen f. kihordozóskodhatni.
abgießen l. leöntetni.	nachfragen l. tudakoztatni.	lärmen fön. lärmázhatni.
zugießen las. hozzátöltetni.	danken l. vissza köszöntetni.	lauern f. leszetni.
vollgießen l. teletöltetni.	schließen l. következtést húzatni.	12.
füllen l. töltetni.	drucken l. nyomtatatni.	ruffen f. hivatni.
fühlen l. tapintatni	machen l. tsináltatni.	angeben f. bévádolhatni.
	60.	

verklagen kón. elvá- dolhatni.	wenden kón. fordít- hatni.	drommeln k. dobol- hatni.
beucheln kón. szines- kedhetni.	umwenden k. meg- fordíthatni.	bleiben kón. marad- hadni.
strafen k. fenyíthet- ni.	lehren k. sepherhetni auslehren kón. kise- perhetni.	übernachten k. hál- hatni.
belohnen kón. jutal- maztathatni.	zusammen scharren, összevgyűjthetni.	übersetzen kón. lefor- díthatni.
peitschen k. korbá- tsolhatni.	vergüten, kipótolni	ruhen kón. nyugod- hatni.
schleifen kón. köszö- rülhetni.	hinauswerfen k. in- nen kihajíthatni.	abschaffen k. eltöröl- hetni.
schwanken k. sikál- hatni.	hineinschieben kón. betaszíthatni.	aufstehen k. felkel- hetni.
scheuern k. dörgöl- hetni.	verschreiben kón. ha- laszthatni.	genesen k. gyógyúl- hatni.
messen k. mérhetni.	stossen k. törhetni.	acht geben kón. rávi- gyázhatni.
einmessen kón. belé- tölthetni.	umstossen k. feldönt- hetni.	schwören k. esküd- hetni.
24.	48.	72.
vorkellen kón. eleibe- tehetni.	stolpern kón. botol- hatni.	fischen, halászni.
Jeder schleifen kón. tollat foszthatni.	fallen k. eshetni.	nöthigen, kénsze- ritni.
blasen k. fújhatni.	geizen k. fösvény- kedhetni.	spötteln, tsúfolód- ni.
anfeuern k. feltüzél- hetni.	heurathen k. háza- sodhatni.	ächzen, nyögni.
anbrennen k. oda ég- hetni.	begehren k. kívánh. beglücken k. szeren- tséssé tehetni.	fränkeln, beteges- kedni.
cinbrennen kón. rá- ránthatni.	demüthigen k. meg- alázhatni.	predigen, predikál- ni.
verbrennen kón. elé- gethetni.	aufbringen k. felosz- szonthatni.	veranstellen, intéz- ni.
löschen k. csillapít- hatni.	verschreiben k. írás által hozatni.	leben, élni.
auslöschen kón. eltö- rölhetni.	verordnen k. rendel- hetni.	loben, dicsérni.
drücken kón. nyom- hatni.	leuchten kón. világo- síthatni.	hinfen, sántítani.
zerdrücken kón. szél- lyelnyomhatni.	einlehen k. beszál- lani.	stottern, akadozni.
unterdrücken kón. el- nyomhatni.	60.	streben, iparkodni.
56.	einreden k. meg- látogathatni.	12.
spitzen k. spēkelhet- ni.	reisen k. utazhatni.	hören, hallani.
		schmecken, érzeni t. i. az ízét.
		verfertigen, készít- ni.
		bereiten, elkészíteni
		wagen, próbálni.

schicken, küldeni.
 melden, említani.
 fügen, fűrészelni.
 spalten, hasítani.
 hacken, vagdalni.
 schichten, sorjába
 rakni.

lecken, nyalni.

24.

bürsten, kefélni.
 mahlen, festeni.
 mahlen, őrleni.
 zeichnen, rajzolni.
 rühmen, magasz-
 talni.

tadeln, betsmelni.

schrecken, ijeszteni.

sparen, takarítani.

faheln, ész nélkül
 beszélni.

fassen, megfogni.

bestimmen, megha-
 tározni.

küßlen, hivesíteni.

56.

wärmen, melegite-
 ni.

flüstern, susogni.

dulden, tűrni.

klopfen, v. pochen,
 kopogni.

plündern, prédálni.

sonnen, a' napon
 megmelegíteni.

trocknen, szárítani.

benäßen, nedvesít-
 ni.

weichen, lágyítani.

weihen, szentelni.

sondern, elválasz-
 tani.

raffen, kapni.

48.

reifen, megérni.

ehrer, hetsülni.

verehren, ajándé-

kozni.

beehren, megtisz-
 telni.

schenken, mérni.

beschenken, mega-
 jándékozni.

w eigern, megta-
 gadni.

vermickeln, öszve-
 keverni.

haspeln, gombo-
 lyítani.

reihen, felfűzni.

eilen, sietni.

jagen, vadászni.

60.

segen, tenni.

wischen, törölni.

versehen, válaszol-
 ni.

verstecken, eldugni.

stellen, állítani.

tutschten, tsúszni.

verrenken, kifitza-
 mitni.

stürzen, buktatni.

betäuben, elbódít-
 ni.

stören, háborítani.

hindern, akadá-
 lyoztatni.

glauben, hinni.

72.

III. * *Hivattatom,*

*ich werde ge-
 ruffen-hex.*

geänstigt werden,
 szorongattatni.

eingezogen wer. fog-
 ságba vitetni.

durchgezogen w. ki-
 gúnyoltatni.

freugesprochen, wer.
 felszabadítottatni.

eingeserrt wer. bé-
 záratni.

gemißhandelt werd.
 roszzszúl tseleke-
 dettetni.

verwiesen w. eliga-
 zittatni.

ausgestrichen w. na-
 gyon ditsértetni.

hervorgezogen werd.
 előhúzzattatni.

gehenkt w. felakasz-
 tattatni.

niedergesäbelt werd.
 kardal levágat-
 tatni.

todgeschossen w. a-
 gyon lövettetni.

12.

todgestochen wer. a-
 gyon szúrattatni.

ermordet wer. meg-
 gyilkoltatni.

gerädert w. keréken
 megtörtetni.

in Eisen geschlossen
 w. vasra verettet-
 ni.

niedergehauen werd.
 levagattatni.

begnädigt wer. meg-
 kegyelmeztetni.

angenommen w. be-
 fogadtatni.

aufgenommen w. le-
 rajzoltatni.

geziert w. ékesített-
 ni.

ausgestopft wer. ki-
 tömtetni.

geschmiert w. kenet-
 tetni.

gezeichnet w. jelen-
 tetni.

24.

entrißen wer. erővel
 elvetetni.

vermíthet wer. bérben kiadattatni.
 verwahrloft w. vesztére hagyattatni.
 gezáhmí w. megszelídítettetni.
 gereizt wer. ingereltetni.
 angetrieben w. serkengettetni.
 gedungen w. fogadtattatni.
 verrathen wer. kijelentettetni.
 aufgehoben w. felémelődni.
 verfeigert w. elkótyavetyélodni.
 verabschiedet w. elbótsáttatni.
 eingeladen w. hivatattatni.

56.

ausgeschnitten w. kímetszettetni.
 ausgebrannt w. kiégettetni.
 entblóft w. megmezítelenítettetni.
 ausgerupft w. kitépetni.
 gefóht w. főződni.
 vermischt w. öszvekevertetni.
 gekrónt w. koronázódni.
 gesalbt w. kenettelkenetni.
 gegesselt wer. megkorhátsoltatni.
 verlündigt wer. hirdettetni.
 eingeseget w. megáldattatni.
 verwünscht wer. átkoztatni.

48.

geplagt w. kinezódni.
 gefóhstert w. kinzódni.
 entwendet w. elidegenítettetni.
 niedergcriffen w. leszakasztattatni.
 zerfchmettert w. szélyelzúzódni.
 erdróffelt w. megfojtattatni.
 abgestugt w. elnyesetni.
 überrascht w. rajtaütődni.
 eingewurzelt werden megrögződni.
 gelaust wer. tetvéztetni.
 abgelauscht w. hallgatozódni.
 verhórt w. meghallgattatni.
 Co.
 gepriesen werd. magasztalódni.
 ernannt wer. nevezeteni.
 versiegelt w. megpeztetletetni.
 angewiesen w. útassittatni.
 abgefertigt w. elküldődni.
 erflárt w. megmagyaráztatni.
 geláutert w. tisztítatni.
 durchgeseht wer. általszürtetni.
 zerflossen wer. megtöreteni.
 bestreut wer. béhintettetni.

geráuchert w. megfüstölődni.
 gerettet w. megszabadittatni.

72.

IV. * *Örülök, i ch freue mich-hez*
 sich unterfangen, v. sich unterstehen, mérészleni.
 sich unterhalten, magát múlatni.
 sich erkühnen, merni
 sich besinnen, emlékezni róla.
 sich erkunbigen, tudalozódni.
 sich bücken, meghajlani.

V. * *Utazok, i ch reise-hez.*

erklaffen, elhalaványodni.
 begegnen, öszvetalálkozni.
 crstarren, megmevedni.
 erstaunen, álmélkodni.
 flattern, repkedni.
 folgen, követni.
 gelangen, elérkezni.
 klettern, mászni.
 rennen, szaladni.
 straucheln, botlani.
 veralten, megöregedni.
 verarmen, elszegényedni.

12.

verfaulen, elrotladni.
 verkrummen, meggörbülni.
 verstummén, megnémülni.

verwefen, elmállani.	schreiten, lépni.	abschrecken, elijeszteni.
verwildern, elvadúlni.	schwimmen, úszni.	wegfaheln, elhaszontalankodni.
verzagen, eltsügedni.	sterben, halni.	zusammen rollen, összvegömbörög.
wandeln, járni.	24.	aufstellen, felállítani.
wandern, vándorlani.	VI. és VII. —	einbeizen, bepáztolni.
kriechen, mászni.	VIII. * <i>Elkezdem,</i>	
	ich fange es anhez.	
	nachschicken, utána küldeni.	

B. Einige Regeln einer feinen Lebensart.

Unter einer feinen Lebensart versteht man ein Betragen im gesellschaftlichen Umgange, welches den ästhetischen Geschmack jener Personen nicht beleidigt, mit welchen man lebt, spricht oder handelt. Es gehört also zu einer feinen Lebensart Freundlichkeit, Höflichkeit, Artigkeit, Wohlansständigkeit, kurz um * Alles, was das gebildete Gefühl des Schönen und der gesunde Verstand billigt. Eine solche Lebensart ist eben so nothwendig um sich im Umgange angenehm, und bey Andern beliebt zu machen, als Tugend und Geschicklichkeiten unumgänglich nöthig sind, wenn man sich Achtung und Bewunderung der Menschen erwerben will.

Ueber alle Theile der Lebensart Regeln anzugeben ist schwer, wohl auch unmöglich. In vielen Fällen muß uns das Beyspiel gebildeter Personen, und unsere eigene Ueberlegung leiten. Denn oft schickt sich eine und dieselbe Sache für diese Person, und für eine andere nicht. Indessen lassen sich doch einige allgemeine Regeln festsetzen. Z. B.

Man soll gegen jedermann freundlich seyn, ohne zu kriechen. Um es aber zu seyn, ist es nicht genug, daß man einsehe: man solle gegen jedermann freundlich seyn. Soll es uns gelingen, unter allen Umständen, dieser unserer Einsicht getreu zu seyn, so müssen wir uns zum herrschenden Grundsatz machen: von einem jeden, auch ganz unbekanntem, Menschen eine gute Meynung so lange bey uns zu erhalten, bis uns hinlängliche Gründe nöthigen, sie aufzugeben. Ein entgegengekehrter Grundsatz erzeugt Unfreundlichkeit und Murrstinn, macht leutscheuig, und ungesellig. Wem es hierin an Grundsätzen ganz mangelt, der kann allenfalls eine geräuschvolle

* Kurz um e' helyett kurz umgeschrieben.

Stiefelsohlenwegeter, und eine verschmizte gleichnerische Ziererey nachaffen, aber keine wahre Freundlichkeit nachahmen.

Man soll ferner gegen Höhere höflich, gegen Niedere herbenlassend seyn. Dies können wir um so ungezwungener thun, je deutlicher wir einsehen: jeder Mensch besitze irgend eine gute Eigenschaft, welche uns unbekannt ist, und unsere Achtung verdient. Der Mangel an dieser Einsicht erzeugt Unhöflichkeit und Grobheit, Stolz und Sprödigkeit. Es ist z. B. unhöflich und arob über Staatsangelegenheiten, deren erforderliche viele Vorkenntnisse man nicht ein Mal den Namen nach kennt, — entscheidend zu urtheilen; das gefällte Urtheil der Obrigkeiten, ohne mit den Gründen, welche dabey zum Grunde liegen, ganz vertraut zu seyn, — geradezu tadeln zu wollen. Es ist Mangel an Herbenlassung und eine offenbare Sprödigkeit einen Bedienten, oder einen armen Mann, nur über die Achseln mit Elsterblicken anzusehen, seine Klage oder Bitte verächtlich anzuhören, und sich die Antwort darauf halbverständlich, in den Bart hineinzubrummen. Denn dies beweiset, daß wir uns sehr wenig — sowohl aus der Person — als aus dem, was sie sagt, machen. Die Artigkeit erfordert also, daß man derjenigen Person, welche uns anredet gerade in die Augen sehe, auf ihren Vortrag aufmerksam sey und weder zu laut noch zu leise antworte.

Was im Allgemeinen die Artigkeit und Wohlankständigkeit von uns erheischt lernen wir kennen, wenn wir die Sitten und Gewohnheiten gebildeter Personen beobachten.

Es ist unartig und frech sich die beste Stelle im Zimmer auszusuchen; sich setzen, wenn Andere stehen; diejenigen, welche sprechen, geradezu unterbrechen; die Gerichte zu berühren, welche nach unserm Geschmacke sind, ehe man sie den Gästen angeboten hat.

In allen wohlgesitteten Gesellschaften sitzt man gerade, ohne Zwang und Kengstlichkeit am Tisch, und ohne eine unschickliche Stellung anzunehmen. Es wäre sehr unanständig, sich über den Tisch hinzuhängen, sich auf die Ellbogen zu stützen oder sich aufzulegen. Es ist unschicklich sich in der Kirche mit dem Ellenbogen an einen Stand anzulehnen und den Geistlichen, welcher ein Gebeth vorliest, anzugaffen. Es erfordert die Wichtigkeit des Gebets, daß man alle Zerstreung vermeide, sich mit andächtiger Sammlung an den Stand lehne und im Stillen dem Seelsorger nachbethe.

Wenn man zu Tische sitzt, so muß man seinen Teller gerade vor sich haben, und zwar am Rande des Tisches; Messer, Gabel und Löffel liegen zur rechten Seite des Tellers, und das Brot zur linken. Die Serviette macht man mit einem Ende entweder in ein Knopfloch des Kleides oder an der Weste und wo es sich am besten schickt, fest. Die Damen befestigen sie mit einer Stecknadel oder auf eine andere Art.

Man schneidet so viel Brot ab, als man gebraucht; zum Broteffen bedient man sich der Hände, und zum Fleisch der Gabel. Man muß das Brot nicht zerbröckeln; und ist das Stück Fleisch, das man sich genommen hat, etwas groß, so muß man es nicht in ganz kleine Stücke zerschneiden, sondern theilweise; damit, wenn man nicht alles aufzehrt, das Ubrige den Armen oder den Dienstknechten im Hause gegeben werden könne. Ferner hält man es für unanständig, wenn einer begierige Blicke auf die Gerichte wirft, die er gern isst; wenn er einen besondern Appetit für das Eine und einen Widerwillen für das Andere bezeigt; wenn er stets eine Begierde nach dem besten Bissen äußert und in der ganzen Schüssel sucht, u. s. w.

Man nehme von dem, was man uns darreicht, oder von dem, was vor uns steht. Das Stück, das man mit seiner Gabel berührt hat, darf man nicht liegen lassen, um ein Anderes zu nehmen; und ist das Stück zu groß, so muß man, indem man es theilt, Sorge haben, dasjenige zu behalten, worin man die Gabel gesetzt hat.

Auch ist es ebenfalls unschicklich, wenn man mit dem Messer oder der Gabel im Runde herumfährt, um etwas das in die Zähne gekommen ist, heraus zu stoßern. Hierzu gebraucht man den Zahnstocher oder einen Strohalm, und bedeckt ihn so gut es angeht mit seiner Serviette. Wischt man seine Nase ab, so muß man aus Achtung den Kopf ein wenig wegwenden, und sein Schnupstuch gewissermassen mit der Hand bedecken, wenn man zu Tische sitzt; und nieset man, so muß man es so leise als möglich thun; man hält sein Schnupstuch vor, wenn es noch Zeit ist, und nickt hernach, um für die Wünsche, die man uns macht, zu danken. Eben so macht man es gegen diejenigen Personen, welche man niesen hört, ohne ihnen weiter etwas zu wünschen.

Was die Suppe anbelangt, so bedient man sich des Suppenlöffels, der eigens hier zu bestimmt ist und nimmt nie seinen Eßlöffel zum Ausschöpfen, besonders, wenn man

ihn schon gebraucht hat. Bey jedem Gericht ist schon gewöhnlich ein Löffel oder eine Gabel, nachdem es nöthig ist, und dieser Löffel oder diese Gabel bleibt zum Gebrauch der Gäste in der Schüssel. Salz nimmt man mit der Messerspitze, und nicht mit der Gabel oder gar mit dem Löffel, und noch weniger mit den Fingern. Findet man unter den Speisen Dinge, die man nicht essen kann, als Kerne, Hülsen oder Schalen von gewissen Früchten, so ist es gegen die Höflichkeit, sie auf das Tischtuch oder in seinen Löffel zu legen; die Teller sind hierzu bestimmt.

Auch hüte man sich, mehr Speise auf seinen Teller zu nehmen; als man essen kann; und hat man ja zu viel genommen, so wäre es äußerst unartig, das Ubriggebliebene wieder in die Schüssel zu legen, insonderheit wenn noch Leute speisen, die gerade dies nehmen könnten. Man nehme sich lieber eine zweite Portion, als gleich eine zu große, die man nicht bezwingen kann. Man lasse auf den Teller liegen, was man nicht essen kann oder nicht mag. Man zerlege kein Fleisch auf seinem Teller, den man schon gebraucht hat, sondern in einer Schüssel oder auf einem besondern Teller, und berühre nichts mit den Fingern.

Verlangt man etwas bey Tische, als Brot, Wein, Wasser, Salz, u. s. w. so wendet man sich an die Leute, die zum Aufwarten bey Tische bestimmt sind, und sagt es so leise als möglich, oder giebt ein Zeichen. Bey Mahlzeiten, wo keine Aufwärter sind, wendet man sich sehr höflich an die Personen, denen die Gerichte oder Sachen zur Hand stehen und bittet ergebenst: Belieben Sie mir gütigst das Salz zu geben; haben Sie die Güte und reichen Sie mir diese Schüssel; darf ich Sie ersuchen, mir die Flasche herzurücken? und so weiter.

Was noch mehr dem Aehnliches zu beobachten ist, lehret der gesunde Verstand.

C. Einige Erzählungen.

1. Kaiser Trajan verstand den Grundsatz: daß nichts geschickter ist, uns die Liebe und Ergebenheit derjenigen Personen zu erwerben, welche wir beherrschen, als Sanftmuth und ein menschenfreundliches Betragen. Da seine Günstlinge sahen, daß er jedermann sehr freundlich empfing, stellten sie ihm vor, er vergesse die Majestät der kaiserlichen Würde. „Ich will,“ antwortete er ihnen, „daß mein Volk in mir einen Kaiser finde, wie ich selbst einen zu haben wünschte, wenn ich in einem andern Stande wäre.“

2. Da Julius Cäsar auf einer Reise vom schlimmen Wetter überfallen wurde, sah er sich genöthigt, in der engen Wohnung eines Bauers Schutz zu suchen. Er erfuhr, daß in dem Zimmer, welches man für ihn zubereitete, und welches das einzige im Hause war, ein Kranker liege. Er wollte es nicht annehmen. „Wenn man,“ sagte er, „den großen Herrn die anständigsten Plätze einräumen muß, so muß man auch den Kranken die bequemsten überlassen.“ Er brachte die Nacht in einer nahe gelegenen Höhle zu.

3. Ibius, ein berühmter Dichter, wurde, da er einst durch einen Wald gieng, von Räubern ermordet. Er soll sterbend einen Flug Kraniche, welche über seinem Haupte hingen, erblickt, und sie zu Zeugen des Verbrechens seiner Mörder angerufen haben. Als einige Zeit nachher einer dieser Bösewichter auf dem öffentlichen Plage spazieren gieng, sagte er zu seinen Spießgesellen, indem er auf vorbeystiegende Kraniche deutete: „Seht, da sind die Zeugen der Ermordung des Ibius.“ Da man diese Worte der Obrigkeit hinterbracht hatte, setzte man sie alle fest, spannte sie auf die Folter, und nachdem sie den Mord eingestanden hatten, wurden sie gehenkt.

4. Xanthus hatte seinen Sklaven Aesop nach der Stadt geschickt. Dieser begegnete unterwegs dem Stadtrichter, der ihn fragte, wo er hingehet. Aesop, es sey nun, daß er in Gedanken war, oder einen andern Grund hatte, antwortete, er wisse es nicht. Der Stadtrichter, unwillig über eine so unehrerbietige Antwort, befahl ihn ins Gefängniß zu führen. Da die Gerichtsdiener ihn fortführten, sagte er: „Seht ihr nicht, daß ich ganz richtig geantwortet habe. Wußte ich, daß man mich dahin bringen würde, wohin ich gehe?“ Der Stadtrichter ließ ihn wieder auf freyen Fuß setzen, und schätzte den Xanthus glücklich, daß er einen so verständigen Sklaven habe.

5. Ein römischer Soldat hatte einen Prozeß. Er bat den Kaiser Augustus, ihn in Schutz zu nehmen. Der Kaiser wies einen seiner Hofleute an, ihn zu den Richtern zu begleiten. Der Soldat war aber kühn genug, zu Augustus zu sagen: „Ich habe gegen dich, Allergnädigster Kaiser, nicht also gehandelt, da du in der Schlacht bey Actium in Gefahr warst; ich habe selbst für dich gekochten.“ Bey diesen Worten entblößte er die erhaltenen Wunden. Dieser Vorwurf erschütterte den Augustus so sehr, daß er sich selbst vors Gericht begab, um diesen Soldaten zu vertheidigen.

6. Ein Deutscher und ein Neger geriethen in einen Streit über den Vorzug der Bildung. „Wenn ich das Unglück hätte dir zu gleichen,“ sagte der Deutsche zu dem Neger, „so wäre ich in keiner geringen Versuchung mich mahlen zu lassen, und ich glaube nicht, daß dir jemals diese Lust kommen wird. Betrachte dich einmal in diesem Spiegel, und gestehe, daß es in der Natur nichts Abscheulicheres gebe, als deine Gestalt. Kommt es dir nicht vor, als ob sie dazu bestimmt wäre, den kleinen Kindern Furcht einzujagen, um sie vom Schreyen abzuhalten?“ „Siehst du nicht,“ erwiderte ihm der Neger, „daß du einer unreifen Frucht, welche die Sonnenwärme noch nicht hat zeitigen können, oder jenen unvollendeten Gestalten gleichest, denen der Mahler die letzten Pinselstriche noch nicht hat geben können? Ist nicht dieses bleiche Aussehen, welches du an dir bewunderst, das Bild des Todes?“ Der Streit wurde hitzig, als ein Franzose herbey geryffen wurde, um ihn zu schlichten. Er entschied, wie man leicht denken kann, zum Vortheile des Deutschen. „Ich bin überwunden,“ rief der Neger aus; in Europa gewinnst du es; aber in Afrika hättest du deinen Prozeß gewiß verloren.“

7. Zeuxis, ein berühmter griechischer Mahler, hatte mehrere Nebenbuhler, von welchen die vortrefflichsten Timanthes und Parrhasius waren. Dieser Letztere bewarb sich bey einem öffentlichen Wettstreite mit ihm um den Preis in der Malerey. Zeuxis hatte ein Stück gemacht, worauf er die Trauben so gut gemahlt hatte, daß, sobald es öffentlich aufgestellt wurde, die Vögel hinzuflogen, um an dieser Frucht zu picken. Hierüber vor Freude außer sich, und ganz stolz auf den Auspruch dieser unverdächtigen und unverwerflichen Zeugen, forderte er den Parrhasius auf, sogleich zum Vorschein zu bringen, was er ihnen entgegen zu stellen habe. Parrhasius gehorchte, und brachte sein Stück hervor, welches dem Ansehen nach mit einem zarten

Stoffe, wie mit einem Vorhange, zugedeckt war. „Nimm diesen Vorhang hinweg,“ setzte Zeuris hinzu, „und laß uns dieses schöne Meisterstück sehen.“ Dieser Vorhang war das Gemälde selbst. Zeuris gestand, daß er überwunden sey; „denn,“ sagte er, „ich habe nur Vögel getauscht, und Parrhasius hat mich getauscht, „der ich ein Maler bin.“

8. Ehe Amerika entdeckt wurde, behauptete man gegen Columbus, welcher eine neue Halbkugel ankündiate, es könne keine geben; und als er sie entdeckt hatte, gab man vor, sie sey es lange vor ihm gewesen, und diejenigen, welche ihm diese Entdeckung nicht streitig machten, suchten das Verdienst derselben herabzusetzen, indem sie sie als leicht vorstellten. Als dieser berühmte Seefahrer sich einst mit seiner zahlreichen Gesellschaft bey Tische befand, war man so unhöflich, es ihm selbst zu sagen. Um seine Reider zu beschämen, gab er ihnen auf, ein Ey ganz gerade auf einen Teller zu stellen. Da es Keinem von ihnen gelang, so querschnitt er die Spitze des Eyes, und stellte es hin. „Auf diese Art ist es sehr leicht,“ sagten die Anwesenden. „Ohne Zweifel,“ erwiderte er: „aber doch ist Keiner von euch darauf verfallen.“

A nyomtatásban csak egynehány könyvekben esett nevezetesebb Hibák' meg-jobbitása.

<i>oldal.</i>	<i>sor.</i>	<i>Hiba.</i>	<i>Jobbitás.</i>
9.	6.	— gessefen.	fen.
11.	27.	— hozta	hozta.
16.	26.	— könyvönk	könyvünk.
25.	52.	— legyenek	legyenek-é.
51.	25.	— tagagván	tagadván.
53.	30.	— kérdeztén	kérdeztén.
59.	8.	— tagagván	tagadván.
45.	14.	— hideklelést	hideglelést.
57.	34.	— ők kérhettek	ők kérhettek.
67.	5.	— sagete	sagete.
74.	57.	— Lebensmittet	Lebensmitteln.
104.	25.	— übereitler	übereilter.
105.	11.	— Ejtegetésö	Ejtegetésü.
110.	11.	— eörs	erös.
115.	21.	— einer	einem
115.	16.17.	— maßl	Maßl.
125.	59.	— jelentében	jelenlétében.

Österreichische Nationalbibliothek

+Z156114104

